

**ÁLLAMI FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNY
UNGVÁRI NEMZETI EGYETEM
UKRÁN-MAGYAR OKTATÁSI-TUDOMÁNYOS INTÉZET
MAGYAR FILOLÓGIAI TANSZÉK**

NAGY NATÁLIA

**FELADATOK ÉS TÁBLÁZATOK
HELYESÍRÁSTANBÓL**

**Módszertani segédeszköz a második évfolyamos
magyar nyelv és irodalom szakos hallgatók számára**

Ungvár

2023

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
УКРАЇНСЬКО-УГОРСЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
Кафедра угорської філології**

НОДЬ НАТАЛІЯ ЙОСИПІВНА

**Завдання і таблиці
з орфографічної практики**

Навчально-методичний посібник для студентів освітньої програми «Угорська мова і література (мова навчання фахових дисциплін – угорська)» предметної спеціальності 014.026 Середня освіта. Мова та зарубіжна література (угорська)

Ужгород – 2023

УДК 811.511.141'36(075)

T16

Рецензенти:

Берта Е.Т. кандидат філологічних наук, доцент

Дерке М.Ж., кандидат філологічних наук, доцент

Навчально-методичний посібник призначений для освоєння матеріалу, для проведення практичних занять із орфографії. Кожен із розділів включає завдання для роботи студента.

Додаток включає тести з орфографії.

Література є орієнтиром для науково-дослідної роботи студента.

Методичний посібник для студентів освітньої програми «Угорська мова і література (мова навчання фахових дисциплін – угорська)» предметної спеціальності 014.026 Середня освіта. Мова та література (Угорська мова і література) / Уклад. Н. Нодь. Ужгород: ПП «АУТДОР-ШАРК», 2023. 148 с.

Рекомендовано до друку на засіданні Науково-методичної комісії Українсько-угорського навчально-наукового інституту (протокол № 2 від 27 червня 2023 р.).

Рекомендовано до друку на засіданні Вченої ради Українсько-угорського навчально-наукового інституту (протокол № 10 від 30 червня 2023 р.).

© Нодь Наталія, 2023

Tartalom

I. A helyesírás általános kérdései	6
II. Betűk.....	11
III. A kiejtés szerinti írásmód	15
IV. A szóelemző írásmód	25
V. A hagyományos írásmód	31
VI. Az egyszerűsítő írásmód.....	37
VII. A különírás és az egybeírás	41
VIII. A kis és a nagy kezdőbetűk	52
IX. Az elválasztás	63
X. Az írásjelek	70
XI. A rövidítések és a mozaikszók	81
XII. Egyéb tudnivalók.....	87
Mellékletek.....	92
Tollbamondásszövegek a helyesírási készség felméréséhez	94
30 pontos helyesírási teszt.....	114
100 pontos helyesírási teszt.....	119
Helyesírási táblázatok.....	132
Ajánlott szakirodalom	140

Előszó

„A tagolt, hajlékony emberi nyelv
Az emberiség legnagyobb vívmánya...”
(Bárczi Géza)

Helyesírási kultúránk színvonala műveltségünk fontos fokmérője. Ezen kiadványt nyelvészek és első éves egyetemi hallgatók számára állítottuk össze. A segédkönyv segít elsajátítani a legfontosabb helyesírási szabályokat, sok-sok feladatot kínál a szabályok alkalmazására, és fölkészít a nap, mint nap forgatandó helyesírási kézikönyvek használatára.

A segédkönyv a helyesírásban tárgykörebe tartozó helyesírási feladatokat közöl, melyek az iskolában elsajátított hagyományos grammatikai ismeretekre épülnek, így a helyesírási feladatok megoldásával gyakran nemcsak a helyesírási, hanem a grammatikai tudását is gazdagíthatja az érdeklődő.

A mellékletben helyesírási tesztek találhatóak, melyek segítik az önellenőrzést, illetve a helyesírás egyes részeivel kapcsolatos táblázatok, melyek a megszilárdítás megkönnyítését szolgálják.

A kiadványt záró szakirodalom-jegyzék a helyesírásstannal foglalkozó, illetve elméleti és gyakorlati jellegű egyetemi tankönyveket, gyakorlókönyveket, tanulmányokat és cikkeket tartalmaz.

I. A helyesírás általános kérdései

Mi a helyesírás?

A helyesírás fogalmát a **Nyelvművelő kézikönyv** így határozza meg: „A helyesírás (ortográfia) beszédünk, élőszóbeli megnyilatkozásunk, gondolataink írásban való rögzítésének, a betűk és írásjelek használatának szabályrendszere.” (Ferenczy 1980, 850. o.)

A Magyar nyelv értelmező szótára - egy kissé részletesebben - így írja körül: „Azoknak az elveknek és szabályoknak összessége, melyek szerint a nyelv szavait, szókapcsolatait, mondatait [mai rendszerezésünk szerint hozzá kell tennünk: és szövegeit] írni, írásjeleit használni kell.”

A helyesírásban elvekről, vagyis egyetemes érvényű, alapvető törvényekről, törvényszerűségekről, más kifejezéssel: valamely rendszerben alapul szolgáló pontos tételekről van szó (lásd ÉrtSz. *elv*). Ilyen például helyesírásunkban a „szóelemző írásmód” elve. Ez azt jelenti, hogy a ragos, jeles, képzős szavakban, az összetételekben, valamint az egymást követő szavak határán, a beszéd során létrejövő alkalmi hangváltozásokat a leírásban nem vesszük figyelembe, hanem a szóelemeket eredeti alakjukban tüntetjük fel.

A helyesírás elnevezése

A **magyar helyesírás** elnevezés, illetve szakszó a *helyes* melléknév és az *írás* főnév összetétele. A *helyes* melléknév az ismeretlen eredetű *hely* szó származéka. A *magyar nyelv történeti-etimológiai szótára* által megadott és időben egymást követő három jelentése jól mutatja, hogyan alakult ki a *hely* főnévből 'az igazságnak, a szabályoknak' megfelelő értelmű *helyes* melléknév: 1. 'akinek telke van' ebből 2. 'a valóságnak megfelelő' és ebből 3. 'csinos, tetszetős'.

Az *írás* az ótörök eredetű 'fest, ír' értelmű *ír* ige -*ás* képzős alakja.

Helyesírás szavunk **Szily Kálmán** *A magyar nyelvújítás szótára* című munkája (Bp., 1902-1908) szerint Révai Miklósnak, a 18. század második felében alkotó és a

nyelvtörténeti módszert megalapozó nyelvtudósnak az alkotása (korábban körülírással fejezték ki: „igazán írás”).

A **Czuczor Gergely–Fogarasi János-féle** első értelmező szótárban ezt a meghatározást olvashatjuk: „Helyésírás (he-lyés-írás). A nyelvtannak része, mely szabályokat ad elő, miképp kelljen a szók alkotó részeit hibátlanul leírni, elválasztani, a bevett jelekkel elrakni, s így az illető beszédet értelmessé tenni.” (Czuczor–Fogarasi, 1864–1874, 52. o.)

Néha a görög-latin eredetű *ortográfia* szóval jelölik (ennek a jelentése szintén 'helyes' és 'írás'). Más nyelvekben ugyancsak rendszerint használatos mindkét elnevezéstípus; pl. német *Rechtschreibung* és *Orthographie*; angol (right) *spelling* és *orthography*; francia (csak ez használatos) *orthographe*; finn *oikeinkirjoitus* és *ortografia*.

A helyesírás jelentősége

Ismeretes, hogy a műveltség bizonyos szintjén minden népnél megjelenik az írás. Nálunk például a kereszténység felvételével a 10. században a latin betűs írás formájában (egyébként volt próbálkozás a görög betűs írással is, A veszprémi völgyi apácák adománylevele 1002 előttről, továbbá a rovásírás esetleg korábban is meglehetett.). De hogy az írott nyelv betölthesse kommunikációs feladatát, ahhoz egységes és részleteiben is szabályozott írásmódra, azaz helyesírásra van szükség.

Egy-egy nép nemzetté válásának szinte feltétele, majd műveltségének fokmérője az irodalmi nyelv, a nyelvi sztenderd kialakítása és ezen belül az egységes helyesírási rendszer létrehozása.

A **nyelvi sztenderd** egy-egy nyelvnek a többi használati formán (a nyelvjárásokon stb.) felülemelkedett, fő vonásaiban egységes, normalizált változata. Úgy jön létre, hogy az egyes népekben fejlődésük során a megfelelő gazdasági, társadalmi, politikai, művelődésbeli stb. tényezők hatására feltámad az igény egy olyan kiegyenlítettebb nyelvi típus kialakítására, amely az addig kisebb-nagyobb mértékben eltérő nyelvi változatban (nyelvjárásban) beszélőknek és íróknak a társas, elsősorban írásbeli érintkezését.

A magyar nyelvi sztenderd **történetének három** korszakát különböztetjük meg. A 16. század harmincas éveitől csupán előzményekről, csírákról beszélhetünk. A magyar nyelvi sztenderd kialakulásának és elterjedésének idejét a 16. század harmincas éveitől a 19. század közepéig terjedő, több mint három évszázadra tehetjük. Ezután csupán kisebb módosulásokról lehet szó.

A nyelvi egységesülésnek, a nyelvi normarendszer kialakulásának az **első jelei** a 16. század előtt két fő területen mutatkoztak. Először a mind kiterjedtebbé váló oklevelezés folytán éppen a helyesírásban. Az egyes hangok jelölésére mind kevesebb vagy éppen egy jelet alkalmaznak. A hangtan területén például az írott nyelvből kiszorultak a kettőshangzók és a *vót, ződ~* féle l nélküli formák.

A nyelvi egységesülés és normalizálódás a **második** korszakban, tehát a 16. század harmincas éveitől indul meg intenzívebben a korviszonyok hatására (a magyarországi humanizmus; a reformáció - és benne az anyanyelvű istentisztelet, a Biblia lefordítása, az 1607-es zsoltáros könyvnek, a nyelvtanoknak, a szótáraknak és iskolai tankönyveknek a megjelentetése; iskolák alapítása; a nyomdászat fellendülése; a Bethlen Gábor irányította Erdély; az ellenreformáció és Pázmány; stb.). A 17. század végére kialakult nyelvi (elsősorban hang- és alaktani) kép, amelynek az alapja minden valószínűség szerint az észak-keleti vidékek nyelvhasználata volt.

A **harmadik korszakban** a formai (hang- és alaktani) elemek egységesülése lényegében befejeződik. a normarendszer fő vonásaiban megszilárdul, társadalmi hatóköre is kiteljesedik. Ezekben az időkben az irodalmi (írott) nyelvnek volt nagyobb hatása a köznyelvre, a beszélt nyelvre. Az 1850 óta eltelt csaknem 150 év alatt a helyesírás teljesen kialakította a maga szabályrendszerét, olyan részletekben is, mint a kis és nagy kezdőbetűk használata, az egybe- és különírás, a földrajzi nevek, az idegen szavak, valamint a mozaikszók írásmódja.

Tehát a magyar helyesírás nyelvkövető módon az irodalmi nyelvvel szorosan együtt fejlődött, szabályos, teljes és egységes rendszerré, amely általánosan elterjedt mindenütt, ahol magyar nyelven beszélnek és írnak.

Az egyén műveltségének alapvető része a nyelvi műveltség, annak pedig a helyesírási jártasság. Ma már a szellemi igényességhez szorosan hozzátartozik a helyesírás ismerete és megfelelő alkalmazása.

A helyesírás-tudomány - különösen a szinkrón vizsgálatokat illetően - a legutóbbi időkig egy kissé lenézett diszciplína volt. Valójában az 50-es évek elejétől, elsősorban a nyelvi sztenderd kialakulásának a történeti vizsgálatától indítva és a helyesírási szabályzat 1954-es 10. kiadásának a munkálataihoz is kötődve lendült fel. A helyesírás-tudomány segítségére lehet számos, vele érintkező tudományágnak. Szoros kapcsolatban áll mindenekelőtt a leíró nyelvtan valamennyi részlegével (fonetika és fonológia; alak-, szófaj-, mondat- és szövegtan). Nem boldogulhat nélküle, továbbá a nyelvtörténet – elsősorban a történeti hangtan – és az irodalomtörténet.

A magyar helyesírás jellemzése

A magyar helyesírást így jellemezhetnénk: betűíró, latin betűs, hangjelölő és értelemtükröző jellegű.

A **betűíró** jelleg arra utal, hogy a magyar helyesírás legkisebb egységei nem szót vagy szótagot, hanem hangokat jelölőjelek, betűk. A kínaiak szóírással, a japánok pedig szótagírással élnek.

A **latin betűs** jelleg azt jelenti, hogy a magyar betűsor a latin betű-készletből alakult ki. Például a nálunk francia eredetű *ch* cs értékben: pechenye, cheresnye (a *Besztercei szójegyzékből*, amely 1380-1410 között keletkezhetett); aztán az olaszból való *gn* (*ny*) értékben: gnir ('nyír-fa': az 1055-ös *Tihanyi alapítólevélből*); továbbá a cseh származék *cz* *lcl* értékben: Moroczhida (a Győr megyei Mórighida neve 1432-ből), illetve a magyar eredetű *sz* (*sz*) értékben végső soron mind latin elemeket tartalmaz.

Kniezsa István a magyar helyesírás-történetnek egyik legkiemelkedőbb alakja ezt írta összefoglaló egyetemi tankönyvében: „A magyar helyesírás története talán valamennyi más latin betűs helyesírásénál színesebb és változatosabb. Nálunk ugyanis azok a folyamatok, amelyek másutt már a középkor végén lezajlottak, kellő társadalmi feltételek és irodalmi központ hiánya miatt csak igen lassan, úgyszólván csupán a 19.

század elejére tisztultak le. A hagyományok és az ismétlődő új kezdeményezések harcából alakult tarkaságnak csupán a reformkor nemzedékének sikerült végét vetnie." (Kniezsa 1952, 3).

A **hangjelölő jelleg** arra vonatkozik, hogy a magyar betűk legtöbbször valóban kiejtett hangokat takarnak, azaz a leírt forma nemigen tér el a kiejtéstől, szemben például a franciával, vagy az angollal.

Helyesírásunknak igen fontos jellemvonása az, hogy **értelemtükröző**, hogy sok mindent jelez nyelvünk rendszeréből, sőt Deme László joggal állapítja meg a következőt: „-.. helyesírási rendszerünk minden részterületén az **értelemtükrözés** vonalán fejlődött ki, s így elsajátítása sem mechanikus beidegzést igényel elsősorban, hanem átlátást, megértést...” (Deme 1966,4. o.).

– a szóalakokban rendszerint feltűntetjük az egyes szóelemeket, függetlenül a kiejtésükben alkalmilag végbement változásoktól.

– külön- és egybeírással megkülönböztetjük a szókapcsolatokat az összetételektől. A szókapcsolatokat általában külön- a szóösszetételeket egybeírjuk.

– az összetett szavak elválasztásakor tekintettel vagyunk a szóhatárokra, például *meg-int*, de *me-gint*.

– a kis és nagy kezdőbetű jelzi, hogy köznévről vagy tulajdonnévről van-e szó.

– az idegen szavak is jelzik írásmódjukkal, hogy meghonosodottak-e, vagy csak az elején vannak ennek a folyamatnak. Például perszóna pejoratív, azaz megvetéssel említett nőszemély', de *persona non grata* - azaz latinosan írva - 'olyan diplomata, akinek a jelenlétét a működési területén lévő állam korlátozza'.

Az értelemtükröző jelleg érvényesülése hozzásegít a közölnivaló pontos kifejezéséhez és pontos, valamint gyors megértéséhez.

II. BETŰK

1. Jelölje számozással (1, 2), hogy a szópárok tagjai közül melyik van előbb a betűrendbe sorolás szabályai szerint!

épületlakatos () – esküvői ruhák (), díszhal () – diszkó (), ereszcsonna () – Erika (), Xénia () – Wesselényi (), csorog () – Csorna (), püré () – pünkösdi (), güzü () – Gül Baba (), xilofon () – western ()

2. Írjon névsort! A nevek elé írja oda a sorszámukat!

Szabó Dávid	Széles László
Tavi Erzsébet	Tihanyi Péter
Szekeres István	Szilágyi Lajos
Toldalagi Pál	Tószegi Károly
Széplaki Mária	Fodor Dániel
Balogh Edit	Gódor János
Toldalagi Péter	Tószeghy Zoltán
Kóbor Csilla	Töreki Györgyi
Tószeghy Károly	Toldi Miklós
Lengyel Sándor	Török Péter
Tholdi György	Töreki Piroska
Törő István	Tőrös Klára
Tózsér Mihály	Törekvő Zsolt
Tósér Ella	Törzsök Margit
Nemes Béla	Töröki Mátyás
Toldalagi Pál	Tószegi Károly
Töreki Erzsébet	Torzsa Ferenc
Töreky Szilvia	Hegedűs Imre

3. Állítsa betűrendbe az alábbi ételféleségeket!

túrótorta	_____
túrókifli	_____
túrókrém	_____
túrós táska	_____
túrópereg	_____
túrós csusza	_____
túrógombóc	_____
túrós palacsinta	_____
túróval töltött kelkáposzta	_____
túrós rétes	_____

4. Találja ki, melyik szóra gondoltam!

Pl.: Szín, amelynek magánhangzói: e, é – fehér

- a) Ékszer: a, á -
- b) Bútor: e, e, ő -
- c) Jármű: e, e a, u ó -
- d) Ruhadarab: o, a -
- e) Szerszám: a, a, á -

5. Gyűjtsön minél több K betűvel kezdődő író- vagy költőnevet az irodalomkönyveiből! Állítsa betűrendbe sorszámozással külön a magyar, külön az idegen neveket.

6. Tippeljen! Melyik szó kerül előbbre 1 = első szó, 2 = második szó. Keresse meg a helyesírási szabálypontban minden pár mellé azt a szabálypontot, amely segít a döntésben!

	Tipp:	A szabálypont száma:
zúgolódik – zsálya		
sikoly – sikló		

meggyfa – megyehatár		
bújik -- bujkál		
egér – Eger		
napilap – napi jelentés		
Eötvös – ötvös		

7. Húzza alá mindhárom oszlopban azt a szót vagy kifejezést, amelyik rossz helyen van a betűrendes felsorolásban! Minden oszlopban csak egyet húzzon alá!

kopaszodik	Göcsej	tíz perc
kopejka	gömb	tíz nap
kopó	Gödöllő	tíz óra
kopp	gödör	tízórai
kópé	gőgicsél	tízperc

8. Pótolja a hiányzó ékezeteket az üzenetekben!

Fullasztó a hósej. Ha hus szello fujdogalna, nekigyurkozsnék az arboznak.

A zsaruk szemtanukat keresnek gyanujuk igazolasara.

9. Folytassa a sort hasonló helyesírású szavakkal! Minden sorba egy-egy olyan példát írjon, amely a kiemelt betűt vagy betűkapcsolatot a megadott szavakhoz hasonló helyzetben (a szó belsejében vagy a szó végén) tartalmazza!

alku, daru, gyalu, _____

szomorú, domború, hosszú, _____

Ady, Áprily, Mártonffy, _____

Kazinczy, Váczi, Ráczi, _____

taxi, maximum, lexikon, _____

bodza, ringatódzik, edző, _____

merül, terül, becsül, _____

mandzsetta, maharadzsa, dodzsem, _____

iroda, szálloda, varroda, _____

tartja, tanítják, hajtja, _____

10. Milyen sorrendben következnek az alábbi verscímek az Arany János-kötet betűrendes tartalomjegyzékében? Számozással jelölje a helyes sorrendet!

..... A nagyidai cigányok

..... A tölgyek alatt

..... A tudós macskája

..... Az ihlet perce

..... Ártatlan dac

..... Az elhagyott lak

..... Ágnes asszony

..... A walesi bárdok

..... A fülemüle

..... A bajusz

III. A KIEJTÉS SZERINTI ÍRÁSMÓD

A kiejtés szerinti írásmód helyesírásunk első elve. A szavakat, a szóelemeket az igényes köznyelvben való hangzásuk alapján rögzítjük. Gyarmathi Sámuel (1750-1830, erdélyi orvos, nyelvtudós) 1794-ben napvilágot látott Okoskodva tanító magyar nyelvmester című nyelvtanában ezt írja: „Igen nagy dít féret lehet említeni azt a ’Magyar nyelvnek, hogy a’ ban az Hangok, a ’ miként leiratnak, a’ként mondatnakis ki. Nem szükség egy betűnekis a’hangját el nyelni, mint más Nemzetek nyelvében, Németben, Frantziában...” (Gyarmathi Sámuel 1802, 23. o.)

1. Jelölje, hogy szabályosan milyen magánhangzót kell írni a következő szavakban!

1 = rövid	2 = hosszú	x = rövid is, hosszú is lehet
	Tipp	Tipp
v...zimalom (i)		15. sz...r (ü)
paprikaf...zér (ü)		16. hajd... (u)
sz...ret (ü)		17. ...jjas (u)
fés...sfonó (ü)		18. megbecs...l (ü)
t...rnác (o)		19. pap...ros (i)
...tikönyv (u)		20. b...ra (u)
g...tikus (o)		21. árb...c (o)
b...ztos (i)		22. utá...am (n)
p...sta (o)		23. belő...e (l)
szerv...z (i)		24. fro...ír (t)
s...jtás (u)		25. nyú...ik (l)
b...gáncs (o)		26. bri...iáns (l)

besz...remkedik (ü)	
t...zed (i)	

27. ró...unk (l)	
28. ko...int (c)	

2. Karikázza be a hosszú magánhangzóval írandó hat szó sorszámát a hatos lottóban! A sorok előtt megadjuk a hiányzó mássalhangzót.

i/í 1. v...zek 2. agressz...v 3. szín...ma 4. detekt...v 5. pian...nó
u/ú 6. grépfr...t 7. kult...rális 8. t...rista 9. m...landóság 10. interj...
ü/ű 11. szín...ltig 12. trib...n 13. h...ledezik 14. zs...ri 15. parf...m

3. Karikázza be a hosszú mássalhangzóval írandó hat szó sorszámát a hatos lottóban!

l/ll 1. fő...ia 2. sza...ag 3. kicsinye... 4. me..._lünk 5. á...talános
j/jj 6. ú...abb 7. ötu...as 8. sz..._ünk 9. vi...og 10. n...etek

4. Egészítse ki a szavakat a megadott mássalhangzók közül a megfelelővel!

kü_ ködik (sz/z), he__ed (g/gg), szöke__ (l/ll), szaba__kozik (t/d), fuva__ (l/ll),
 felfuva__kodott (l/ll), megáta__kodott (l/ll), reste__kedik (l/ll), frisse__ég (s/ss)

5. Jelölje helyesen a kiemelt mássalhangzót!

p lesto__ol, kö__eny, sto__lámpa, elsá__ad, lea__ad
ny me__asszony, me__ezet, me__bolt, me__dörgés, kö__elmű
l szá__ong, riva__, má__ik, te__ik, fu__ánk
k ci__ázik, bü__fa, ci__írás, ti__asztó, hóru__

6. Írjon 3-3 rövid u és hosszú ú végű állatnevet

Rövid <i>u</i> -ra végződő állatnevek	Hosszú <i>ú</i> -ra végződő állatnevek
1. _____	1. _____
2. _____	2. _____
3. _____	3. _____

7. Alkosson szó szerkezeteket az alábbi szópárokkal!

Áru – árú bura – búra irt – írt

8. Másolja le a következő mondatokat helyesírási hibák nélkül!

Tűzijátékok családi ünnepekre.

Televíziók, videók, mobiltelefonok javítása a helyszínen is.

Méterarú, függönyök, zsinorok, sötétítő, szallagok.

Villámvédelem, feszültségvédelem, elektronikus vagyónvédelmi berendezések,

9. Pótolja a hiányzó ékezeteket a szavakban!

Elhunyt az unokahuga. Megunta az utak zsufoltságot. Elmulasztotta a tarka lampaburak bemutatóját.

10. Húzza át azt az öt szót, amelynek a helyesírása hibás!

1. főjön	2. füllik	3. telik	4. sarkal	5. patakzzanak
6. talpal	7. játszuk	8. hallatsszanak	9. elolttat	10. vonzák
11. sokall	12. himbálózik	13. befedte	14. ród	15. kevesli

11. Pótolja a hiányzó magánhangzókat és mássalhangzókat a – szabályosan írt – magyar keresztnevekben!

Kla__dia, Cec__lia, Ot__lia, L__ránt, L__ránd, Al__z, Alf__nz,
Teod__r, Ant__nia, B__borka, Elv__ra, Fat__ma, Gertr__d
Kelement__na, L__via, L__jza, T__lda, And__r, Ariszt__d,
Bendeg__z, B__lcsú, Fl__rián, Krist__f

12. Javítsa ki a régi közmondásokat, szólásokat a mai helyesírásnak megfelelően!

Semmi ki nem fakad belőlle.

Ha lehetne, vérével óltaná el a tüzet.

Ki újját kapja, annak karját is nyújtya.

A fazekak is hamar őszsze zördülnek, de hamar meg békéllenek.

Meg vert hússát rostéjra tehatték volna.

Szűr újjában tartya az eszét.

Egy húron pendülnek.

Ne higgy annyit az ebnek, a' mennyit farka hízelkedik.

Hadd homálosodgyék a hold, csak a nap tarcson igazat.

Sok víz le fojt az olta a Dunán.

13. Írjon három rövid *u*-ra végződő becenevet! Csak olyan beceneveket írjon, amelyek keresztnevek becéző alakjai!

14. Egészítse ki a szavakat a megfelelő magánhangzókkal!

Az apróh__rdetésben lámpab__rát és sz__nes gyufac__mkéket__ért.

Cserébe szol__d bizs__t és cs__zlit kért.

A szemtan__elb__jt a gyan__sított el__l.

A t__rista d__csérte az__zletes rag__levest.

15. Alkosson szókapcsolatokat! Másold le a szavakat a hiányzó magánhangzóval kiegészítve egy ugyanolyan magánhangzót tartalmazó név mellé!

Példa: *hiteles T**ü**bor, unalmas **U**bul*

b__ztató, c__vódó, d__cséretes,

b__jkáló, b__jócskázó, h__zigáló,

__gérgető, k__váncsi, szel__d

s__gdosó, s__gó, __szkáló

_____ **ü**ldikó

ülrik

_____ **ü**lmre

L**u**jza

_____ **ü**lma

Ambr**u**s

_____ Livia

Júlia

_____ Borka

Bendegúz

_____ Tímea

Gertrúd

16. Egészítse ki a szavakat a megadott mássalhangzók rövid vagy hosszú változatával!

Nem fogom megfe___ni (*d*) azért, mert rosszul fe___te (*d*) be a fazekat.

Kiá___hatatlan (*l*) alak, mert csak á___tat (*l*) azzal, hogy felépíti az á___ványt (*l*).

Unokaö___e (*cs*) bi___iárdgolyókkal (*l*) dobáló___ott (*dz*).

Fe___hangon (*n*) helyese___te (*l*), hogy a zölde___ő (*l*) rétre menjenek.

17. Egészítse ki a szavakat a hiányzó magánhangzóval és mássalhangzóval!

Egy boldogtalan sünnnek panasza a halovány holdnál

– Sanyar___sors, te szabta rám g___nyámat,

céltábláját az emberek gúnyának.

Engem senki sem cirógat, becézget,

mert a bőröm egy kicsikét recézett.

Hogy ir___gylem a nercet, a hódokat!

Nekik kijár elismerés, hódolat.

Hányszor kértem a bennfe___tes rókától,

hogy legyen az én ügyemben pr___kátor.

Könyörögtem: „Szólj a szűcsnek, bá___uska,

protezsálj be prémesállat státusba!”

Vagy vegyen be legalábbis bé___ésnek...

De hiába! Nem enged a kérésnek.

Értékemért agyon sose csapnának,

nem kellek én se muffnak, se sapkának...

Így kesergett s ____ndörögve, b ____jkálva,

Míg egy fak ____r nem került az útjába.

Az felkapta, gyönyörködve vizsgálta:

– Jössz a szögeságyamra, te kispárna!

18. Húzza alá a hibásan írott szóalakokat!

kötöde – kötőde

biliárd – billiárd

mammut – mamut

zsúri – zsüri

csehhel – csehvel

szalag – szallag

ésszerű – észszerű

becsüs – becsűs

szelid – szelíd

bakkancs – bakancs

19. Egészítse ki az odailő betűvel a következőket!

____rónia, ____rd ____ng____s, metaf____ra, h____nár, gy____rk____zik, a____igátor,
c____v____dik, cse____-____önyv, e____éle, ére____ségi, talpala____nyi, hanya____lik,
t____nékeny.

20. Melyik írásmód helyes? Válaszoljon mondatba foglalással!

a) szurok – szúrok b) egyel – eggyel c) lapu – lapú

21. Ahol szükséges, tegye ki a megfelelő ékezeteket!

furkál, sugó, fotoriporter, simára, szubtropus, videomagnó, randevu, kaszkadör, ironikus, huszas

22. Pótolja a hiányzó rövid vagy hosszú mássalhangzókat!

autogra... (m), szu...erál (g), pa...íroz (sz), bara... (k), a...igátor (l),
venti...átor (l), ma...íroz (sz), ba...ancs (k), a...rakció (t), inte...igens (l).

23. Az alábbi szavakból hiányzik egy-egy rövid vagy hosszú magánhangzó, illetve mássalhangzó. Írja be a megfelelőket!

h....gít szerv....z reste....kedik frisse....ég d....csér
furcsá.... ocs.... elsá....ad vály.... gy....rkózik
sz....rcsöl ba....on baci....us di....erencia te....legesség
í....ász szí....az elhe....eget ny....lánk be....szülött

A magánhangzók időtartama

Hosszan írt, röviden ejtett hangok

1. csoport

(a kiejtésbeli eltérés inkább elfogadott)

*tízes, ígér(et), ítéL, kímél, kísér, kísért, kíván(ság),
kíváncsi(ság), színház, színesz, vízi (-ló stb.),
(meg)szelíd(ül), ízület, ízlelés, megbízatás, hígit, színes
és (ki)színez, híradó, hídi, szíves(en/ség), nyírat,
okarína, síel, mínusz, presztízs (vö. AkH. 21., AkH. 27.*

Í a))

- -ÍT képzővel: bővítés, szakítás, tanít(ás/ó),
gyógyít(ás), újító, nagyító, kicsinyítő, hígitó (!),
ízeltő, takarító, rövidítés stb. (vö. AkH. 34.)

2. csoport

(a kiejtésbeli eltérés
inkább stigmatizált)

*zsíros, írnok, írogat,
bíbic, csípő, diszciplína,
tímár, hínár, papír,
hízeleg*

*húszas, újság, labdarúgó, úti [kalauz stb.], húzogató, csúszkál, stúdió, kandúr
Ú tanú(sít/skodik), húszas, zúzmara, gyújtós és gyújtogató, pandúr, búza, csúnya,
nyújtózik, nyúlkál, húzgál, egypúpú, fúj(tat/dogál), gúnár, gúnya, hiúz, tűzok*

úszkál és *úsztat*, *szűnyog*, *immúnis*, *súrlódás* (vö. AkH *fakúsz* 21., AkH. 27. a))

- szó végén: *tanú*, *koszorú*, [lól]arcú, *odú*, *aszú*, *kátyú*, *búcsú*, *gnú* (vö. AkH. 23., AkH. 24.)

bűnhődik, *tűzi*(játék stb.), *gyűjtemény*, *tűzdel*, *zsűri*
(vö. AkH. 21., AkH. 27. a))

- Ű
- szó végén: *sűrű*, *fésű*, *gyűrű*, *szörnyű*, *szérű*, *nedű*, *gyepű*, *valószínű*(leg) (vö. AkH. 23. AkH. 24.)
- miniatűr*,
(*mani/pedi*)*kűr*, *gyűlöl*

Ó *kórház*, *óvoda*, *szupernóva*, *ómega*, *rubeóla*, *kóstol(ó)* *alól*

Ő *bölcsőde*, *őrs*, (*nyelv*)*őrző*, *később* *bőrönd*, *előtt*, *felől*

Röviden írt, hosszan ejtett hangok

1. csoport

(a kiejtésbeli eltérés inkább elfogadott)

mindig, *dínár*, *moszkító*, *dínó*, (*meg*)*birkózik*,
víjjog, *hizlal*, *beirat*(ás/kozik),
(*szino/homo/antago*)*nima*, *biztat*, *hirdet*(és),
I *nyilván*, *nyilvános*, *irkál*, (*rovar/szellem*)*irtó*,
naiv, *irigy*, *pacsirta*, *cukkini*, *pi*, *csibor*, *Aliz*,
bulimia, *londíner*

Görög betűk neve: *kszi*, *pi*, *fi*, *khi*, *pszi*

bura, *unió*, *bujdosik*, *bujkál*, *bujtogat*, *rugdos*,
U *sugdos/sugdolózik*, *turkál*, *gyullad*, *fuldoklik*, *ujjong*, *ludas*, *utál*, *emu*,
juj, *turizmus/turista*, *barrakuda*, *jura* (vö. AkH. *kakadu*
27. a))

Ü *szürcsöl*, *türtőztet*, *überel*

O *árboc*, *Korea*

2. csoport

(a kiejtésbeli eltérés inkább stigmatizált)

csipkelődés, *kibic*, *sima*,
mitikus, *nyirbál*, *hivatás*,
vigad/vigasság, *szolid*, *irdatlan*,
sima, *szerviz*, *dicsér*, *finom*,
irigy, *kiváló*, *papiros*, *Tibor*,
palesztin

büntet, *gyürkőzik*, *szüntet*,
fűzér, *tüntet*, *üzér*, *szüzek*, *menü*
revü, *becsüs*, *parfüm*, *csüd*
utolsó, *lakos*, *bogáncs*, (*el*)*odá*:
posta

- Képzett idegen szavak: *ironikus*,

*periodikus, allegorikus,
szimbolikus, harmonikus,
szuperszonikus,
katalogizál, katasztrofális
stb. (vö. AkH. 28.)*

Ö *előjáró, szövöde, böjt*

*ördögös, regös, bögly,
körönd, körút, öv, pöröly,
rökönödik, öre <északi
váltópénz>*

Mássalhangzók időtartama

Hosszan írt, röviden ejtett hangok

1. csoport
(a kiejtésbeli eltérés inkább
elfogadott)

2. csoport
(a kiejtésbeli eltérés inkább stigmatizált)

Magyar és meghonosodott szavak

*állat, guggol, frissesség,
elhesseget, eltussol stb.*

- Névmások:

*ahhoz/ehhez, a/efféle,
a/effajta, a/ekképpen*

*uzsonna/ázik, szalonna, szakáll, forr, istálló,
fellebbez, fullánk, kizsuppol*

- LL tövű igék: *mállik, pállik, sokall,
sugall, rühell stb.*

Idegen szavak

- FF: *differencia,
paraffin*

- KK: *akkumulátor,
akkreditál*

- LL: *intelligens/-cia,
kolléga, protokoll, klorofil,
hallucinál,
milli(méter/liter),*

*futball(ista), cellulóz,
millió, milliárd, helló*

- NN: *kannibál,
konnektor*

- RR: *korrigál,
arrogáns, irritál*

- SSZ: *masszíroz,
asszisztens/asszisztál*

- TT: *attrakció, frottír*

Egyéb:

*offenzíva, barakk, barokk, akkord, kakukk, overall,
ballon, ellipszis, millennium, krepp, horribilis, bizarr,
bross, kontroll, asszimilál*

- *apparátus*

Több eltérés:

- *aszimmetrikus*

Röviden írt, hosszan ejtett hangok

1. csoport

(a kiejtésbeli eltérés inkább elfogadott)

Magyar és meghonosodott szavak

öcs, egy és egyesült, szíjaz, lehelet, loval, hulahopp(karika), menyegző, kisebb, lesz, csat, szutyongat, önálló stb.

DE: *eggyel, eggyé* (-val/-vel és -vá/-vé ragos alakja kettőzve íródik)

rafia, ventilátor, aligátor, (auto/mono/holo/dia)gram, plusz, csembaló, kipufogó

- DE: *gramm, kilogramm* 2 m-mel

2. csoport

(a kiejtésbeli eltérés inkább stigmatizált)

agancs, bakancs, cikázik, csalán, díj, egyéb, éj, elem, heg, hegeszt, hej (indulatszó), *héja, hokedli, köpeny, lábad, múlik, nokedli, nyílik, nyúlik, önálló, pukedli, szalag, szíj, szőlő, telik, ukmukfukk, cikcakk, vajon, ványad, restelkedik, minél*

Idegen szavak

kapucsínó, puding, rafinált, silabizál, mamut, vatin, dzsip, klub, klip, biliárd (az asztali játék nevéként), *briliáns, flanel, konkurens/-ci* és *konkurál*

IV. A SZÓELEMZŐ ÍRÁSMÓD

A szóelemző írásmód kiegészíti a kiejtés szerinti írásmódot. Mégpedig úgy, hogy a kiejtés szerint leírt szóelemek írásmódját akkor is megtartjuk, ha a több szóelemből álló szóalakokban, kifejezésekben a szóelemek módosulnak. Tehát: nem vesszük figyelembe a beszéd során létrejött alkalmi hangmódosulásokat, az egyes szóelemet ilyenkor is úgy írjuk le, ahogy külön-külön hangzanak.

A szóelemző írásmód elvének érvényesítése akkor válik különösen fontossá, ha a szó egészét másképp mondjuk ki, mint a szóelemeket külön-külön: község (= köz-+-ség; e.: kösség), szállnak (= száll-+-nak; e.: szálnak); stb.

A szóelemző írás fő szabálya nem érvényesül minden toldalékos szó leírásakor. A toldalékos szavak egy részében a szóelemeket módosult változatukban tüntetjük fel: házzal (= ház-+-zal), fusson (= fus-+-s-+-on) stb.

1. Húzza alá a következő szópárok tagjai közül a helyes alako(ka)t! Alkosson velük mondatot!

kapzsi – kabzsi

válik – vállik

ép – épp

vajon – valyon

hegeszt – heggeszt

babusgat – babuzsgat

éleszget – élesztget

talpalatnyi – talpalattnyi

2. Pótolja a hiányzó betű(ke)t!

A lustaság fél egé.....ég.

Belefu.....ad a saját zsírjába.

A bale.....-táncos fáradtan ült le.

A fiúk azo.....ban nem akarták ezt.

Le.....ebb kellene tenni, hogy elérjük.

Dózsa kí.....a kibírhatalan volt.

Szaba.....ág, egyenlő.....ég, testvériség!

Zölde..... már a tavaszi vetés.

Arra sarka.....ta a katonákat, hogy bátrak legyenek.

El ne áruld, meg ne mon.....!

3. Egészítse ki a szavakat a megfelelő mássalhangzóval!

megadó __tat, elé __tétel, oszto __kodik, kénye __tet, ka __zsi, rebe __get, pata __zik,
zse __kendő, kü __kodik.

b) Nevezze meg, hogy melyik mássalhangzótörvény érvényesül mindegyik szóban.

4. Állapítsa meg, milyen hangtörvénnyel találkozunk az alábbi szavakban!

anyja _____ nagysága _____

osztja _____ tanítson _____

adsz _____ áldja _____

egészség _____ öngyújtó _____

szabadság _____ bocsásson _____

5. Egészítse ki a szavakat a megfelelő mássalhangzóval!

z-sz böngé __get, nehe __tel, egye __kedik, nyújtó __kodik, hibá __tat

p-b csa __zott, do __ta, hara __dál, zse __kés, se __tében

k-g tajté __zik, lé __tér, bici __li, bö __dös, bu __dácsol

6. Folytassa a sort két-két olyan szóval, amely tartalmazza a kiemelt mássalhangzót, és amelyben kiejtéskor – a sor többi tagjához hasonlóan – mássalhangzó-változás történik!

képzél, kapzsi _____

bukdácsol, patakzik _____

rebesget, tősgyökeres _____

zsebpénz, dobhártya _____

légtér, rögtön _____

kényeztet, központ _____

7. Írjon tíz olyan különböző igét, amelyben jelölt teljes hasonulás történik!

Pl.: vonzza

8. Írja a helyes változatot a kijelölt helyre!

hallgazsd	hallgassd	hallgasd
mártsd	márdzsd	márcsd
bensőséges	benssőséges	bensőséges
rángatsd	rángazsd	rángasd
küszködik	küzködik	kúzködik
szidkozódik	szídkozódik	szitkozódik
agatja	akgatja	aggatja
kacsingat	kacsintgat	kacsinngat
lélezkzik	lélegszik	lélegzik
fenhéjázó	fenhéjjázó	fennhéjázó
kereszgél	keressgél	keresgél
makactság	makacság	makacsság
szítsd	szicsd	szícsd
lőjjenek	lőjjenek	lőjenek
kijebb	kijjebb	kiljebb
odafennt	odafent	oda fent
kézség	késztség	késség
boridzsd	borícsd	borítsd
nénnye	nényje	nénje
megyjel	meggyel	meggy-gyel
osztd	ozd	oszd
játszák	jáczák	játsszák
higye	higyje	higgye
halazd	halasztd	halaszd
edzen	edzzen	eddzen

9. Mi magyarázza a következő Murphy-törvény kiemelt szóalakjainak helyesírását? Bontsa alkotóelemeikre a szavakat!

Hogyan **ússzuk** meg a feleletet? **Szedd** össze magad, **nézz** értelmesen, és mutass olyan arcot, mintha készültél volna! De **fogalmazz** meg magadban egy jó kifogást is, miért nem tudtál készülni!

ússzuk _____

szedd _____

nézz _____

fogalmazz _____

10. Írja le a megadott szavak -val/-vel ragos alakját!

Derkovits _____ Végh _____

Lotz _____ Ivett _____

Páll _____ pech _____

Beatrix _____ bridzs _____

cucc _____ céh _____

11. Írja le helyesen azokat a mondatokat, amelyeknek a kiejtését a szögletes zárójelben megadtuk! Ügyeljen a mondat kezdőbetűjére és a mondatvégi írásjelre is!

[ne mond meg neki röktön] _____

[ne hagyjátok, hogy magához édezsge] _____

[ne hunnyatok szemet a kabzsiság felett] _____

[csak had jácca a szerepét] _____

12. Másolja le a következő szöveget helyesírási hibák nélkül!

Tudod-e, hogy a vírussal fertőzött kullancsok csipésével terjed az agyvelőgyulladás? Ez súlyos, életveszélyes megbetegedés lehet. A már kialakult betegséggel szemben megbízható gyógyszeres kezelést jelen pillanatban nem ismerünk. A hatékony védelmet a kullancscsipés megelőzésével és az időben adott védőoltással biztosíthatjuk. A védettség akár három hét alatt is megszereshető. A kullancsszezon általában áprilistól októberig tart, ezért az első kullancselleni oltást már a téli hónapokban célszerű kérni a háziorvosnál. Fontos az is, hogy aki gyakran járkal fás vagy bokros területen, zárt ruhát horgyon, és rendszeresen ellenőrizze testét.

13. Szerkesszen mindegyik példából egy-egy felszólító módú igét úgy, hogy a számot és a személyt önállóan válassza meg!

fegyelmez, olvas, fogódzik, legelész, úszik, hallatszik, jegyez, hibázik, hoz, mos.

14. Hogyan írjuk az itt olvasható igék felszólító módú, E/2. személyű, rövidebb alakjait? Foglalja őket mondatba!

nyugszik: _____

alszik: _____

lesz: _____

fekszik: _____

megy: _____

15. Mi van mögötte? A kiejtett formát írtuk szögletes zárójelbe. Milyen szavakat rejtettünk el? Foglalja mondatba őket!

[fogattak]
[élezd].....
[pontya].....
[könyvel].....
[áld].....

16. Töltse ki a táblázatot a felső sor mintájára, vagyis írja be az üres helyekre az első oszlop igéinek felszólító módú, jelen idejű, egyes szám második személyű, alanyi és tárgyas ragozású alakjait!

vet vess vesd vessed

hagy

ró

játszik

vonz

tesz

hisz

szalaszt

V. A HAGYOMÁNYOS ÍRÁSMÓD

Helyesírásunkat nagymértékben befolyásolja a hagyomány. A hagyomány alakította ki és őrzi betűink alakját, külön- és egybeírási szokásainkat, sőt a kiejtés és a szóelemzés elvének érvényesülését is. A hagyomány elvének érvényesüléséről mégis csak akkor beszélünk, ha a máig megőrzött írásmód sem a kiejtés, sem a szóelemzés elvével nem magyarázható.

1. Lássá el -val/-vel raggal a következő neveket!

Kovách/ _____

Vass/ _____

Batthyány/ _____,

Kodály/ _____,

Mariann/ _____

Rácz/ _____

Thököly/ _____

Babits/ _____

Széll/ _____,

Ivett/ _____

2. Pótolja a hiányzó betűket a híres magyar történelmi személyek nevében!

____e ____elényi Miklós, Hunyad____ Mátyás, Széc____ny____ István,
Damjani____ János

3. Válassza ki és húzza alá a keresztnévhez tartozó családnevet!

Kőrösi Csoma

Munkácsi

Sándor

Mihály

Kőrösy Csoma

Munkácsy

Balassi

Görgei

Bálint

Artúr

Balassy

Görgey

Hunyadi

Thököli

Imre

Mátyás

Hunyady

Thököly

4. Melyek a kakukktojások? Miért?

göboly, mosoly, bolyhos, köpölyöz, varjúhály, bazsalyog, mosolyog, pikkelyez, támolyog, szilaly, feszélyez, süllyeszt, gólyahír, métely, engedélyez, derelye.

5. Húzza alá a Toldi soraiban azokat a szavakat, amelyekben eltér a hangok jelölése a napjainkban érvényes helyesírástól!

Elvonúl a tábor, csillapul morajja:

Ezt a szél elhordta, azt a por takarja;

Toldi meg nagybúsan hazafelé ballag,

Vaskos lábnyomától messze reng a parlag;

„Szénát hord szegényke künn a béresekkel,

Hívatom –” de György úr ezt rikoltja: „Nem kell!”

Nem kell! és e két szó úgy esik anyjának,

Mintha a szivébe nagy kést mártanának.

Majd, midőn meglátta a telek lábujában

Ülni öccsét, Miklóst nagy-busan magában,

Feltámad lelkének szennyos indulatja,

S nagyfejű legényit ily szókkal biztatja:

Nagyon elbusúla Bence a beszéden,

Szánta kis gazdáját, hogy bujdosni mégyen,

Hallgatott sokáig s majd elfakadt sírva,

Bocskorán körmével keresztetket írva.

Kár volt símogatni; csak vesztére tette;

Mert megzörren a nád hirtelen megette;

Jó az anya-farkas szörnyü ordítással,

Rohan a fiúnak, birkoznak egymással.

6. Írja a zárójelbe, hogyan ejtjük a hagyományos helyesírási neveken található mássalhangzókat és magánhangzókat!

Paál [aá = _____]

Balás [s = _____]

Thewrewk [ew = _____]

Cházár [ch = _____]

7. Kösse össze azokat a neveket, amelyekben azonosan ejtett régies mássalhangzók vannak!

Áts	Kossuth
Kiss	Bárczi
Lotz	Péchi

8. Egészítse ki a híres emberek nevét a megfelelő mássalhangzóval vagy magánhangzóval!

Hár ___ János (zenemű szereplője) Balass ___ Bálint (költő) Egress ___ Bényi
(zeneszerző) ___ örösmarty Mihály (költő) Tamás ___ Áron (író) Damjani ___
János (aradi vértanú)

9. Gyűjtsön a Helyesírási kézikönyvből ly-os szavakat!

Igék: _____

Főnevek: _____

Melléknevek: _____

Névmások: _____

Igenevek: _____

Határozószók: _____

10. Pótolja a hiányzó j vagy ly betűt!

ha...togat	nyava...ás	gomo...a	zsiva...og	tá...oló	he...es
tenge...	fahé...	se...pít	ha...ó	dö...fös	csák...
	as				a
hé...a	fo...togat	fo...dogál	...árdasze	fe...tető	é...
			g		

11. J vagy ly? Pótolja a következő szavak hiányzó mássalhangzóit!

Csimpo__a (népi hangszer), görvé__(betegség), fo__tat (műveltető ige), ispotá__(kórház), vot__ák (népnév), he__(főnév), zsiva__(főnév), vi__og (ige).

12. Egészítse ki a mondatokban a szavakat *j*-vel vagy *ly*-nal!

Zsámo__ra tette a bo__tár a dere__ével teli skatu__át. A nyoszo__ólány egy csuk__ás pende__ben szaladt elfo__tani a gomo__gó füstöt. Kéte__ek gyötörték, miközben a dö__fös borbé__a ba__uszát nyírta. Pozdor__ából készített polcot a nagymama guzsa__ának.

13. A példák között vannak olyan szavak is, amelyekben sem *ly*-t, sem *j*-t nem írunk. Ezekbe a szavakba írjon egy áthúzott nullát!

Vá__ú, viszá__, hó__ag, glóri__a, szila__, pi__óca, ragá__os, besti__a, mora__, tar__a, siko__, óri__ás, mu__a, pocso__a, ki__abál, fi__ú, tarso__, zsá__a, le__ányka, te__áskanna, roba__.

14. Pótolja a hiányzó *j* hang megfelelő jelét!

biva__, laká__os (= otthonos), bor__ú, zsiva__, kara__, zsá__a, tava__, ga__, to__ás, pa__zsika, sompo__og, sa__og, póto__ad, bo__hos, ha__nal, va__on, megi__ed, fo__ton, he__egy, hüve__ku__

15. Helyesírási totó.

1=*j*

2=*ly*

X = *j* is, *ly* is lehet

		Tipp
1.	konko__	
2.	ger__eszt	
3.	szerá__	
4.	súgó__uk	
5.	laká__os	
6.	méte__	
7.	csuk__a	
8.	cikke__	
9.	szenté__	
10.	gomo__a	

11.	ha csár	
12.	ta ték	
13.	muszá	
14.	su kol	

16. Jelölje ki azt az öt szót, amelyet *j*-vel írunk!

ráspo__, feszé__ez, szila__, laká__, bó__a, kvárté__, szipo__oz, téve__eg, csobo__ó, seké__, roko__a, se__telmes, fo__tó, konko__, pe__va.

17. Mi a különbség a folyt és a fojt szavak között? Alkosson velük egy-egy mondatot!

18. Végezze el a szavaknak a *j* hang megfelelő jelével való kiegészítését!

veszé__es tá__ék, ro__tos szegé__, hé__a vi__og, szállingózó hópe__hek, kopár ga__ak, szeszé__es idő__árás.

19. Írja be az alábbi szavakba a *j* hangot jelölő betűt!

zsiva... mu...a má...va taré... pe...va csa...ka dö...f muszá... se...pít
hé...a.

20. Húzza alá az alábbi nevek helyes kiejtését!

Batthyány: battyány – battyányi – battyán

Cházár: házár – cázár – császár

Czuczor: cukor – csucsor – cucor

Dessewffy: deseffi – desőfi – dezsőfi

Jósika: jósika – józsika – józika

Kuny: kunyi – kuny – kuni
Reguly: reguj – reguli – reguji
Szebeny: szebeny – szebeni – szebényi
Szokoly: szokoji – szokoli – szokoj
Thaly: táli – taji – tali
Thewrewk:törek – terek – török
Thököly: tököji – tököj – tököli
Vay vaj – váji – vaji
Zichy: zihi – zicsi – zici

21. Milyen betűt kell írni a hiányzó helyekre: j-t vagy ly-t?

papagá...	karabé...	hé...a
karva...	roba...	sordé...
seregé...	ö...v	laká...
mu...a	déva...	forté...
muszá...	szamurá...	cseve...
se....pít	kaca....	su....kol
topo....a	muszá....	fertá....
borzadá....	hodá....	zsámo....
sa....ka	bó....a	tu....a

VI. AZ EGYSZERŰSÍTŐ ÍRÁSMÓD

Az egyszerűsítés folyamata során lemondunk a szóelemek hiánytalan feltüntetéséről. Megfigyelhetjük a többjegyű betűk (pl. cs, sz, ty, dzs stb.) kettőzésénél, illetve az egymás mellé kerülő három azonos mássalhangzót tartalmazó szavak leírásánál.

E szabály nem érvényesíthető a magyar családnevekre, az idegen tulajdonnevekre és a szóösszetételekre.

1. Oldja meg az alábbi szóegyenletet! A megoldásokat ellenőrizze a helyesírási szótárban!

fütty + -vel =

könny + -vé =

orr + -ra =

toll + -val =

vádlott + -tól =

Mariann + -nal =

taramell + -vel =

trükk + -vel =

seriff + -vé =

marsall + -vá =

kakukk + -val =

Kamill + - val =

2. Helyesbítse az alábbi szóalakok közül a hibásakat! Magyarázza is meg a javított formákat!

dísszerű

ésszerű

gipsszerű

mésszerű

viasszerű
expresszerű
stresszerű
pufféle
serifféle

3. Kapcsoljon –val, -vel ragot a következő tulajdonnevekhez!

Arany
Kemény
Kodály
Erős.....

4. Fejezze ki a -szerű képző segítségével a következőket!

olyan, mint a bross
olyan, mint a plüss.....
olyan, mint a dzsessz.....

5. Hányféleképpen tudja leírni azokat a szóalakokat, melyek így hangzanak?

Mely esetekben alkalmazzuk az egyszerűsítés elvét.

[makkal] _____
[pappal] _____
[széllal] _____
[vassal] _____

6. Miért nem alkalmazható az egyszerűsítés elve a következő szavak írásakor? Írja le helyesen az összetett szavakat!

nagy+gyűlés _____	szórvány+nyelvemlék _____
idény+nyitás _____	dísz+szemle _____
harkály+lyuk _____	gyümölcs+csendélet _____

vadász+szenvedély_____ kampány+nyitás_____

mész+szag_____ négy+gyermekes_____

bányász+szerencsétlenség_____ nász+szoba_____

7. Alkosson összetett szavakat az alábbi szóelemekből! Melyik helyesírási elvet alkalmazzuk e szavak helyesírásában? Miért nem alkalmazzuk az egyszerűsítés elvét?

dísz + század =

fény + nyaláb =

halász + szövetkezet =

jegy + gyűrű =

kamasz + szerelem =

nefelejcs + csokor =

kulcs + csont =

vélemény + nyilvánítás =

8. Egészítse ki a hiányos szóösszetételeket úgy, hogy az előtag utolsó két és az utótag első mássalhangzója megegyezzen!

bal...eáncos

bü _ itermelés

futba abda

ho _ ámítás

sa _ ör

kora __ ánc

9. Alkosson az előző feladat szavaihoz hasonlókat, a megadott előtagokkal!

csekk-_____

duett-_____

frakk-_____

lakk- _____

parkett- _____

toll- _____

váll- _____

VII. A KÜLÖNÍRÁS ÉS AZ EGYBEÍRÁS

Köztudott tény, hogy a gyakorlat oldaláról nézve a magyar helyesírás egyik legneuralgikusabb pontja a különírás és az egybeírás problémaköre. Ennek elsősorban az az oka, hogy a rendszerszerűséget a magyar nyelvtan, azon belül is a szintaxis szabályai alakítják ki.

Knieszsa István utal arra, hogy az írott nyelvben a kódexek korától a különírás terjedt el nagyobb mértékben. Csak a 19. század elején kezd tért hódítani az egybeírás. Először az 1877-i szabályzat foglalta szabályokba. (Knieszsa 1959, 54. o.)

Deme László szerint külön- és egybeírásunkban is érvényesül helyesírásunk értelemtükröző jellege. (Deme – Fábrián – Bencédy 1966, 25. o.)

1. Egybeírjuk (A), külön (B) vagy kötőjellel (C)? A megfelelő betűt írja a szó utáni vonalra!

f moll	...	kamilla tea	...
moh lepte	...	kajla fülű	...
mód felett	...	fül süketítő	...
lök háritó	...	önköltés	...
autóbusz	...	csökkentés	...
összeköttetés	...	szerencse lovag	...

2. Egybe, kötőjellel vagy külön?

Unosuntalan, sírvanevetve, lelkiismeretfurdalás, ideodatekinget, tanárúr, kutya macskabarátság, felelősségvállalás, időjárásjelentés, terefere, cirókamaróka.

3. Miért nem alkalmazható az egyszerűsítés elve a következő szavak írásakor?

Írja le helyesen az összetett szavakat!

nagy+gyűlés _____	szórvány+nyelvemlék _____
idény+nyitás _____	dísz+szemle _____

harkály+lyuk _____ gyümölcs+csendélet _____
vadász+szenvedély _____ kampány+nyitás _____
mész+szag _____ négy+gyermekes _____
bányász+szerencsétlenség _____ nász+szoba _____

4. Hány szóba írjuk következő színárnyalatokat kifejező szavakat?

ében+fekete _____ világos+kék _____
halvány+fű+zöld _____ nap+sárga _____
szürkés+tört+fehér _____ ég+szín+kék _____
égő+tűz+vörös _____ rozsdá+barna _____

5. Írjon összetett szavakat az *asztal* szó felhasználásával! Pl.: svédasztal

6. Írja le helyesen a valódi mellérendelő összetett szavakat!

Rúg kapál, hánya veti, had sereg, testi lelki, csúszó mászó (hüllő), apraja nagyja, szántó vető (földműves), éjjel nappal, előbb utóbb, süt főz.

7. Alkosson többszörösen összetett szavakat!

csepp kő barlangban	ivó víz ellátásról
író gép mű szerészek	pénz ügy ór laktanyában
idő járás jelentés	autó busz megálló
írás jel használati	munka erő nyilván tartás
könyv ritkaság gyűjtemény	fény erő szabályozó
föld reform tervezetről	bank jegy forgalomról
nyers olaj motorok	rend ór jár örök
anyag csere vizsgálat	élelmi szer ipari
rend ór konferencia	gép kocsí vezetői
kerék pár javítási	hon véd emlék műveink

8. Az azonos szabály szerint írandó szavak keresik egymást.

Gabonakereskedelem	ámul-bámul
időjárás-jelentés	repülőgépmotor
kétarasznyi	férfi főszereplő
locspocs	tarkabarka
kőrísa asztal	felelősségvállalás
gyermeküléshuzat	borjúbőr táska
fúr-farag	facsemete-ültetés
tüzér főhadnagy	liszteszsák
meséskönyv	sokmillió

9. Keresse meg a következő szavak közös utótagját!

tánc.....bér.....köröm.....gyöngy.....
csecsemő.....utó.....reform.....kamasz.....
hó.....sár ..tűz.....
futó.....tábor.....öröm.....

10. Keresse meg a következő szavak közös előtagját!

.....jegyzet.....macska.....szerenád....zavar.....séta
.....másolat.....törés.....szóró.....év.....forrás
.....kereskedő.....hét.....jutalom.....kiadó.....barát
.....vész.....fészek.....jelző.....kár.....oltó
.....ruha.....sikló.....lencse.....verseny....kor

11. Olvassa el figyelmesen a szó szerkezeteket, s eszébe fog jutni róluk egy-egy összetett szó!

fűrt agyú – Milyen ember?;
veszett eszű – Milyen ember?
ordító farkas – Milyen hideg?
elzárja a vizet – Milyen réteg?

égeti a szemet – Mi a foglalkozása?

látta a madár – Milyen kenyér?

elválík a magva – Milyen barack?

süti a nap – Milyen vidék?

hirtelen hűtött – Milyen hús?

óráközi szünet – Hány perc?

a dió ehető része – Mi?

az ajtó kilincse - Mi?

A ceruza hegye - Mi?

A tó partja - Mi?

Az asztal fiókja - Mi?

12. Ellenőrizze az alábbi összetett szavak helyesírását! Ha hibásat talál, írja le kijavítva!

Fültőmirigy gyulladás, jó szántából, gyakorlóorvos, reklámszöveg, televízió előfizető, szépirodalom, divat király.

13. Pótolja egy-egy testrész nevét, hogy összetett szavakat kaphasson! Toldalékos alak is lehet!

_____font	_____hős
_____alávaló	_____vetve
_____fűrt	_____nyereg
_____vadász	_____közt

14. Pótolja az elmaradt jelzőket egy-egy nép nevével!

_____krémtorta	_____dinnye
_____méz	_____saláta
_____ponty	_____csizma

15. Írja le helyesen a valódi mellérendelő összetett szavakat!

búja baja _____ csurran cseppen _____

huza vona _____ jobbra balra _____
 ide s tova _____ apraja nagyja _____
 éjjel nappal _____ ízig vérig _____
 bú bánat _____ siket néma _____

16. Írja le helyesen az összetett szavakat!

sakkmatt		pirostetős	
csigabiga		söröspohár	
aprajanagyja		sötétrózsaszín	
búbánatos		növényvédőszer	
szobakonyhás		hercehurca	
icipici		dimbesdombos	
gyorsvonat		tojásfehérje	
előítéletmentes		fényképezőgépobjektív	
ötéves		híresneves	
alumíniumedény		bőrpénztárca	
fedettuszoda		pirosfehérzöld	
nana		néhanéha	
szebbnélszebb		nőttönnő	

17. Karikázza be annak az öt szónak a sorszámát, amelyet kötőjellel írunk!

1. retyeruta	9. közlekedésmeteorológia
2. irkafirkák	10. diribdarab
3. fűbenfában	11. aprócseprő
4. mendemonda	12. ágaboga
5. búbánat	13. hírneves
6. régesrégi	14. cserépedénygyártás
7. csigabiga	15. hírehamva
8. zsákvarrotű	16. evezőlapát

18. Keressen olyan szót, amelyet középre írva az előző szónak utótagja, a másodiknak pedig előtagja lehet!

Pl.: séta – bot – fül

kar____szem

láb____rúd

pók____fülke

virág____nyakkendő

kar____korlát

fa____sor

19. Húzza alá a helyes változatot!

házi-feladatkészítés

házi feladat-készítés

házi feladat készítés

anyagcsere-vizsgálat

anyag-cserevizsgálat

anyagcsere vizsgálat

kutyamacska-barátság

kutya-macska-barátság

kutya-macska barátság

jobb kézszabály

jobbkez-szabály

jobb-kézszabály

könyvritkaság-gyűjtemény

könyvritkaság gyűjtemény

könyvritkasággűjtemény

20. Alkosson egy-egy mondatot az adott szópárokkal!

két balkezes – kétbalkezes

hét felé – hétfelé

több gyermekes – többgyermekes

szemre való – szemrevaló

nehéz súly – nehézsúly

tanító nő – tanítónő

21. Hány szóba írjuk? Írja le helyesen a következő színárnyalatokat kifejező szavakat!

ében+fekete _____ világos+kék _____

halvány+fű+zöld _____ nap+sárga _____

szürkés+tört+fehér _____ ég+szín+kék _____

égő+tűz+vörös _____ rozsdá+barna _____

22. Alkosson az összetett szavakból szólancot! Minden szólanc 4 új taggal bővüljön!

- a) tűz → tűzkő → kőfal → _____
- b) álom → álmokép → képcső → _____
- c) cél → célpont → pontverseny → _____

23. Szabály keresi a hozzá illő példát.

kötőjel a szótagszámlálás szabálya miatt	keramitburkolat
anyagnévi jelzős szerkezet egybeírása	Kinizsi-vár
anyagnévi jelzős szerkezet különírása	hepehupa
számnévi jelzős szerkezet különírása	étlen-szomjan
számnévi jelzős szerkezet egybeírása	csetlik-botlik
főnévi jelzős szerkezet különírása	selyem nyakkendő
ikerszó kötőjeles írása	maholnap
ikerszó kötőjel nélküli egybeírása	tizenkét szintes
valódi mellérendelő összetett szó kötőjeles írása	telefon-előfizető
valódi mellérendelő összetett szó kötőjel nélküli egybeírása	használtruha-kereskedés
tulajdonnév és köznévi kötőjeles egybeírása	négyszemélyes
mozgószabály	vendég bácsi

24. Az alábbi szavakat egy jellemző helyesírási tulajdonságuk alapján öt csoportba lehet sorolni. Melyik csoportnak mi a jellegzetessége?

Tűzrőlpattant, szemtől szembe, irul-pirul, rúgkapál, nőttön-nő, tudván-tudta, földönfutó, végestelen-végig, jelzőlámpa, búbanat, izeg-mozog, unos-untalan, jobbnál jobb, hányaveti, hébe-hóba.

25. Melyik a kakukktojás? Írja le helyesen!

- a) halványlila, sötétrózsaszín, mélykék, haragoszöld, almásszürke.
- b) vetített kép, csapolt sör, aludt tej, dőlt betű, adott szó

- c) aranygyűrű, bőrpénztárca, faburkolat, gyapjúsál, alumíniumedény
- d) sokrétű, másfajta, Petőfiféle, egynemű, ésszerű
- e) ötödikrendű, háromlábú, kétnyelvű, négyoldalas, egynapi

26. Szerkesszen értelmes összetett szavakat!

autó, busz, állomás _____

cipő, felső, rész, készítő _____

teher, gép, kocsik _____

fali, újság, felelős _____

tűzi, játék, rendező _____

27. Melyik a helyes? Húzza alá a helyes változatokat! Foglalja 1-1 rövid mondatba őket!

Hébehóba	hébe-hóba	hébe hóba
fennmarad	fenn-marad	fenn marad
herce-hurca	hercehurca	herce hurca
egyet-ért	egyetért	egyet ért
ákombákom	ákom-bákom	ákom bákom
aranykaróra	arany-karóra	arany karóra

.....

.....

.....

.....

.....

.....

28. Húzza alá közülük azokat, amelyek a mozgószabályok szerint írandók!

labda vízi bajnokság _____

vitamin A tartalom _____

gyártás zsebkendő papír _____

ápoló padló szer _____
mesterség kőműves _____
far csirke hát _____
kiértékelés felvétel légi _____
magán nyugdíj pénztári _____
borsó leves zöld _____
arany ékszer vásár _____
mérgezés szén monoxid _____
kínálat élelmiszer _____
mérnök intézet továbbképző _____
hónapos nyolc _____

30. Melyik oszlopban található a helyes írásmódú alak! Húzza alá!

Duna-menti Erőmű Rt.-beli	Duna menti erőmű rt.-beli	Duna Menti Erőmű Rt.-beli
Hadnagy úti-lakótelep	Hadnagy úti lakótelep	Hadnagy úti Lakótelep
Sherlock Holmes-szal	Sherlock Holmesszal	Sherlock Holmes-al
Márai Sándor alapítvány	Márai Sándor-alapítvány	Márai Sándor Alapítvány
Ágoston rendi	Ágoston-rendi	ágostonrendi
európai uniós	Európai uniós	Európai Unió-s
Duna-híd-rekonstrukció	Duna-híd rekonstrukció	Dunahíd-rekonstrukció

31. Tanulmányozza ezeket a szavakat!

a) Javítsa ki az alábbi hibásan írt alakokat!

b) Foglalja mondatba a példagyűjteményben talált, eredetileg hibátlanul írottakat!

nap-sütötte, hadi terv, két nyelvű, autó mentő, ökölvívás, tagba-szakadt, szüette, vízi-növény, tízperc, világ látott, ágrólszakadt

Helyesen: _____

32. Hogyan írja ezeket a szavakat és szerkezeteket: egybe, külön vagy kötőjellel? (Legyen körültekintő, ugyanis tíz szót, illetőleg szerkezetet „rejtettünk el” az alábbi gyűjteményben.)

szó össze tétel, többé kevésbé, rajtam kívül, ki be járkal, szívvel lélekkel, ki van nyitva, fél kezével, addig addig, mende monda, gép kocsí vezető tanfolyam

33. Alkosson jelentéstömörítő (jelentéssűrítő) összetételeket!

tűz	emlék	galamb
holt	aludt	könyv
ősz	piros	tej
pont	jég	király
méreg	patyolat	villám
kék	tiszta	gyors
drága	hideg	

Összetételek: _____

34. Keresse meg az alábbi definíciókhoz a szinonimaként használatos összetett szavakat!

egyet, helyt, semmit, ágról, semmire, tevő, szép, múlt, kellő, ért, napra, barát, vásár, falu, szakadt, áll, fia, füle, forgó, idejét

ósvi: _____

lusta: _____

haszontalan: _____

tésztaféle: _____

aki udvarol: _____

derekasan viselkedik: _____

szegény: _____

szotyola, rica, törőke: _____

ajándék: _____

azonos véleményen van: _____

VIII. A KIS ÉS A NAGY KEZDŐBETŰK

A szókezdő kis- és nagybetűk használatának a szabályai csak a 18. század végére alakultak ki. Először az 1832-es akadémiai helyesírásban szerepelnek ilyen szabályok. Ezek lényegében megmaradtak, csupán részletesebben kidolgozták őket.

1. Írja le helyesen, majd lássa el *-i* képzővel a következő földrajzi neveket!

Kárpátalja, pilishegység, hudsonöböl, széchenyihegy, szabolcsszatmárbereg-megye, munkácsyutca, petőfihíd, ungvárkörnyéke, tiszahíd, keletukrajna, magyarköztársaság, tbiliszi, karlovyvary.

2. Toldalékolja a személyneveket!

Kodály + -val _____	Ilosvai Selymes Péter + -ről _____
Hunyadi +-k _____	Eötvös József +-i _____
Széll +-vel _____	Bernadett +-vel _____
Babits +-val _____	Kossuth +-val _____
Móricz +-val _____	Ady +-s _____
Szabolcs + -val _____	Csokonai Vitéz Mihály +-ról _____
Árpád-házi +-k _____	Bestrix +-val _____
Kamill +-val _____	Széchenyi István +-i _____
Madách +-val _____	Végh + -vel _____
Rátz + -val _____	Móricz + -i _____

3. Ki a szerzője az alábbi ismert műveknek? Honnan való az idézet? Az idézetet kösse össze a megfelelő címmel!

Himnusz	„Hazádnak.....”
Altató	„mindig fújnék”
Kincskereső kisködmön	„Óriás leszel”
Szózat	„Akárhogy erőlködtem, a körtemuzsika nem szólalt meg.”

4. Alkosson földrajzi neveket az alábbi szóelemekből! Írja le a nevek -i képzős származékait!

KELETI, KÁRPÁTOK

UDVAR, HELY

FELSŐ, TISZA, VIDÉK.....

MAROS, KÖRÖS, KÖZE.....

RIO, DE, JANEIRO.....

5. Írja le a megadott nevek -i, -beli vagy -s képzős formáit!

Alapalak	-i, -beli vagy -s képzős forma
Matyi	
Szent László	
Törőcsik Mari	
Móra Ferenc-díj	
Szózat	
Értelmező kéziszótár	
Munkács környéke	
Erzsébet-híd	
Egyesült Királyság	
Hajdú-Bihar megye	
Duna-Tisza köze	
New York állam	
Ománi Szultánság	
Március 15. tér	
Rahó vidéke	
Amerikai Egyesült Államok	
Kijevi Nagyfejedelemség	

11. Példa keresi a hasonló példát.

Hold

Arany János

Magyar Nemzet

Kossuth-díj

Cirnos Kolozsvár

Honda

Bodri

Kazinczy-díj

Nemzeti Múzeum

Magyar Államvasutak

Opel

Fekete István

Népszabadság

Szeged

Nap

12. Pótolja a hiányzó betűket!

...essenyi ...örgy....anárképző...őiskola

...agyar.....öztársaság,ájcillamszövetség,ómai.....irodalom,

...ichtensteini.....ejedelemség, ...él-.....afrikai...öztársaság,

...aúd..rábiai...írályság, ...ölcsey...erenc...imnázium,

...acinczy...tcai...ltalános...skola,atona...ózsef...ínház,

...olnok...egyei...endőr-...őkapitányság ..országos...échenyi...önyvtár,

...elence-.....avi...ntéző....izottság, ...eves ...egyei...íróság.

13. Kapcsolja a magyar helyesírás szabályainak megfelelően a tulajdonnévhez a megfelelő köznevet! csepp, díj, fok, szobor, strófa, vers.

Sabin.....

Nobel.....

Kossuth

Ady.....

Balassi.....

Celsius.....

14. Hogyan írjuk helyesen?

ádám+csutka=_____

kazinczy+verseny=_____

afrika+kutató=_____

ady+vers=_____

pál+fordulás=_____

józsef+attila+díj=_____

arany+jános+idézet=_____

petőfi+kultusz=_____

kossuth+díj=_____

röntgen+sugár=_____

krisztus+tövis=_____

árpád+ház=_____

15. Pótolja a hiányzó betűket a földrajzi nevekben!

A...telek, Li...afüred, Gödö...ő, Bü....szék, Bala...agyarmat, Istá...ós-kő,
Sa...óbábony, Nyéklá...háza, Má....i, Tá...a, Sátoral...aú...hely, Szentgo...hárd,
So....már, Ba....a.

16. Írja le azokat a családneveket, amelyeknek kiejtését zárójelben megadtunk!

(battyányi) Lajos, (lórántfi) Zsuzsanna, (veselényi) Miklós, (dezsőfi) József,
(russzó), (molier), (sékszpír), (monteszkjó).

17. Írja le helyesen a szövegben kiemelt tulajdonneveket!

A BENEDEK ELEK KÖNYVTÁRBAN a JÓZSEF ATTILA-DÍJAS költővel
találkoztunk. Utána a NAGY HORGÁSZ VENDÉGLŐBEN vacsoráztunk. A buszra
a SZABADSÁG TÉRI megállóban szálltunk fel.

A SZEBENI-HAVASOK madarai FELSŐ-AUSZTRIA irányába repültek
maguk mögött hagyva HOLT-TISZAI társaikat.

18. Pótolja a főnevekben a hiányzó kezdőbetűket!

__agyarország, __utya, __odri, __una, __uk, __óka, __etőfi __ándor,
__isza, __örögország, __engyel, __ebrecen, __emzeti __úzeum, __skola
__omb, __ános - __egy, __udai - __egység, __argit- __íd, __abadság __ér,
__rany __ános __ltalános __skola, __ceán, __est __egyei __írlap, __rszágos
__échényi __önyvtár, __ánchíd, __enger, __ejedelem, __ővárosi __agycirkusz

19. Másolja le írott betűkkel az alábbi főneveket!

BAMBI, JÓZSEF ATTILA, ÍRÓ, MAGYAR, KOSSUTH TÉR, PEST MEGYE,
FOLYÓ, DUNA, MARGIT-SZIGET, FÖLDKÖZI-TENGER, PIPACS UTCA,
MARGIT HÍD, MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ, SZÍNHÁZ, AZ ÉLET JÁTÉKA.

20. Írja le írott betűkkel a következő szöveget!

IDÉN 800 ÉVE, HOGY SZENT ERZSÉBET, II. ENDRE KIRÁLY ÉS GERTRÚD
KIRÁLYNÉ LEÁNYA MEGSZÜLETETT. EBBŐL AZ ALKALOMBÓL
NOVEMBER 19-ÉN, 16 ÓRAKOR A BUDAPESTI SZENT ISTVÁN
BAZILIKÁBAN ERDŐ PÉTER BÍBOROS MAGYARORSZÁGI ÉS MAGYARUL
TUDÓ PÜSPÖKÖK JELENLÉTÉBEN NYITJA MEG A JUBILEUMI SZENT
ERZSÉBET ÉVET.

21. Kösse össze az összetartozókat! Írja le helyesen!

Hegység	Isaszeg
Ország	Nemzeti Múzeum
folyó	Petőfi Sándor
író	Szlovénia
város	Bükk
újság	Duna
intézmény	Tappancs
költő	Bálint Ágnes

22. Gyűjtsön öt-öt földrajzi nevet!

tájegység	hegység	sziget	tó	félsziget	tenger

23. Keressen öt-öt földrajzi nevet!

ország	város	utca	híd	folyó	öböl

24. Gyűjtsön öt-öt több szóból álló tulajdonnevet! Írja le ezek -i képzős alakját is!

Szemponatok	Tulajdonnevek	Az előzőek melléknévi alakjai
minisztérium neve		
színház neve		
napilap címe		
folyóirat címe		
könyv címe		

25. Keressen ebbe a táblázatba öt-öt példát! Írja le ezek -i képzős származékát!

Szemponatok	Tulajdonnevek	Melléknévi alakok
Különírt elemekből álló		
Kötőjellel összekapcsolt elemekből álló		

26. Töltse ki öt-öt példával ezt a táblázatot!

Szemponatok	Tulajdonnevek	Melléknévi alakok
földrészek neve		

domborzati formák, vizek		
szigetek, partok neve		
országok, államok neve		
megyék neve		

27. Válasszon tíz intézménynevet! Írja le ezeket helyesen, majd szerkesszen belőlük mellékneveket!

Szemponatok	Tulajdonnevek	Melléknévi alakok
több tagú (több szóból álló)		
különírt vagy kötőjellel kapcsolt alkotóeleműek		

28. Alkosson mellékneveket!

Bartók utca: _____ Margitsziget: _____
 Gellért-hegy: _____ Mohácsi-sziget: _____
 Fekete-tenger: _____

29. Alkosson földrajzi neveket az alábbi szóelemekből, és írja le a nevek -i, (-beli) képzős származékait is!

ERDÉLYI, KÖZÉPHEGYSÉG.....
 ÉSZAK, KELETI, KÁRPÁTOK.....
 SAN, MARINO, KÖZTÁRSASÁG.....
 TORDA, ARANYOS, VÁRMEGYE.....
 KIRÁLY, HÁGÓ.....

30. Az alábbi mondatokban javítsa ki a felismert helyesírási hibákat!

Légy szives váltsd be a tizeseket és a huszasokat! _____

A Párizs-marseille-i express húsz perces késéssel érkezett. _____

Kőfaragó mester síremlék készítést és felújítást vállal. _____

Tavaly Karácsonyra kaptam egy Magyar-Francia Nagyszótárt és egy Beethoven Cd-
t. _____

A Magyar Labdarúgó Szövetség megtartotta évi rendes Közgyűlését. ____

A hazai biztosító társaságok között nagy a konkurenciaharc a gépjárműbiztosítási
piacon _____

Ne tévezd össze Ovídiust Horatiussal! _____

A kisgyermek gyorsan elnyúvik ruháját. _____

Az Atlaszban a Rák-térítő mentén kell keresnünk a Hawaii szigeteket. ____

31. Illesszen -val/-vel ragot az alábbi tulajdonnevekhez!

Anett _____ Flaubert _____ Kacsóh _____

Kovách _____ Nádass _____ Van Gogh _____

Tallinn _____ Félix _____ Tolvay _____

Guth _____ Strauss _____ Bordeaux _____

Deseő _____ Kodály _____ Jacqueline _____

Oslo _____ Mariann _____ Bachman _____

Balzac _____ Fáy _____ La Fontaine _____

32. Húzza alá a helyes írásmódú neveket!

Mussorgsky: Egy kiállítás képei Muszorgszkij: Egy kiállítás képei

Apáczay Csere János Apáczai Csere János

Pais Dezső Paizs Dezső

Leiningen-Westerburg Károly Leininger-Westenburg Károly

Besenyey György
Csontváry Koszta Tivadar
Déri Múzeum
Prokusztesz
Lorántffy Zsuzsanna
Geley Katona István
Munkácsi Bernát

Bessenyei György
Csontvári Koszta Tivadar
Déry Múzeum
Prokusztész
Lórántffy Zsuzsanna
Geleji Katona István
Munkácsy Bernát

33. Vágja szét az „összetapadt” földrajzi neveket, majd írja le őket helyesen! A második oszlopba -i képzős származékukat írja!

belsőjánosdűlőhárshegynyugatalbertvillefehérhajóutcasanmarinokköztársaság
németlengyelalföldvérteshegységdélisandwichárokholtsebeskörös

Alapalak:

-i képzős származék:

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

34. Írja le a tulajdonneveket, azután szerkesszen velük -i képzős mellékneveket!

kisbalaton: _____

kőszegihegység: _____

keletifőcsatorna: _____

mosonidunaág: _____

fertőtó: _____

madáchszínház: _____

győr város: _____

adytéri általános iskola: _____

széchenyi útilakótelep: _____

lenti: _____

IX. AZ ELVÁLASZTÁS

A sorok végén helyszűke miatt, vagy a tagolás igényéből szükségessé válik a szavak, szóalakok elválasztása. Az elválasztásnak az alapja a szótagolás, illetve összetett szavak elválasztásakor figyelembe kell venni az alkotóelemek határát.

Az elválasztás alapja tehát a magyar nyelvben:

- elsősorban a szó önálló elemei (ha több van),
- másfelől a szótagolás,
- ha a szóban már eleve van bármely okból kötőjel.

1. Melyik szótagolás a helyes? Írja be a számát a négyzetbe!

1	2	x	Válasz
e-dző	ed-ző	edz-ő	
szín-ész	szí-nész	színé-sz	
a-sszony	as-szony	asz-szony	
leg-al-só	le-gal-só	leg-a-lsó	
En-dre	End-re	E-ndre	
di-ófa	dió-fa	di-ó-fa	
föl-da-lat- ti	föld-a-la-tti	föld-a-lat-ti	
o-lló	oll-ó	ol-ló	

2. Írja le helyesen szótagolva a szavakat!

fi-ú hiá-ny né-p-es
par-thoz di-nnye kir-a-kat-bó-l
tem-plom csill-ag kal-ap-ács

3. Válassza el az összes lehetséges helyen!

lajstrom

team

milliliter

Dosztójevszkij

eddze

Baloghék

Maestro

4. Szótagolja a tulajdonneveket!

Bologna, Lórántffy, Soóson, Básthy, Kazinczy, Orczy, Beethoven, Mascagni, Fischer, Washington, Mahler, Abaffy, Belgrád, Leningrád, Veszprém, Cooper

5. Húzza alá a helyes megoldást!

bridd-zsel	bridzs-dzsel
le-gott	leg-ott
Ma-dá-chcsal	Ma-dách-csal
epig-ram-ma	epi-gram-ma
Vi-se-grád	Vi-seg-rád
csal-é-tek	csa-lé-tek
Bor-deaux	Borde-aux
Go-ethe	Goe-the
Shakes-peare	Sha-kes-pe-are
he-xa-me-ter	hex-a-me-ter
csin-na-drat-ta	csin-nad-rat-ta
Mau-pas-sant	Ma-u-pas-sant
Beö-thy	Be-ö-thy
The-wrewk	Thew-rewk

6. Karikázza be azoknak a szavaknak a sorszámát, amelyet hibásan szótagoltunk!

1. job-bágy

11. Balog-hék

2. Me-xi-kó	12. Marx-ot
3. pech-hel	13. lajst-rom
4. Chur-chill	14. gyű-rű-dzik
5. Bach-hal	15. Kiss-ék
6. Kos-suth	16. le-ga-lább
7. arc-hí-vum	17. Szé-chy
8. Bat-thyá-ny	18. csak-is
9. tem-plom	19. In-grid
10. mil-li-mé-ter	20. ton-na

7. Válassza el minden lehetséges helyen!

Goethe	Puccini
Shakespeare	Eötvös.....
Marseille	Szigethy
móriczos	Tóthot.....
Mikszáthék	Kazinczyt
Rousseau	Gaál.....
Kossuthé	Széchenyi
Paálért.....	Karinthyak
Passuthért	Ráczig.....

8. Írja le szótagolva a következő idegen szavakat!

kollokvium	dodzsem	tinédzser
mechanika	luxus	marxizmus
technika	milligram	peches

9. Válassza el a következő szavakat minden lehetséges helyen!

axióma	maharadzsa
Babitsé	bodza

Dessewffy	Orczy
szakavatott	csalétek
Richárd	peches
koordinál	vákuum
Pálffy	interakció
infrastruktúra	protoplazma

10. Melyik elválasztás a helyes? Karikázza be a jó megoldás betűjelét!

a/ me-ned-zser

f/ me-ne-dzser

b/ vas-u-tas

g/ va-su-tas

c/ ed-dzük

h/ edz-dzük

d/ bo-rért

i/ bor-ért

e/ lex-i-kon

j/ le-xi-kon

11. Hogyan választjuk el a szavakat, ha kettőzött a mássalhangzó?

a) fillér, emberrel, jobba, kettő, tettel, hittem, sakkal

b) mennyi, aggyal, gallyal, össze, szabállyá, poggyász, könnyek, meggyet, rosszall
(ige)

12. Mi lesz a -dz és -dzs mássalhangzókkal elválasztáskor?

Brindza, bandzsal, eddzük, findzsa, madzag, pedzi, peddze, hodzsa, lopóddzék, briddzsel.

13. Hogyan választhatjuk el az összetételeket?

Szennyvíztelep, farkasétvággally, tehergépkocsira, felaprózódik, megalakul, szétesett.

14. Válassza el helyesen a diadal, áruiból, fiatal, könyveitek, hiába, ablakáig, kiált, házaik, leány szavakat!

15. Melyik mássalhangzóra figyelünk elválasztáskor?

- a) kosár, apámé, magyar, kavicsok, tányér, vizes
- b) erkély, kertig, asztal, pénzért, morzsa, talpas, tarisznya, foszlány, tölgyes
- c) istráng, nyolckor, lajstrom, partra, ostrom, rendben, sakkban, tollból, rosszra

16. Válassza el ezeket az összetett szavakat!

- a) csakis, éppúgy, rendőr, vasút, tűzoltó, felad, szétesik, megüt;
- b) béketárgyalás, egyszeregy, kisasszony, rozsszalma, tölgyerdő, záporosó, legálabb, legeslegelső.

17. Válassza el a következő tulajdonneveket!

- a) Vörösmartyól, Babitsért, Schillerig, Tolsztojnak, Kiskunhalason, Munkácsra;
- b) Meggyes, Berettyó, Kisújszállás, Nagyistók, Kiskunfélegyháza, Visegrád;
- c) Czuczorék, Véghgel, Széll-lel, Eördöghel, Pálffy

18. Pótolja a hiányzó betűket! A kiegészített alakokat szótagolja minden lehetséges helyen!

Hajno___	Ko___u___
Sze___enyi	Thökő___
Rákó___i	Kisfalud___
Th___r___k	___e___elenyi
Ba___any	Madá___
Móri___	Andrá___
Damjani___	Kazin___

19. Melyek a szótagolás szabálya szerint történő elválasztás alszemponjtjai?

20. Válassza el minden lehetséges helyen a szavakat!

asszonnyal: _____ tűzoltó: _____
sarokig: _____ pókerarcú: _____
arcizom: _____ kétalakú: _____

filoxéra: _____ könyvért: _____

vasútállomás: _____ többet: _____

21. Szótagolja valamennyi lehetséges helyen az alábbi példákat!

mindnyájunknak, nyelvünk, öregedő, legízesebb, újítsuk, átadás, megismertet,
össze, szívesen, Csongrád, kilogramm, Pálffy, húszas, játsszák, vizesárok.

22. Írja le minden lehetséges helyen szótagolva a megadottakat!

katasztrófa, Polüphemosz, rendőrség, kardiográf, Kalinyingrád, messzeség,
hadseregért, Karinthy.

23. Mindegyik elválasztás helyes? Indokolja állítását az elválasztott formák rokon v. ellentétes jelentésű megfelelőinek leírásával!

bor-za-lom
borz-a-lom
me-gint
meg-int

fő-lül
fől-ül
leg-e-lő-re
le-ge-lő-re
hő-sé-nek
hős-é-nek

24. Válassza el az alábbi szavakat – függőleges vonalakkal – valamennyi lehetséges helyen!

Bretagne Visegrád
elnökölő Viktorért

ellenőrzi vezérelve
vasúti bridzsezik

X. AZ ÍRÁSJELEK

Az írásjelek változatos és kifejező használata fontos eszköze az értelmileg és érzelmileg egyaránt árnyalt közlésmódnak, és meghatározó szerepe van a félreértések elkerülésének biztosításában.

Kniezsa István lényeglátóan összefoglalta, hogy az írásjelek használata a középkorban még zűrzavart mutat, de megjelenik már a mai használat is (a pont a mondat végén, vessző a mondatrészek között), sőt a nyomtatványokban már szinte ez a kizárólagos. A 19. század második felében állapodik aztán meg véglegesen. E tekintetben három akadémiai szabályzat tett fontos lépéseket:

a.) az **1832-es első szabályzat** a **hiányjelről és a kötőjelről** rendelkezett, míg a többi jelek „köz divat szerint használtak”

b.) az **1901-es szabályzat** – Simonyi Zsigmond összeállításában – először rendezi az **írásképek** használatát

c.) az **1954-es 10. kiadás részleteiben** is kidolgozza a helyesírásnak ezt a lényeges fejezetét. Az **1984-es 11. kiadás** pedig „**a szövegépítkezés helyzetei szerint rendezi anyagát**”, szemben elődjével, amely írásjelként csoportosítja a szabályokat. (Kniezsa 1959. 54.o.)

Az írásjelek használata segíti a kommunikációt. Tükrözi a mondatok szerkezetét és tagolódását., másrészt a beszédnek betűkkel ki nem fejezhető sajátosságaira utalnak.

1. Szerkesszen idézést! Idézze pontosan az itt következő, megjegyzésre érdemes szavakat! Ahol lehet, ékelje be az idéző mondatot az idézetbe! Ügyeljen arra, hogy az idéző mondat jellegzetes mondati igéjét minél változatosabban alkalmazza!

a) Ha élet zengi be az iskolát,

Az élet is derűs iskola lesz. (*Ady Endre*)

b) Fiaim, csak énekeljete! (*Tompa Mihály*)

c) Elhull a virág, eliramlik az élet. (*Petőfi Sándor*)

- d)** Gondolj merészet és nagyot, és tedd rá éltedet! (*Vörösmarty Mihály*)
- e)** Szeresd a házat, és vedd meg minden rontás ellen! (*Balassi Bálint*)
- f)** Nem a pacsirta fontos, csak a dal. (*Juhász Gyula*)
- g)** Jól tudom, mi lappang bokrodnak megette. (*Arany Janós*)
- h)** Erős akarat nem ismer akadályt. (*Zrínyi Miklós*)
- i)** Semmi sem jellemző annyira egy nyelvre, mint sajátos hangzása. (*Kodály Zoltán*)
- j)** Könnyebb egy csatát megnyerni, mint leírni. (*Móra Ferenc*)
- k)** Oly korban éltem én e földön, mikor a költő is csak hallgatott. (*Radnóti Miklós*)
- l)** A szívem úgy elnehezült, mintha kialvó mécsként lobogna benne az élet. (*Gárdonyi Géza*)
- m)** Nem békülök meg, barmit is beszéltek. (*Kosztolányi Dezső*)
- n)** Mi jó az értelemnek kacagni ott, hol szívek megrepednek. (*Madách Imre*)
- o)** A harcot, melyet őseink vívtak, békévé oldja az emlékezés. (*József Attila*)
- p)** Felre tőlünk gond, búbánat! (*Csokonai Vitéz Mihály*)
- q)** Falon az inga lassú fénye villan, oly tétován jár. (*Tóth Árpád*)
- r)** Gyöngyvirág meg kevés volt az erdőben, de a kakukk már májust kiáltott. (*Fekete István*)
- s)** Az emberek mindent megbocsátanak, kivéve a rossz fogalmazást. (*Churchill*)
- t)** A kritika a valóság öntudata. (*Belinszkij*)
- u)** Létemnek egy értelme van: szolgálni az Elérhetetlent. (*Blokk*)
- v)** Az ember sorsát az pecsételi meg, vagy inkább: az mutatja meg, hogy miképpen vélekedik önmagáról. (*Thoreau*)
- w)** Az ember akkor fiatalodik meg, amikor a lelke. (*Sztanev*)
- x)** A semmi: a lét hiánya. (*Leonardo da Vinci*)
- y)** A legnagyobb vágyam tudod, mi? Tulajdon árnyam átugorni. (*Goethe*)
- z)** Mindenki a maga módján álmodja meg az életet. (*Francé*)

2. Különböző forrásokból: könyvekből, lexikonokból, szótárakból, regényekből, versekből, szónoklatokból sok híres ember mondása vált

közismertté széles körben. Ezeket az általánosan elterjedt gondolatokat szállóigéknek nevezzük.

A) Mit tanulhatunk ezekből a szállóigékből? Értelmezze az alábbiak jelentését!

B) Írja le a következő példákat az idézés különböző formáiban!

- a) Nem azé a madár, aki elszalasztja. (*Arany János*)
- b) Kedved majd követendi gyász. (*Petőfi Sándor*)
- c) Legkülönb ember, aki bátor. (*Ady Endre*)
- d) Ki magáért farad, gyakran csalatkozik. (*Kölcsey Ferenc*)
- e) Erős akarat nem ismer akadályt. (*Zrínyi Miklós*)
- f) Dunának, Oldnak egy a hangja. (*Ady Endre*)
- g) Minden áldozat kicsiny azokhoz képest, miket a hazának kívánni joga van.
(*Kölcsey Ferenc*)
- h) Amíg jól van dolgod, föl ne gerjeszd mérgem! (*Petőfi Sándor*)
- i) Ábrándozás az élet megrontója. (*Vörösmarty Mihály*)
- j) Nem hal meg az, ki milliókra költi dús élte kincset. (*Arany János*)
- k) Úgy maradt, mint a szedett fa. (*Vörösmarty Mihály*)
- l) Ej, ráérünk arra meg! (*Petőfi Sándor*)
- m) Ember, küzdj és bízva bízzál! (*Madách Imre*)
- n) Nyelvében el a nemzet. (*Széchenyi István*)
- o) Ki itt belepsz, jövőbe lépsz be. (*Juhász Gyula*)

3. A magyar nyelv szólásai, szóláshasonlatai is bővelkednek tanulságos, figyelemreméltó gondolatokban. Magyarozza meg ezeknek a híres mondatoknak a jelentését! Szerkesszen különböző megoldású idézéseket!

- a) A hazának a füstje is kedvesebb, mint idegen országnak a tüze.
- b) Gyakori vendég a betegség, hol tisztaság nincsen.
- c) Úgy áll ott, mintha földbe gyökerezett volna a lába.
- d) Ésszel, kézzel sokra mehetsz.
- e) Úgy él, mint hal a vízben.
- f) Faradsággal adjak a tudományt.

- g) Úgy kerülgeti, mint macska a forró kasát.
- h) Kemény fába vágta a fejszójét.
- i) Úgy eltűnt, mint a kámfor.
- j) Szívet cseréljen, ki házat cserél!
- k) Úgy vág az esze, mint a borotva.
- l) Maga alatt vágja a fát.
- m) Vagy megszokik, vagy megszokik.
- n) Nem a rozsa szúr meg, hanem a tövise.
- o) Bottal ütheted a nyomat.
- p) Nem esik messze az alma a fájától.
- q) Átesett a ló túlsó oldalára.
- r) Se híre, se hamva.
- s) Helyen van, mint Makó víz után.
- t) Úgy áll a szája, mintha vadalmába harapott volna.
- u) A földet a gazda nyoma hizlalta.

4. Szerkesszen különböző megoldású függő idézetet az alábbi szólások és szóláshasonlatok felhasználásával!

- a) Maga alatt vágja a fát.
- b) Vagy megszokik, vagy megszokik.
- c) Nem a rozsa szúr meg, hanem a tövise.
- d) Bottal ütheted a nyomat.
- e) Nem esik messze az alma a fájától.
- f) Átesett a ló túlsó oldalára.
- g) Se híre, se hamva.
- h) Helyen van, mint Makó víz után.
- i) Úgy áll a szája, mintha vadalmába harapott volna.
- j) A földet a gazda nyoma hizlalta.

5. Pótolja a Petőfi-idézetek hiányzó mondatkezdő betűit és mondatvégi írásjeleit!

- a) ___ol vagytok, ti régi játszótársak_
- b) ___ar maradtam volna benne végig_
- c) ___ova lett a tarka szivárvány az égről_
- d) ___h, természet, oh dicső természet_
- e) ___llt egy szobor magas hegy tetején_
- f) ___át hogymint vagytok otthon, Pistukám_
- g) ___anyánkat, ezt az édes jó anyát, oh, Pistukám, szeresd, tiszteld, imádd_
- h) ___fjú lánya a vén télnek, kedves kikelet, hol maradsz_
- i) ___iszteljétek a közkatonákat, nagyobbak ők, mint a hadvezérek_
- j) ___zrivel terem a fán a meggy_

6. Pótolja az alábbi mondatokban a hiányzó írásjeleket!

- a) S rá te vagy legméltóbb tehát neked adom (*Arany Janós*)
- b) Nyakatokon vad úri tatárok
S mégis büszke a ti fejetek (*Ady Endre*)
- c) Leveles dohányát a béres leveszi
A gerendáról és a küszöbre teszi
Meggvágja nagyhabul
S a csizmaszárbul
Pipát húz ki ratölt és lomhán szipákol (*Petőfi Sándor*)
- d) Édes házam fogadj szívedbe
hadd legyek hőseges fiad (*József Attila*)
- e) Hat hogymint vagytok otthon Pistukám (*Petőfi Sándor*)
- f) Veletek száguld vív ujjong a lelkem
Véreim magyar proletárok (*Ady Endre*)
- g) Fut Bécs felé Jellasics a gyáva (*Petőfi Sándor*)

7. Döntse el, hogy mikor kell vessző az alábbi mondatokban a vagy kötőszó elé!

Válaszát indokolja meg!

- a) Rabok legyünk vagy szabadok? *(Petőfi Sándor)*
- b) Vagy láng csap az ódon, vad vármegyeházra
Vagy itt ül a lelkünk tovább leigázva. *(Ady Endre)*
- c) Végezd a dolgodat, ha van vagy aludj, ha tudsz aludni! *(Mikszáth Kálmán)*
- d) Ej van-e vagy szemem világa veszett ki? *(Petőfi Sándor)*
- e) Vagy igaz világ lesz vagy nem lesz itt semmi. *(Ady Endre)*
- f) Tűz van-e vagy árvíz vagy víják a várat? *(Arany Janós)*
- g) Vajon hajnalodnak vagy alkonyodnak harmatcseppje ez? *(Petőfi Sándor)*
- h) Gunnyaszt vagy dog is mar? *(Arany János)*

8. Pótolja a mondatvégi írásjeleket! Nevezze meg a mondatfajtákat!

A vadkacsák a tóban úszkálnak _____

Hol vannak a kicsinyeik _____

Bárcsak meglátnánk őket _____

Nézd, ott úszik egy _____

Jaj, de szép a tolla _____

9. A megadott szövegekben pótolja a szavak közötti és a mondatvégi írásjeleket!

a) Szeretni az emberiséget ez minden nemes szívnek elengedhetetlen feltétele

Az emberiség egésze számtalan háznépekre oszlott nagy nemzetség melynek mindegyik tagja rokonunk s szeretetünkre és szolgálatainkra egyformán számot tart.

Szeresd a hazát A hazaszeretet egyike a kebel legtiszteletreméltóbb szenvedelmeinek E szóban haza foglaltatik az emberi szeretet és óhajtás tárgyainak összessége ház hol az élet első örömeit ízleled föld melynek gyümölcse feltáplált szülőid hitvesed gyermekeid barátaid rokonaid s polgártársaid Kinek szívében nem él az száműzöttnek tekintheti magát mindenhol s lelkében üresség van mit semmi tárgy semmi érzet be nem tölt

Meleg szeretettel függj a hon nyelvén Mert haza nemzet és nyelv három egymástól elválaszthatatlan dolog Tiszteld s tanuld más népek nyelvét is de soha ne feledd miképpen idegen nyelveket tanulni szép, a hazait művelni kötelesség

(Kölcsey Ferenc: Parainesis Kölcsey Kálmánhoz)

b) A magyar nyelv természeténél fogva az egyszerűséget és a világosságot kívánja Nem minden nyelv ilyen Vannak nyelvek amelyek nem is annyira az észhez mint inkább az érzelmekhez akarnak szólni Vannak még csavaros sőt köntörfalazó természetű nyelvek is.

A magyar nyelvnek a maga sajátos természete onnan van hogy kialakításában vajmi kevés része volt az alkuszoknak kereskedőknek fiskálisoknak s más efféle csűrő-csavaró beszédű embernek Jobbára kétkezi emberek nyelve volt a magyar.

Olyanoké akik valóságot és igazságot akartak közölni egymással Akik világos tiszta gondolatot fejeztek ki általa Akiknek nem volt rejtegetnivalójuk egymás előtt Akik nem szorultak se hazugságra se hízélgésre

Ebből az következik hogy a jó magyar írás és beszéd tanítását voltaképpen a helyes gondolkodás tanításával kell kezdeni Ki gondolkodik helyesen Aki az igazat keresi.

Az írás és a beszéd módja mindenkit leleplez Jól beszélni és írni magyarul ez tehát igazából jellemkérdés

(Illyés Gyula: Anyanyelvünk)

10. Idézés – többféleképpen. Idézza Kosztolányi, Bessenyei, Kazinczy, Füst Milán megállapításait háromféleképpen!

Az a tény, hogy anyanyelvem magyar, és magyarul beszélek, gondolkozom, írok, életem legnagyobb eseménye, melyhez nincs fogható.

Minden nemzet a maga nyelvén lett tudós, de idegenen sohasem.

Jót s jól! Ebben áll a nagy titok

Oh jól vigyázz, mert anyád nyelvét bízták rád a századok

S azt meg kell védened.

11. Olvassa el figyelmesen az alábbi részleteket, és a párbeszédés részeknél pótolja a hiányzó írásjeleket!

Az pedig ahelyett búskomoran kapaszkodott karjába. Arca nem mondhatta meg, hogy mire gondol, mert az le volt fátyolozva; hanem nagyot sóhajtott.

Hát mért sóhajtott ön most? Nem örül neki?

Nagyon örülök. De hát mért sóhajtott? Azért, hogy én ezt nem tudom önnek megköszönni. Hiszen már tette ön azt. Az csak hang volt. Szóljon ön. Lát itt bennünket valaki? Senki sem. Egyedül vagyunk.

Önnek igaza van, polgár. Erről beszélgethetünk szólt a blúzos megfogva az ifjú úr köpenyegét.

Mínt hogy azonban hideg van szólt az ifjú, s a szegény gyermeknek sietős a hazajutás, annál fogva tegyen ön inkább egy szívességet a szerencsétlennel, s szaladjon el a legközelebbi utcaszegletig, s hívja el onnan azt a bérkocsist, aki éjszaka ott szokott állomásozni. Mi addig itt fogunk várni.

A blúzos ember nem távozott el messzebbre, mint ahonnan szem előtt tarthatá az embereit; ott saját szerű füttyentést hallatott, s arra nemsokára hallható lett a bérkocsi gördülése. A bőrrel fedett redőnyös ablakú jármű a három lépcsős felhágóval nemsokára a kapu előtt állt.

Köszönöm önnek a szívességét, polgártárs monda az ifjú, egy húsz sous-s pénzdarabot nyomva a blúzos ember markába. Nem volna önnek ideje velünk jönni és segíteni a házkérésben jó borra valóért?

Nem tehetem, polgár! A feleségem vár odahaza. Az asszony nagyon veszekedő. S én szeretem a házi békét. Csak bízza ön magát erre a bérkocsisra. Ez igen ügyes fiú. Ugye, Peroquin? Sok éjjeli járást tettél te már Párizsban. Jól meg szolgál a húsz frankodat egy órára, Peroquin!

(Jókai Mór: Névtelen vár)

12. Milyen írásjeleket tenne az alábbi mondatok végére?

Arra kért bennünket, hogy látogassuk meg

Írd meg, mit szeretnél megnézni

Megmondtad-e neki, amit üzentem
Azt írja, bárcsak ránk hallgatott volna

13. Pótolja a hiányzó írásjeleket a szövegrészletben az írásjelhasználat szabályainak megfelelően!

Az öregúr egy nagy szalmával font karosszékekben ült egészen egyedül. A kályhában pattogott a tűz s olyan különös volt ez a vak öregember ahogy teljesen rendben szivarozva s lobogó tűz mellett üldögélt. A lámpa is égett az asztalon.

- Jó estét kívánok.
 - Jó estét ki az?
 - Én vagyok felolvasni jöttem.
 - No csak üljön le fiam.
- Leült az újságok oda voltak rakva az asztalra.
- Melyiket olvassam?
 - No még ráérünk majd öt órákor.

A kisdíák elröstellte magát mert úgy gondolta, hogy illetlenség amit tett. Nagyon is mohónak látszik most az öregúr előtt. Vagy rendetlennek hogy ilyen összevissza jön. Az arca lángvörös lett s nem mert megszólalni. Csendesen ült hát s hallgatta az óra ketyegését.

A barna politúros szekrényen volt egy alabástrom lábú óra de nem olyan mint tavaly Törökéknél ahol a múlt évben lakott. Ott egy aranyhuszár lovagolt az óra tetején s az egész üvegburával volt leborítva itt nem volt üvegfedele az órának s fent fekete homlokzata volt mint a tankönyvben a görög templomoknak ezt sokkal urasabbnak találta s különben is Törökéknél el volt törve az üvegborító s papírral volt beragasztva.

(Móricz Zsigmond: Légy jó mindhalálig – részlet)

14. Mit fejeznek ki az írásjelek? Írja a számokat a megfelelő helyre!

- Gondolatjel:
1. a gondolat befejezetlensége
 2. elgondolkodtatás

Pontosvessző:	3. elkülönülő gondolatsor kezdődik
	4. felsorolás következik
Kettőspont:	5. felsorolásban a témacsoportok elkülönítése
	6. kihagyás a szövegből
Három pont:	7. következtetés, vagy magyarázat következik
	8. párbeszéd jelzése
	9. szorosabban összetartozó tagmondatok

15. Pótolja a mondatvégi írásjeleket! Nevezze meg a mondatfajtákat!

A vadkacsák a tóban úszkálnak	_____
Hol vannak a kicsinyeik	_____
Bárcsak meglátnánk őket	_____
Nézd, ott úszik egy	_____
Jaj, de szép a tolla	_____

16. Milyen szituációban milyen írásjelet tenne az alábbi mondatok végére?

Nem viszed el mindjárt

Valóban

Írjunk egy-egy mondatot ezekkel a főnevekkel

Miért ver engem a sors

Nem

Hogy képzeled ezt

17. Melyik mondat írásjele hibás?

Sokat késik, ne várjunk tovább!

Szeretném tudni, mi a baja.

Mondd meg neki, mi a baja.

Ne várjunk rá tovább, hiszen nem jön már!

Induljunk már, miért várnánk rá tovább?

Nem felejtet el, amire megkértelek?

18. Készítsen párbeszédet a folyamatos szövegből! Tegye ki a megfelelő írásjeleket is!

Karcsi mit csináltál a kucsmáddal Édesanyám én nem vagyok hibás a gyerekek elvették és futballoztak vele. És persze te csak álltál és nézted mi. Nem dehogy Én voltam a kapus.

XII. A RÖVIDÍTÉSEK ÉS A MOZAIKSZÓK

Az egyik legújabb, más nyelvekben is nagy szerepet játszó szókészlet-gazdagítási mód, tudatos nyelvi tevékenység a rövidítések, mozaikszavak alkotása. A múlt század végén bukkant föl, azóta azonban talán túlságosan is terjed. Akkor nyereségei a nyelvnek, ha alakjukkal beilleszkednek a magyar hangrendszerbe.

A rövidítések általában csak írásban élnek, a beszédben rendszerint a teljes alakot alkalmazzuk.

1. Írja le rövidebben!

Budapestennegyedikbe harmadiknak
elsején hatvanhetes tizenkettőt
nyolcat körülbelül
ezerkilencszáznyolcvanharmadik évi
(a Virág utca) négyben
a másodikon (a második emeleten)
tíz-harmincötös (vonat)
harmincnyc el egész hat tizeddel
december huszonötödike és harmincegyediké között
forinttal
tizenkétezer–háromszázhuszonötből
északkeleten
budapesti
ügynevezett
milliméter
perc
ugyanis
boldog új évet kívánok

2. Hogyan kell írunk a következő szavaknak és kifejezéseknek a helyes rövidítéseit?

délelőtt _____	körülbelül _____
és a többi _____	milliméter _____
hektoliter _____	deciliter _____
Budapest _____	forint _____
igazgatóhelyettes _____	északkelet _____
délután _____	című _____
földszint _____	özvegy _____
doktor _____	időszámításunk előtt _____
televízió _____	8. évfolyamos tanuló _____
magasföldszint _____	kerület _____
körút _____	rakpart _____
ugyanaz _____	utóirat _____

3. Írja le a Bp., Ft, P. H., DNy, FTC, i. m., B. u. e. k., vö., stb., kg, dr. rövidítések teljes alakját!

4. Toldalékolja a szóösszevonásokat a kérdésnek megfelelően!

Közért (hol?)

Ofotért (mivel?)

gyed (mit?)

trafó (miből?)

5. Kapcsoljon toldalékot a betűszókhöz!

ELTE (hol?)

MTI (minek?)

gmk (mitől?)

6. Válaszoljon szóban a következő kérdésekre!

1. Mi jellemzi a valódi és a jelszerű rövidítéseket?
2. Hová és hány pontot kell tenni a valódi rövidítésekben
3. Mi a különbség a betűszók és az szóösszevonások helyesírása között?
4. Hogyan kapcsoljuk a toldalékokat a rövidítésekhez, a betűszókhoz és szóösszevonásokhoz?

7. A jó helyesíráshoz nemcsak helyesírási ismeretre van szükség. Felsőfokon ismerni kell a közhasználatú rövidítéseket is. Vajon mit jelentenek a következők?

- vö.: a) vőlegény – b) valamennyi összeg – c) vesd össze!
- i. m.: a) idézett mű – b) Ifjúsági Magazin – c) itt és most
- sic.: a) sicc! – b) így! (latinul) – c)szikár (régiesen)

8. Fogalmazza meg, milyen módokon lehet rövidítést alkotni!

9. Minek a rövidítései lehetnek a következők?

- k.
- o.
- ny.
- p.
- t.
- tc.

10. Hogyan írná a következő nevek rövidítéseit?

- Honvédelmi Minisztérium.....
- Külügyminisztérium.....
- Belügyminisztérium.....
- Ungvári Nemzeti Egyetem.....
- Művelődési Minisztérium.....
- Igazságügyi Minisztérium.....

11. Melyik a helyes?

MÁV –M. Á. V.

KISz – K. I. Sz. – KISZ

a ELTÉ-re – az ELTÉ-re – az ELTE-re

az USÁ-nak – a USA-nak – az USA-nak.

12. Javítsa ki a következő kifejezések helyesírási hibáit!

Tvzünk,	9-el,
vb.-ülés,	v. á. (vasútállomás),
ig. h.,	tv.-híradó,
25 %-al,	MÁV ellenőr.

13. Ahová szükséges tegye ki a hiányzó pontokat, majd csoportosítsa a rövidítéseket a táblázatnak megfelelően! Mi a rövidítések teljes alakja?

Bp	H	E
ÉNy	uo	lg
Pu	csüt	Ft
Cl	i e	okt
H	D	em
t	kb	pl
gr	DM	o
cm	l	i u

Valódi rövidítések (ponttal záródók)	Jelszerű rövidítések (pont nélküliek)
---	--

14. Töltse ki a táblázat hiányos rovatait!

Teljes alak	Rövidítés	Teljes alak	Rövidítés
Budapestre		igazgatóhelyettes	

	É-ról		Kg-mal
forintot		versszakban	

15. Melyek azok a mozaikszavak, melyeket másképpen kellene írni? Írja le a javított változatokat!

BKV	OFOTÉRT	MDF
KERAVILL	ÉPSZOLOG	TIT
MTA	MATÁV	JATE
ELTE	PM	MSZP
KERMI	FIDESZ	TÜZÉP

Betűszók	Szóösszevonások

16. Milyen köznévi eredetű betűszókat, szóösszevonásokat ismer?

17. Húzza alá a helyes formát!!

Gyese/gyes-en	Telexszel/telex-szel
tévézik/tévé-zik	Keravillal/Keravill-lal
Fideszes/fideszes	Tvzik/tv-zi

18. Kapcsoljon a mozaikszókhöz az összetételi utótagokat!

ENSZ + katona	gmk + vezető
IBUSZ + iroda	Keravill + reklám
KRESZ + vizsga	Ofotért + üzlet
OTP + kölcsön	telex + gép
MÁV + igazolvány	tv + közvetítés

19. Melyek azok a mozaikszavak, melyek elválaszthatók? Jelölje egy függőleges vonallal a lehetséges elválasztási helyeket!

Közértig	MLSZ
----------	------

MOM
NATO

Röltexig
Tüzép

20. Chatelés közben sokszor használnak ilyen rövidítéseket. A következő mondatokat írja le úgy, hogy a nagymamája is megértse!

A 7végén +kap6sz a Itól 1 Gpet. +6ó a I 5lete, mert .osan ilyen Gp –zott.
Mindig Mlékeztetni fog a Gp I 6ártalan xeretetére.

21. Karikázza be az alábbi rövidítések közül a helytelenül írtakat!

bt.	e	Ft
mfszt	ÁFA	Tudosz
köfa	DK	P. H.
Szt.	uo.	tel.
Gulag	db.	C
gyed.	bp.-i	hl.
Ptk	MABISZ	Rt.
BÉT	okl.	gimn

XIII. EGYÉB TUDNIVALÓK

1. Egészítse ki a mondatokat a zárójelben megadott adatok számmal történő leírásával!

a) Petőfi Sándor _____ (ezernyolcszázhuszonhárom január elsején) született Kiskőrösön.

b) Nyilas Misi még csak _____ (másodikba) járt, de már két pénzkereső állása volt.

c) _____ (ezernyolcszáznegyvennyolc szeptemberében) Jellasics katonáival átlépte a magyar határt.

d) Az _____ (ezernyolcszáznegyvennyolc áprilisi) törvények felszámolták a feudális rendet Magyarországon.

e) _____ (ezerkilencszáztizennyolc október végén) zajlott az őszi rózsás forradalom.

f) László _____ (ezerkilencszáznyolcvankilenc augusztus huszadikán) született.

2. Írja le betűvel a következő számokat!

7 000 437

2 584

1982

5 985.....

10 528 528.....

1895.....

2024.....

3500.....

39 000.....

1 100 612.....

3. A számmal írt adatokat írja át betűvel, betűvel írtakat számjeggyel!

810 x 2 = 1620 _____

2360 – 358 = 2002 _____

15406 + 742 = 16148 _____

7498530 + 2345010 = 9843540 _____

május elsején _____

tizenhatos busz _____

február tizennegyedikén _____

százötvenért _____

hatvannal _____

harminchat centiméterrel _____

övennégygel szorozta _____

4. Melyik a helyes változat?

2008. december 20.-a és 31.-e között	2008. december 20-a és 31-e között
2005. nyarán	2005. nyarán
kétezer-tíz	kétezertíz
VII-VIII. század	VII.-VIII. század
1970. jan. 1-jén	1970. jan. 1.-jén
2009. október végén	2009 október végén
1919 tavaszi-nyári	1919. tavaszi-nyári
1848 hősei	1848. hősei
1995 előtt	1995. előtt
1995. I. 1-én	1995. I. 1-jén
1995-ös utak	1995.-ös utak
1993. II. 6-ig	1993. II. 6-áig
1945. emlékei	1945 emlékei

5. Írja le betűkkel az alábbi tőszámneveket!

1 _____

10 _____
20 _____
1 000 000 _____
21 _____
54 _____
48- cal _____
14 _____
11-et _____

6. Egészítse ki a közmondásokat, szólásokat odailó számnevekkel!

_____ beszédnek _____ az alja.

_____ ad, ki gyorsan ad.

Ki _____ be nem éri, az a _____ nem érdemli.

Ahol _____ jóllaknak, ott a _____ sem marad éhen.

Egyik _____, a másik _____ híján _____.

Hiányzik _____ kereke.

_____ a magyar igazság.

Fölösleges, mint az _____ kerék.

A _____ mennyországban érzi magát.

_____ szónak is _____ a vége.

_____ vannak, mint a gonoszok.

_____ gyékényen árulnak.

Kivágja, mint a _____.

Egyszerű, mint az _____.

7. Húzza alá a keltezés helyesírási hibáit, és javítsa ki!

1990. Április 11 - én _____

1990. IV. 1 - én _____

1990.április 15. _____

1990. ápr 15. _____

1990. IV. 15. - én _____

1990 04 02 _____

8. Folytassa a megadott toldalékos számnevek leírását a példa szerint!

ötödikbe: 5.- be

tizedikre: _____ elsején: _____

kétszer: _____ tizenötödike: _____

húszhoz: _____ másodikán: _____

hármhat: _____ negyedikes: _____

negyediken: _____ tizedikén: _____

9. Végezze el a javításokat!

a) nyolc, huszon negy, ezer hat szaz hat, ket ezer egy

b) 1628, 32 228, 761 438, 9 135 624

10. Hogyan kell írunk a 2001, 17 322, 841 569, 2 345 678, 91 076 543 számjegyeket betűkkel?

11. Jegyezze le a születése időpontját a keltezés valamennyi módján!

12. Mikor szokás határozott számneveket betűkkel és mikor számjegyekkel írni?

Édesapám havi keresete _____ Ft.

Az osztályunkban általában van _____ hiányzó.

Lakáscímünk: _____, _____ kerület _____ utca _____ szám _____ lépcsőház _____ emelet _____ ajtó.

A postás _____-szor is csengetett az ajtón.

A Puskás Ferenc Stadionban kb. _____ nező hallgatta a koncertet.

13. Gyakorolja a tőszámnevek helyesírását!

a) 21, 1241, 1526, 2000

b) 8227, 19 634, 314 795

14. Mikor történt? Az események mellé írja oda a pontos időpontot! Ahol lehet, használjon névutókat birtokos szerkezeteket a dátumírásban.

Honfoglalás

István királlyá koronázása

Tatárjárás

Mátyás királlyá kiáltják a Duna jegén

Dózsa-felkelés

Rákóczi-szabadságharc

A nagy pesti árvíz

A tizenkét pont kihirdetésének napja

Az I. világháború időtartama

Magyarország belép a II. világháborúba

A II. világháború befejezését jelentő győzelem hónapja

15. Hagyja el a főneveket az alábbi mondatokból!

2. osztályba járok.

A 10. számban lakom.

A 10. sorban ülünk.

3. versenyzőként futott be.

A 3. emeletről jövök.

A II. kötetnél tartok.

A III. kerületbe költöztünk.

A 4. busszal érkezünk.

16. Folytassa a szabályt!

Az évszám után nem kell pontot tenni akkor, ha....

Általános feladatok

1. Válaszoljon a kivel?, mivel? kérdésekre!

Babits	méh
Ft	Rácz
Széll	%
potroh	pap
Balogh	+
Arany	9
Kéz	cm
Tarr	az
mp	7.
toll	Róth
f	gally
Móricz	több
Nikolett	sah
dkg	kHz
3.	Kiss

2. Húzza át a hibásan írt szavakat! (Előfordulhat, hogy hibátlan helyesírású szó/szópár is található ebben a gyűjteményben.)

foglya – fogja	semmijen – semilyen
kiljebb – kijjebb	Duna–Tisza köze – Duna–Tisza-köze
menyasszony – mennyasszony	balettáncos – balett-táncos
játsszunk! – játszunk	partalan – parttalan

3. Tippeljen, hogy melyik oszlopban található a helyesen írt szó! A kipontozott helyre írja be az oszlop számát!

1.	2.	3.
ÁFA-mentes	áfamentes	áfa-mentes

ezeresztendő	ezer esztendő	1000-esztendő
foszformútrágya	foszfor műtrágya	foszfor-műtrágya
Gold ZRt.	Gold zRt.	Gold Zrt.
H. G. Wells-szel	H. G. Wellssel	H. G. Wellsszel
hobby fotós	hobbi fotós	hobbifotós
Le Mans-i	Le mans-i	le mans-i
magyar Nemzeti Bank-i	Magyar Nemzeti Bank-i	magyar nemzeti banki	
márvány-burkolóanyag	márvány burkolóanyag	márványburkoló anyag
orvos látogató	orvos-látogató	orvoslátogató
Pf 191. (postafiók)	Pf: 191.	Pf. 191
PVC fólia	PVC-fólia	pévécé fólia
széndioxid-kibocsátás	szén-dioxid-kibocsátás	széndioxid kibocsátás	
Szépkenyerűszentmárton	Szépkenyerű-szentmárton	Szépkenyerű–	
Szentmárton....			
tűzoltózenekar	tűzoltó-zenekar	tűzoltó zenekar	

Ha egy sorban több megoldást is helyesnek ítél, indokolja meg!

.....

Tollbamondásszövegek a helyesírási készség felméréséhez

A kiszehajtás mint népszokás a virágvasárnaphoz, a húsvét előtti vasárnaphoz kapcsolódik. De mi is a kiske? Például savanyú gyümölcsből vagy a gabona őrölt héjából készült jellegzetes ízű leves. Nevezték korpalevesnek is, amit egész nagybőjtön át fogyasztva bizony nagyon meguntak az emberek, és meg akartak szabadulni tőle.

A kiske szalmabábu is lehet. A kiskebábu úgy is készülhet, hogy két rudat egymásra erősítenek keresztben, erre szalmát tekernek, amit a leányok virágvasárnapon felöltöztetnek, majd végigvisznek a falun. Ezt a bábut házról házra járva hordozzák végig a falun, és mindenkitől kérnek rá egy-egy ruhadarabot. A felöltöztetett kiskebábut kiviszik a faluból. A határban vízbe dobják, ahol folyóvíz nincs, ott elégetik. Manga János kiváló néprajztudós többek között így írt erről a hagyományról: „A meghordozott szalmabábu a téltemetésnek is megszemélyesítője.” Ez azt jelképezi, hogy megszabadultak az emberek a téli hidegektől, a bajoktól, az inségtől és a betegségektől. Pest, Nógrád és Heves megye egyes községeiben miután levetkőztették a szalmabábut, széjjelszedték, s mindegyik leány markolt belőle egy-egy csomót, majd bedobta a vízbe. Ezután erősen figyelték, hogy kinek-kinek merre úszik a szalmacsomója. Úgy tartották, akié messze elúszott, még abban az esztendőben férjhez megy.

1823 januárjában írja Kölcsey Ferenc a Himnuszt, s ezért a Magyar Köztársaság parlamentje 1991-ben január 22-ét, nemzeti imádságunk keletkezésének dátumát a magyar kultúra napjává nyilvánította. Ahhoz, hogy himnuszunk emelkedettségéhez méltóan meg lehessen ünnepelni ezt az évfordulót, legalább is azt kell tisztázni, mi a magyar kultúra, melyek a legfontosabb értékei.

De hogyan viszonyuljunk a haza értékrendjéhez? Arany János kortársait így figyelmeztette: „Nem elég csak emlegetni,/ Tudni is kell jól szeretni,/ Tudni bölcsen, a hazát.” Rendkívül figyelemreméltó Kodály Zoltán gondolata: „A nyugat nem arra

kíváncsi, hogyan utánozzuk, hanem hogy magunktól és magunkból mit adunk.“ Úgy és attól lesz tehát magyar a magyar kultúra, ha saját értékeit minden egyes örököse féltőn őrzi, s büszkén mutatja föl a külföldinek, a világnak. Mindez kettős haszonnal jár. Aki meg akar ismerni bennünket, magyarokat, az a várakozásnak megfelelően részesülhet vállalt örökségünk kincseiben. Másrészt így nyitottabbá válhatunk más nemzetek értékei irányában. A magyar kultúra napja tehát arra való alkalom, hogy Széchenyi István, Kossuth Lajos, Eötvös Loránd, Bartók Béla és Szent-Györgyi Albert Magyarországa számba vegye és megossza kulturális értékeit mindazokkal, akik érdeklődve követik figyelmükkel a Magyar Köztársaság küzdelmét a soha nem látott történelmi jelentőségű kísérlet végrehajtására, az új Magyarország létrehozására. Ez a kísérlet pedig csak akkor sikerülhet, ha megteszünk minden szükségeset a magyar kultúra megőrzéséért és fejlesztéséért.

A gyula-józsefvárosi római katolikus templom elődjét az Alsó-Szászországból idetelepült németek építették az egykori gulyalegelőn. A jelenleg késő barokk, klasszicista és kevés romantikus részlettel kiegészült templomot Nuszbek József gyulai építész tervezte és kivitelezte. Az építkezés 1863-ig tartott. Az épület falaiba beépítették a régi kápolna anyagát és állítólag a középkori ferences templom faragott köveit is.

A főoltáron levő Szent József-kép Szegedi Hirt Antal műve. A fölötte levő szobor a Szentháromságot ábrázolja. Az 1924. évi festés alkalmával készültek Grál „A betelepülők hódolnak Magyarország patrónája előtt“ és a „Szűz Mária megkoronázása“ című képei. Ramold Lajos a „Szentháromság“-ot és az „Angyali üdvözet“-et ábrázoló képeket festette.

A bejárat bal oldalán levő szoborfülkében faragott, festett barokk Mária-szobor áll, melyet állítólag a betelepülők hoztak magukkal. A mellékoltárokon festett, aranyozott faszobrok találhatók: Szent Urbán, Szent Flórián, Szent Rókus és Szent Mária szobrai.

A barcelonai olimpián Darnyi Tamással és Egerszegi Krisztinával együtt énekeltük: „Isten, áldd meg a magyart...“ Kölcsey Ferenc veretes sorai Erkel Ferenc dallamával

eggyé váltak, elszakíthatatlanul. Amikor meghalljuk, vigyázzba állunk az új esztendő első percében, büszkék vagyunk rá, merthogy gyermekkorunktól ismerjük. Csendes, meghatott örömet érzünk a hallatán, a melodikus zene szerzőjét mindannyian nagyra értékeljük. Ha számba vesszük Erkel Ferenc életének és munkásságának adatait, egyetérthetünk benne: a magyar zenekultúra története elképzelhetetlen az ő neve nélkül. Pozsonyban tanult, Kolozsvárott kezdte karmesteri pályáját, majdnem ötven évet töltött a pesti Nemzeti Színház dirigenseként. A zenetörténészek egybehangzóan vallják, hogy Erkel a magyar opera megteremtője. Stílusára hatottak Verdi és Donizetti alkotásai. Sarolta, István király, Brankovics György, Báthori Mária: mind-mind tanúsítja a szerző történeti érdeklődését. A Hunyadi László szövegkönyvéből legalább annyit szokott tudni minden magyar: „Meghalt a cselszövő, eltűnt a rút viszály!”

Erkel vezetésével jöttek létre a hangversenyélet és kóruskultúra alapjai, ő népszerűsítette Liszt Ferenc és Wagner Richárd műveit. Éppen száz éve, 1893-ban hunyta le szemét a magyarországi opera megalapítója. Emléke buzdítson bennünket összefogásra, önzetlen, önfeláldozó hazaszeretetre. Úgy, ahogyan Kölcsey gondolata: „Hass, alkoss, gyarapíts, s a haza fényre derül!”

Kriza János néprajzkutató, költő, műfordító, unitárius püspök a székelyföldi Nagyajtán született 1811. június 28-án. 1820-tól Torockón, 1825-től Székelykeresztúron, 1829-től pedig Kolozsvárt tanult. 1833-tól az unitárius főiskolán filozófiát és jogot hallgatott. 1835 és 1837 között a berlini egyetemen folytatta tanulmányait. Ekkor ismerkedett meg a Grimm-testvérek Német mitológia című munkájával. Ez a mű irányította rá Kriza figyelmét a népköltészetre. 1838-ban a kolozsvári unitárius egyházközség lelkésze és a főiskola tanára lett. 1861. július 1-jén a tordai zsinaton püspöknek választották. Felekezetének püspöki tisztét egészen haláláig, 1875. március 26-ig töltötte be.

Egyetemi évei alatt több nyelvet is megtanult: németet, angolt és franciát. Külföldi írók, költők műveit ültette át anyanyelvére. A fordítások mellett önálló versekkel is jelentkezett a korabeli antológiákban. A dal mellett az epigramma volt kedvenc műfaja, mellyel gyakran fejezte ki mondanivalóját. Igazán maradandót azonban népdalaiban

alkotott. Kriza költészetének legsikerültebb darabjai katonadalai: Erdővidék az én hazám, Szegény székely nótája stb.

Kriza kora ifjúsága óta gyűjtötte a székely népköltészet termékeit. 1863-ban jelent meg a Vadrózsák, első modern szempontú népköltési kiadványunk. A mű az eredeti kiejtéshez híven közli a népi alkotások szövegét, megőrizve a tájszólást. Gyűjtése kiterjedt a népköltészet egész körére: a dalok mellett balladák, regösénekek, mondókák, közmondások, népmesék sorakoznak a kötetben. A könyv végén tájszótárt is találunk. A gyűjtemény legnagyobb érdeme a székely népballadakincs felfedezése és közzététele.

Irodalmi és néprajzkutatói munkásságának köszönheti a magyar tudós társaságbeli levelező tagságát, melyet 1841-ben szavazott meg számára a társaság. Később a Kisfaludy Társaság rendes tagjává választotta.

Kriza János emlékét ma intézmények és versenyek is őrzik: pl. a kolozsvári Kriza János Néprajzi Társaság, a Kriza János országos ballada- és mesemondó verseny stb.

Vajon mennyire váltja valóra manapság a család hozzá fűzött reményeket? Vegyük például a Kovács családot! Hogyan él benne négy átlagos magyar?

Amikor a vékonydongájú ifjú házasságot köt az álmaiban régóta kívánt Vénusszal, egészen odavan érte. Ekkor a vékony derekú, meleg hangú őrzőangyal – mint leendő asszonyalak – férjhez megy a kevés pénzű, de csavaros eszű legényhez. Mind a ketten álmokat szőnek hosszan tartó szerelemről, ötvenéves jubileumról, s arról, véghezviszik tervüket. A menyasszonynak is, a vőlegénynek is egy időben örül apjuk, anyjuk, öccsük, húguk: ától zéig az egész vér szerinti rokonság. A fiatalok nem ülnek ölbe tett kézzel. A vasszorgalmú férj nem korhely természetű, három műszakos beosztást is elvállal, hisz vállalkozó kedvű. A csendes szavú feleség munkahelyén kívül a házi munkában is szorgoskodik: az ő paprikás csirkéjének nem konkurencia a konzerv marhapörkölt, a nyári konyhába sem kontyalávalóért jár.

Azonközben két csengő hangú gyermek is jelentkezik Kovácséknál: a pólyás babák hamarosan jó eszű diákokká lesznek, körülülük a családi kerek asztalt. Néha hajba kapnak, ámde doktor bácsira még sincs emiatt szükség. Szülői segítséggel, baráti összefogással, sok-sok munkával, lemondással, áldozattal eljuthat a família a

háromszoba-hallos lakáshoz. Ahhoz, amelyben a tenni akarás bármikor hozzá fordulhat a veleérző lélekhez.

Ilyen-e a Kovács család? Ha ma még nem is, ilyenféleből legyen minél több!

A lágymányosi Duna-part átalakulóban van, ide építik a Budapesti Világkiállítás sokemeletes épülettömbjeit, vendégcsalogató központjait. Manapság akárhová nézünk a székesfővárosban, tele van a tűzfal és a hirdetőoszlop reklámgrafikával és kedvezőnél kedvezőbb ajánlatokkal. Ha arra gondolunk, mi végre mindez, a jelmondat így igazít el: „Kommunikációval egy jobb világért“. Vannak, akik attól félnek, Magyarország Kft. lesz belőlünk. Más állíthatja, hogy semmi esetre sem szabad feladnunk a közép-európai kultúrában betöltött pozíciónkat. Féltünk kell-e Bartók Béla, Kodály Zoltán örökségét a Coca-Cola, a kábítószer és az erőszakszervezetek hatalomátvételétől? Egyvalamiben bízunk kell is, a magyar nép józan ítélőképességében, ösztönös bölcsességében. Akik itt évszázadok viharaiiban állták meg a helyüket, máról holnapra – reméljük – nem fognak gyökérvessztett nációt utánozni. Az ugyanis kétségtelen, hogy angolnál angolabb, franciánál franciább a józan többség sosem kíván lenni.

Várjuk tehát, mikor jön már az Expo. Nem mintha elegendő volna csak ölbe tett kézzel lesni, mikor repül a sült galamb a szánkba. Sokkal inkább abban látjuk a legfontosabb célunkat: a munkaalkalmak sokasága, a megrendelések pezsdítő hatása felébreszti Csipkerózsika-álmából a magyar gazdaságot; s akkor többet törődhetünk a kultúrával is. És addig? Vörösmarty kortársával, Petőfi Sándorral gondoljuk: „Addig folyvást küszködni kell.“ De megéri, mert sikerre vagyunk ítélve.

Az írás közlendőink rögzítése látható jelekkel. A helyesírás valamely nyelv írásának közmegállapodáson alapuló és közérdekből szabályozott eljárásmódja, illetőleg az ezt tükröző, rögzítő és irányító szabályrendszer.

Helyesírásunk betűíró, latin betűs, hangjelölő és értelemtükröző írásrendszer. Írásunk betűíró rendszerű, mert legkisebb egységei nem szót vagy szótagot rögzítő írásjegyek, hanem hangokat rögzítő betűk. Helyesírásunk a latin betűs írások közé tartozik, mert a sajátos magyar betűsor a latin betűkészletből alakult ki. A magyar írás hangjelölő, mert betűi legtöbbször a szóelemekben valóban kiejtett hangokra utalnak, szemben az olyan írásokkal, amelyekben a leírt forma jelentős mértékben eltérhet a kiejtéstől.

Írásunk sokat tükröz a magyar nyelv rendszeréből: a szóalakokban általában ragaszkodunk a szóelemek feltüntetéséhez; az írásmóddal érzékeltetjük a tulajdonnevek különféle fajtáit; a különírás és az egybeírás révén megkülönböztetjük egymástól a szókapcsolatokat és az összetételeket; az összetett szavak elválasztásakor tekintettel vagyunk a szóhatárookra; stb. Ez hozzásegít a közölnivalónk pontos kifejezéséhez és gyors felfogásához. Helyesírásunkat ezért nevezhetjük értelemtükrözőnek is.

Gyula város a Tiszántúlon, a Fehér-Körös egyik holtágának partján, mintegy a Tisza–Maros szögének nyitott kapujában fekszik, nem túl nagy távolságra attól a várostól, Szegedtől, ahol a Maros a szőke Tiszába torkollik.

Története a rég múlt időkre nyúlik vissza. Már az újkőkorbán lakott hely volt, s őseink is már a honfoglalással egy időben letelepedtek a környéken. Elsősorban az állattenyésztésre kiválóan alkalmas körülmények, a megfelelő vízellátás és növényvilág, a közel eső vízi utak csábították ide a lakosokat.

A helység nevét feltehetően Gyula vezérről kapta, akit mindmostanáig Töhötöm unokájának tartanak. A település első, máig is fennmaradt okleveles említése 1313-ból származik. A tatár pusztítás nem kímélte. 1440 körül építették fel a vidéket uraló téglavárát.

A törökök 1566. szeptember 1-jén foglalták el a várat, amely nem csak a végvári harcokban játszott fontos szerepet. Gyula ugyanis nemcsak a török szandzsák székhelye lett, hanem jelentős katonai közigazgatási és gazdasági központtá is vált. Az erősséget 1694 decemberében sikerült visszaszerezni a muzulmán megszállóktól, s ettől kezdve a

helységre a jellegzetes alföldi mezővárosi fejlődés a jellemző. Az idevágó történelmi forrásokból kitűnik, hogy a város jogi állására vonatkozó oklevelek, közöttük a szabad királyi városi jogállást igazoló Mátyás király-féle dokumentum, elpusztultak a harcok során, s az újraélesztett település mégiscsak földesúri tulajdonba került.

A város fejlődését az is bizonyítja, hogy gazdag híres-neves műemlékekben. Az idelátogató turisták szíves örömet gyönyörködnek a múlt ép vagy romba dőlt műemlék épületeiben, melyek közül kiemelkedik a gótikus templom- és kolostorromot magába foglaló ferences romkert, az eredetileg barokk, de később eklektikus stílusúvá átépített Almásy-kastély, a miklósvári görögkeleti késő barokk templom meg a XIX. századi építészet több emléke: templomok, múzeumok, lakóházak.

Gyulát a határon túl is ismerik, főleg gyógyfürdője miatt. Az idelátogató turisták Európa-szerte híresztelik gyógyvizének jótékony hatását. D nemcsak ez teszi a várost sokak által kedvelté. A települést szépsége, kulturális intézményei: iskolái és múzeumai, szórakozási lehetőségei miatt az Alföld legvonzóbb városának tartják.

1996-ban éppen százötven esztendeje annak, hogy 1846. október 23-án Arany János befejezte egyik legkedveltebb művét, a Toldit. Amikor a Kisfaludy Társaság közzétette a kiírást, kevesen sejtették, hogy a magyar irodalom gyöngyszeme születik a nagyszalontai jegyző munkájával. A bírálóbizottság oly nagyra becsülte Arany János elbeszélő költeményének érdemeit, hogy a pályadíjat tízről húsz aranyforintra emelte.

A kiírás így szólt: „Írassék valamely költői beszély, melynek hőse valamely, a nép ajkain élő történelmi személy, például Mátyás király, Toldi Miklós, Kádár vitéz stb.“ Mi sem természetesebb, hogy a Nagyszalonta környéki mondákat és az öregemberek meséit ismerő szerző érdeklődéssel fordult Ilosvai Selymes Péter forrásértékű XVI. századi históriás éneke felé. A hagyományos verselésű história Tinódi Lantos Sebestyén modorában szól a nagy erejű hősről, aki a szegényekhez jó szívvel van, s nem engedi a nagyurak hatalmaskodását. A népmondák csodálatos tetteit véghezvivő Miklós örök

értékű, reményt keltő személyiség Arany korában is: a gyengék gyámolítója, a félénkek bátorítója, a remények ébren tartója, a nincstelenek dolgainak rendbe tevője.

Bár Dugonics András és Vörösmarty Mihály is írt Toldiról, az 1846-ban írt remekmű kiemelkedő esztétikai színvonalú alkotás. A tizenkét ének nyolcsoros strófáiban a magyar sándorvers ütemeivel lüktet a fordulatos történet meséje. A világirodalmi áthallások több szempontú összefüggésrendszert tárnak az elemző elé: az Iliász és az Odüsszeia egymást kiegészítő két fél, a római és a barokk eposzi jellemzők sora, Dante hatása stb. együttesen van jelen a naiv eposzban.

A szerkesztés tudatossága tükröződik a bujdosás első hat éneke és a diadalmas harc második hat éneke kompozíciójában: a második rész az első félnek más tónusban előadott variációja. A világos, mégis rendkívül színes elbeszélő költemény stílusának és látásmódjának egyedülállóan nemzeti egységével a költő társadalmi feladatot is tűzött maga elé: a különböző rétegek érdekeinek egyesítését. A Toldi estéje 1854-ben, a Toldi szerelme 1879-ben jelent meg: a maguk módján kiegészítették és teljessé tették a Toldival elkezdett trilógiát.

A magyarok 750 táján érkeztek a Don és az Azovi-tenger között elterülő Levédiába. Egyik eredetmondánk — a Hunorról és Magorról szóló — e tájat idézi. Őseink néhány évtized múlva vándoroltak tovább nyugati irányban, s a IX. században a Dnyeper és a Dnyeszter folyó között, Etelközben telepedtek meg.

A törzsszövetség fő fejedelme a kende volt. A szó maga tiszteletet és kultuszt jelentett. A félnomád-katonai társadalom második emberét — a gyulát — a honfoglaló magyarság fő bírójának és hadvezérének tekintették. Álmos olykor messzi vidékekre vezetett portyát: 839-ben az Al-Dunához, 862-ben a Kárpát-medencébe. A törzsek kényszerű továbbvándorlásának az volt az oka, hogy a besenyők rátámadtak a

honnmaradottakra. Árpád, Álmos fia 895-ben föltehetőleg a honfoglalás szándékával vezette hadjáratát az erdélyi hágókon keresztül a Kárpát-medencébe.

Kezdetben a kalandozó magyaroktól félve így imádkoztak a nyugat-európaiak: „A magyarok nyilaitól ments meg, Uram, minket!“ Első királyunk, István a művelt Európa részévé tette ezt a régiót azzal, hogy a kereszténységet felvette, és a mártír Gellért püspök meg sok névtelen társa segítségével meggyökerezett. A keresztény világot, az európai vívmányokat Szent István utódainak népe védte a keleti hódításoktól: tatár fejedelmektől és hordáktól, az újra meg újra támadó Török Birodalomtól.

Az ország ezeréves fennállását elődeink 1896-ban nagy pompával ünnepelték meg. Ekkor avatták fel a mai Hősök terén a millenniumi emlékművet: benne a hét vezér és a mögöttük félkörívben elhelyezkedő magyar királyok szobrai. A Belvárost és a kiállítás helyszínét, a Városligetet földalatti villamossal kötötték össze, a londoni után másodikként Európában. A Városligetben megépült a Múcsarnok, s vele szemben 1906-ban költöztetett új épületébe a Szépművészeti Múzeum. Itt helyezték el az Országos Képtár, a Nemzeti Múzeum és a Történeti Képcsarnok anyagából egységessé alakított gyűjteményt. Ekkorra fejezték be a nagykörúti építkezéseket is.

A honfoglalás ezeregyezredik évfordulójára emlékezteti a látogatókat Pusztaszeren a nagyszerű, az idén felújított körkép, „A magyarok bejövetele“. Árpádot is, az elmúlt évszázadok küzdelmeit is idézik a millecentenáriumi ünnepségei.

Változó világunkban az ünnepek tartalma, jellege, elnevezése egyaránt új meg új sajátosságokkal tűnik fel. Mindaz, amit a Kárpát-medencében elődeink ide kerülésétől kezdve megünnepeltek az emberek, és mindaz, amit az őseinkkel kapcsolatba került népek ünnepeltek meg, együttesen alkotja az év ünnepkörét január elsejétől december harmincegyedikéig.

A vándorló életmódú törzsi-nemzetségi szervezet ünnepei ősi vallásunkkal voltak összefüggésben. Ennek a legősibb hiedelemrétegnek már történetünk korai szakaszában voltak kapcsolódási pontjai azoknak a népeknek, törzseknek a hitvilágával, tehát

ünnepeivel is, amelyek az évszázadok múltával megmaradtak vagy eltűntek a samanizmus ceremóniáival együtt. A magyarországi helynevekben bizonyára ilyen emlékek is eredményeznek a mai elemzők számára megfejthetetlen rejtélyeket. Az ősvallás rekonstruálásának kísérleteiben megjelenő Hadúr, Napisten. Földisten. Öregisten stb. valószínűleg egy-egy ünnep központját jelentette: nekik áldoztak, táncoltak, az ő tiszteletükre rendeztek lakomát.

Az európai színtérre érkező honfoglaló magyarok a megmaradás érdekében a keresztény vallásra tértek, s ezzel az új hit ünnepeit is átvették. Ez az átvétel nem mechanikus folyamat volt: a pogány előzmények bekerültek a keresztény jelképek alkalmazásába, tartalmába. A húsvét egyben a tavaszünnep lehetőségét is rejtette. a pünkösöd a nyárelő jeles napja lett, a karácsony pedig a kontinentális éghajlaton rendszerint kemény tél első mérgét követő s az új naptári év kezdete előtti megpihenés ünnepi alkalmává vált, s egybefoglalták a Szilveszter-napi mulatsággal.

A modern társadalom változásai nem kímélték az ünnepeket sem. A hagyományos ünnepek mellett és gyakran helyettük a társadalmi berendezkedés más szemléletű alkalmait hozták az állami és pártrendezvények, a nagy októberi szociális forradalomtól kezdve az anyák napjáig. Ma már az októberi forradalom Magyarországon az 1956. október huszonharmadikai forradalmat jelenti, s a kommunista nőalakok képe is elhalványult az édesanyák köszöntése idején.

Ha február közepén angolszász közösségen járunk, a fiatalok a Valentin-nap alkalmából ajándékozzák meg egymást, Olaszországban január hatodikán kapnak a gyerekek csokoládét, édességet – a szokások változatosak. Az viszont sokkal kevésbé várható, hogy az óév utolsó napja elveszítse ünnepi rangját. Nemcsak azért, mert a naptár egységesen érvényes a civilizált világban Tűzföldtől Alaszkáig, a Fülöp-szigetekől a Horn-fokig, hanem azért is, mert minden egyes emberben van annyi jóindulat, hogy tiszta szívből mondja családtagoknak és rokonnak, ismerősnek, ismeretlennek: „Boldog új évet kívánok!” Hogy ne csak Újév napja, hanem az egész következő esztendő boldog legyen.

A nyugdíjas tanítónő meglepődött, amikor díszes külsejű borítékot nyújtott át neki a postás. Volt iskolájának igazgatója bensőséges hangú levélben hívta meg arra az ünnepélyre, amelyet a Szabó Pál Általános Iskola fennállásának negyvenedik évfordulója alkalmából kívánnak rendezni. Jólesett neki a meghívás. Mostanában többféle egészségi problémával is küszködik, mégis úgy döntött, hogy el fog menni az ünnepélyre.

Visszagondolt a pályájára. Amikor nyugdíjba vonult, ez a fiatalember, a mostani igazgató, még beosztott nevelő volt. Őrá jó szívvel emlékezik vissza. De jó néhány túske is maradt a tanító néniben a miatt a korábbi főnöke miatt, aki előtt — ha valamit észrevett és szóvá tett — minduntalan neki kellett magyarázkodnia, hogy nem rossz szándék vezeti.

Igaz, öröme is volt éppen elég. Elsősorban a tanítványaiban, akik meghálálták a sok vesződséget és szeretetteljes szigort. Újításainak sajtóvisszhangja is volt: módszereiről többször írtak a lapok. Végül felfigyelt rá a felsőbbség is: kitüntetést is kapott, Apáczai Csere János-díjat. S amikor a díjátadás után tanártársai között megjelent, felállva, tapssal köszöntötték.

Eltűnődött. Alsó tagozatos tanítványai közül ma már senki sem jár oda. Közülük a legfiatalabb is már a szakmunkásvizsga vagy az érettségi előtt áll. Gyereknemzedékek sorát oktatta a betűvetésre és az elemi ismeretekre. Idősebb korában többször kiderült, hogy tanítványainak már a szüleit, sőt nemegyszer a nagyszüleit is ő tanította írásra-olvasásra. Attól volt a legeslegboldogabb, hogy diákjai közül többen is a pedagóguspályát választották. Egyikük a kartársa is lett: épp a Szabó Pálba került tanítani. A tanítónő sohasem lett féltékeny, ha volt növendékei többre jutottak nála, vagy eredményeikben túlszárnyalták őt.

Aztán eszébe jutott, hogy a tantestület nagymértékben kicserélődött: az újabbakat már nem is ismeri. Mégis jó lesz ott ülni a meghívottak között és találkozni a rég nem látott kollégákkal. Rá néz majd sok gyermekszempár: felidézi emlékezete sok szülővé, tán nagyszülővé vált nebulóját csínytevéseikkel és iránta megnyilvánult tiszteleteikkel együtt. Kollégáinak tekintetéből pedig ki fogja olvasni: „De jó lenne nekem is ily módon, ilyen szellemi frissességben nyugdíjasnak lenni!”

1998. augusztus 1-jére tervezi a Magyar Tudományos Akadémia elnöksége a Magyar Tudósok Világtalálkozóját. Az elnök, Glatz Ferenc akadémikus már 1997. június 30-ára összehívta a nyelvi kérdésekkel foglalkozó konferenciát, s akkor arról szólt, hogy új program készül a magyar nyelv értékeinek megőrzése és egyben modernizálása érdekében *A magyar nyelv az informatika korában* címmel. A stratégiai program előkészítő bizottsága már 1996. szeptember óta tevékenykedik. Maga a miniszterelnök is kérte az akadémikusok állásfoglalását az MTA elnökéhez 1997 februárjában írt levelében. Ezek szerint a jövőben arról kell gondoskodni, hogy mind a különböző szakmai területeken, mind a hétköznapi életben legyen képes az anyanyelv a kor színvonalán lehetővé tenni az információk cseréjét. Mindemellet természetesen növekvő figyelmet kell fordítani az idegen nyelvi képzésre is!

1997. június 30-án az Akadémián tartott tanácskozáson tíz pontban ismertették azokat a téziseket, amelyek alapján a tudományos kutatások és a mindennapi kommunikációs igények megfelelő eredményekhez juthatnak. A kijelölt célok szerint a magyarságnak olyan európai létformákra lehet készülnie, amelyekben helyük van mind a nagy, mind a kis nemzeti kultúráknak; bennük a nyelvi, szokásrendi sokszínűség és a polgári türelmesség elvei irányadóak. Az anyanyelv pedig legyen a társadalmi, technikai, kulturális fejlődés tükré, valamint a nemzeti tudományok és a néphagyományok őrzője, az ilyen módon kialakítható és megerősíthető azonosságtudat letéteményese.

Az európai színvonalra igyekvő államoknak – a szükséges költségvetési források biztosítása mellett – felelősséggel kell gondoskodniuk a területükön élők anyanyelvi kultúrájáról. Elő kell segíteniük, hogy a többségi és a kisebbségi nyelv és kultúra fejlődjen. Ezzel államnyelvi és a nemzetiségi nyelvi értékekről, nemzetek fölötti kulturális kincsekről: egyenjogú, egyenrangú és egyenértékű sokszínűségről gondoskodnak.

1998. március 15-e világraszóló ünnepe a magyarságnak: az 1848. március 15-ei forradalom százötvenedik évfordulóját köszöntjük. Aki magyar anyától született, szívét a földgolyó bármely pontján ez a nap vonzza magához: a sohasem felejthető, a mindig megható, a szívet-lelket melengető.

Ünnepeljük Kossuthot, Petőfit. Lelkesedünk mindazért, amit az oly dicsőséges és oly keserves másfél év hozott. Emlékezünk március közepén az áprilisi törvényekre is, az Eötvöst, Deákot, Széchenyit, Vörösmartyt, Kölcseyt a reformkorban felmutató nemzedékre is, a Bemet, Görgeyt, Damjanichot, Klapkát mint parancsnokukat követő vitézekre is; mindazokra, akik tettekben bizonyították hazaszeretetüket.

Petőfi Sándornak, a százhetvenöt éve született költőnek egyik legismertebb verse az Egy gondolat bánt engemet ... Arról szól, hogy a fokról fokra gyengülő életerő lassú elfogyása

helyett milyen nagyszerű halált jelent a szabadságért vívott csatában elesni. Legalább ugyanennyire vagy még inkább nagyszerű azonban összefogni, egyet akarni és együttesen cselekedni az életért, a nemzet felemelkedéséért. Amikor nem vezérkedni, hanem közkatonaként helytállni a legfontosabb. Amikor a nemzet, a haza üdve elérhetetlen a mindennapok fáradtságos kitartása nélkül; amikor kinek-kinek a maga helyén kell a legtöbbet tennie, mert csak a legnagyobb lelki erő kifejtés lehet elég.

Nem a trombita hangja, nem a hadparancs, nem az ünnepi szónoklatok hatásos fordulatai, az erkölcs tehet sokat. Rendet, tisztánlátást és világos célokat teremthet. S akkor vár bennünket mindaz, ami európai. Várja tőlünk felmutatható értékeinket: nemzetünket, magyarságunkat, márciusunkat.

Petőfi Sándort mint a legnagyobb magyar költők egyikét 1998–99-ben ünnepeljük. 1998-ban ezért, mert százhetvenöt évvel korábban, 1823. január 1-jén született; 1999-ben pedig azért, mert másfél századdal előbb, 1849. július végén esett el a segesvári csatában.

Petőfi az évek fordulóját, az óév búcsúját és az új esztendő születését különös érzékenységgel várta és örökítette meg. Elsősorban azért, mert az 1822–23. szilveszter

éjjelén sírt fel először. Ez a fő oka annak, hogy Az apostol című hosszabb művében a főhősnek is Szilveszter a neve. Ezenkívül is megörökítette a költő az év végi és az év eleji hangulatot, oly módon, hogy versben értékelte az elmúltot, köszöntötte a kezdődőt.

Az elmúlt eseményekkel számot vető gondolatmenetek egyike 1844-től vesz búcsút. Az az év a megelőző, gyötrelmes debreceni tél után pesti és országos sikereket hozott Petőfinek: kötetét kiadták, a folyóiratnak, a Pesti Divatlapnak a segédszerkesztője lett, hírét-nevét városok és falvak lakossága ismerte meg. Furcsállhatjuk, hogy jó néhány versszakban így ír: „S én mégsem írlak oda tégedet ...“ Tudniillik nem számítja a legjobb évei közé az 1844-es esztendőt, – mert a haza nem szabad.

Nevezetes költemény köszönti a huszonnégy éves Petőfi születésnapját 1847. január 1-jén: „Szabadság, szerelem!“ A programadó rövid sorok el nem múló érvénnyel kapcsolják össze az életet, a szerelemet és a szabadságot mint az önfeláldozó, a szabadságot mindenekelőtt fontosnak ítéző szellem öntudatának megnyilvánulását.

Rövid életének utolsó újévét Petőfi Debrecenben tölti. Buda föladása, a kormány menekülése keserű hangú sorokat írat a költővel 1849. január elsején. Összefogást és kíméletlen leszámolást hirdet, s tudakolja a folytatást: „De mi az ítélet nekünk?“

Az évek, évtizedek, évszázadok megítélése a magyar nemzet örökké fiatal költőjét méltó helyére, a halhatatlanok közé emelte. Rá is emlékezünk, amikor boldog új évet kívánunk.

„Hét hónap óta, a februári francia forradalom óta szakadatlan hullámban, rengésben volt lelkem. Minden nap egy új remény, új feszült várakozás, új lelkesedés, új aggodalom, új harag és minden a világon.

Ki hinné, hogy egyfolytában ennyit képes megbírni az emberi szív, kivált ilyen szív, mint az enyém, amely nagyítóüveg módjára jót és rosszat óriási alakban tüntet vissza, mely a rengeteg visszhangjaként egy kiáltásra száz kiáltással felel!

Az utolsó napok eseményei nyomot nem hagyva pattannak vissza rólam, mint a golyó a márványszoborról, mint a mennykő a gránitszikláról.

Még sok mást láttam és hallottam, s mindezeknek láttára és hallatára oly érzéketlen, ily nyugodt maradtam, mint a kétezer esztendő múmia.“

Március 15. előtt Petőfi Sándor naplójának részletével idéztük az 1998–99. jubileumi évben a vékony arcú, barna szemű, sötét hajú költő alakját. Azt a költőt, akinek versszövegei ellenállhatatlannak tűnnek a mai magyar olvasók számára az észak-erdélyi Málnástól az argentinai magyar családokig. Olykor a plebejus forradalmi hevületű, olykor a kristálytisza líraiságú, a szív legrejtettebb zugait szóra bíró gondolatait a világ sok kisebb-nagyobb nyelvén kiadták az alaszakai jégvilágtól az új-zélandi szigetekig. Ha dél-afrikai könyvesboltban, ha malmói könyvesházban járunk, nagy valószínűséggel ott találjuk a polcokon az örökké fiatal Petőfi örökszép verseinek gyűjteményét.

1848–49 halhatatlan emlékeire gondolva másfélszáz év Petőfi-megközelítéseit is végiggondolhatjuk. Az árvalányhajas kalappal járó, a népszínművekben tipikus betyár férfialakját egy időben a költői én megvalósulásában kizárólagos érvényűnek tekintették: verseiből is a népi kultúra mindenhatóságának hirdetését olvasták ki. Legalább ennyire egyoldalú az a Petőfi, akit csakis a Nemzeti Múzeum lépcsőjén, hősi pózban tudtak elképzelni. Ugyanígy – némi képzavarral is – gyakori propaganda fogással híresztelték: „Petőfi tollal és karddal mindhalálig küzdött a nép szabadságáért.“

A Szózat százéves korában aktuálisabb, mint újkorában volt. Mindenesetre aktuálisabb, mint a világháború előtti boldog években hittük, hogy valaha lesz még. Számunkra, akik még ebben a valószínűtlen békekorban éltük át életünk első felét, Vörösmarty nagy verse akkor bizony szinte már csak történeti emlék volt, ünnepeinket díszítő pompahang, ereklye és kegyeleti tárgy. Közömbösen énekeltük, ahogy a boldog ember végzi az imádságát; csak azóta értjük meg igazán, mióta szegény hajónk a viharok szférájába jutott. Én, aki versek közt és versekben éltem, elsősorban a költészetet láttam benne. A nemzetek választott énekei, ahogy mondtam, nem mindig költői remekművek. A Szózat azonban tagadhatatlanul költői remek. Nyelve csodálatosan emelkedett, versépítése tömör, egységes, fölfelé ívelő, gondolatainak látomásos ereje a költészet

legtitkosabb magaslataiba emeli. Ez a költői varázs teljesen megejtette figyelmemet. Csak a világháború után döbbsentem rá, hogy ennek a költészetnek, mint minden igazi költészetnek, a valóság számára is jelentése és jelentősége van.

Azt a hazát, amelyről a Szózat zeng, el nem veheti és meg nem csonkíthatja senki. Az visszavonhatatlanul hozzánk tartozik. Magunkban hordozzuk éppen annyira, mint ahogyan ő hordoz bennünket; általa és benne vagyunk, akik vagyunk, s ha nem volna, mi sem lennénk többé. Ez a haza egységes és oszthatatlan: őseink emléke, szabadságunk megszokása, jogaink méltósága, kultúránk hagyománya, nagy költőink szava, mind benne van és vele értődik. Ennek a hazának elengedhetetlen része a Szózat is: nélküle csonka lenne a szellemi ország, s nem lenne többé magyar.“

Éppen kétszáz éve, hogy megszületett Vörösmarty Mihály. Rá emlékeztünk Babits gondolatai nyomán, a gondolatmenet a nemzeti imádságunk 1936-os tanulságait idézte.

Első királyunk valószínűleg 975 táján született, és Székesfehérvárott halt meg 1038. augusztus 15-én. A Vajk nevet kapta, s csak serdültebb korában nyerte el a keresztségben a Szent István vértanúra utaló későbbi nevét. Apja, Géza fejedelem azzal is egyengette egyetlen fia útját, hogy a veszedelmes nyugati szomszéd, a bajor herceg lányát, a hitbuzgó Gizellát kérte feleségül fia számára.

Géza elhunytát követően Somogy ura, a szintén Árpád-leszármazott Koppány is bejelentette igényét a főhatalomra. Őmellé álltak jó néhányan, akik a pogány hit megőrzése mellett törtek lándzsát. Koppány legyőzése után, 1000 karácsonyán vagy az ezredfordulón, 1001. január elsején István királlyá koronáztatta magát.

István király fegyveres erővel terjesztette ki hatalmát a Kárpát-medence nagy részére. Megtörte rokona, az ifjabb Gyula erdélyi törzsi különállását; később a Maros-vidék urával, Ajtonnyal is győzelmesen mérkőzött meg. Az országra támadó ellenséggel is sikeresen szállt szembe: fegyverrel kényszerítette visszafordulásra az 1030-ban Magyarországra támadó német-római császárt, visszafoglalta a lengyel fejedelemtől a Vág vidékén megszállt területeket, sikerrel harcolt az országát keletről fenyegető

besenyők ellen. István hadvezéri teljesítménye százszázalékos: vesztes csatájáról, hadi kudarcáról nem tudunk.

Koronázási jelvényeink közül legfontosabb a Szent Korona; mellette szerepelt még a palást, a jogar, az országalma és a kard. A koronázási palástot eredetileg miseruhának szánták a székesfehérvári koronázási templom számára. A jogart többen keleti munkának, kristálygömbjét egyiptomi eredetűnek tartják, nyele későbbi kidolgozású és magyar. Az országalma Anjou-kori a címere alapján. Első királyunkat valószínűleg más koronával avatták királlyá, s a Szent Koronát később illesztették össze az alsó, a görög koronaabroncsból és a felső, a latin részből. Az egyes tárgyaknak nem volt külön-külön szorosán vett szimbolikájuk, de funkciójuk révén bizonyos jelentéstartalom kapcsolódott hozzájuk. Az érdeklődők 2000. január elsejétől a Parlamentben, Budapesten tekinthetik meg nemzeti ereklyéinket.

Amikor a sydneyi olimpián magyar elsőséget köszöntött a ceremónia, felhangzott a Himnusz, a hajnali órák kialvatlansága ellenére ragyogni kezdett a szemünk, öröm áradt szét a szívünkben. Nyolcszor énekelhettük együtt olimpiai bajnokainkkal Erkel Ferenc dallamára Kölcsey Ferenc sorait: „Isten, áldd meg a magyart ...“

Krisztus születése után a 2000. év végén együtt ünnepli a millenniumot az egész világ. 2000. december 31-e és 2001. január 1-je fordulóján a keresztény világ a Vatikánra figyel: Róma püspökének, a pápának a vezetésével a kétezer éves kezdetekre emlékeznek. A keresztény hívők azt ünneplik, hogy Jézus az emberek közé született, s ezzel a megváltás reményét hozta nekik. Azt a reményt, hogy az e világi fájdalma, szenvedések után boldogok lehetnek a túlvilágon, a mennyországban. Ezért szemlélteti a jubileumot négyfelé osztott mezőben a négy szó: „Krisztus, tegnap, ma, mindig“.

Nekünk, magyaroknak ezeréves évfordulónk is van. A mi magyar jubileumunk a királyságunk születését ünnepli, azt, hogy II. Szilveszter pápa koronát küldött királyunknak, Istvánnak. Koronázási ékszereinket feltétlen tisztelet övezi. Ezeket a csodálatos ereklyéket a koronaőrök hősiezen védték a legviharosabb időkben is. Egy ideig

a koronaékszereket a Nemzeti Múzeumban őrizték, s nemrég átköltöztették őket a Parlament épületébe. Ezt követően valóságos búcsújárással látogatják királyi ereklyéinket az emberek: felnőttek, gyerekek, egészségesek és betegek, pestiek és vidékiek, itthoniak és külföldiek.

Szilveszter és újév napja fordulóján, éjfélkor kétszeresen is ezeréves ünnepi alkalmunk van azt énekelni: „Bal sors akit régen tép, Hozz rá víg esztendőt ...“

A Magyar Köztársaság kormánya úgy döntött, hogy 2000. január 1-jétől 2001. augusztus 20-áig tart a millenniumi év. Ez alatt az idő alatt számos megmozdulást szerveznek és szerveztek a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Széphalomtól, Kazinczy Ferenc falujától a zalai magyar—osztrák—szlovén hármashatárig. Egymást rég nem látott ismerősök beszélgethetnek a villányi szőlőültetvényektől a balassagyarmati magyar nőknek állított emlékműig. Vezető kormánytisztviselők jubileumi zászlót nyújtanak át a kistelepülések és a nagyvárosok önkormányzati vezetőinek, sőt a millenniumi országzászlóból nemcsak a trianoni határok közötti falvakba, városokba jut, hanem a határon túli magyar ajkú közösségekhez is.

A rendezvények koordinálására a Magyar Millenniumi Emlékbizottságot kérték fel. Az ünnepi alkalmaknak mintegy másfél éves színes forgatagában aligha igazodik el könnyen az érdeklődő: kulturális és sporttalálkozók zajlanak, a hazalátogatók és vendégségbe menők vetélkedéseivel gyarapodnak a hazánkra vonatkozó ismeretek, s ráadásul a közönség is jól érezheti magát. Az Országgyűlés döntése a költségvetési összegek tervezésében figyelembe vette a megvalósítandó célokat: az emlékbizottság kereteinek meghatározásában az ünnepek, versenyek, kiállítások pályázati támogatását.

Nem panaszkodhatott az érdeklődés hiányára a budapesti Parlament személyzete sem: a koronaékszereket és az osztrák—magyar monarchiabeli épületet megtekintő turistacsoportok a millenniumi időszak folyamán egymás után érkeztek, nem is szólva a tavasztól ősziig tartó főszezon tömegeiről. Látogatták és látogatják sokszoknyás

népviseletbe öltözött asszonyok és négy-öt éves óvodások, családok, rokonok, továbbképzésben részt vevők egyaránt.

Se szeri, se száma azoknak a megnyilvánulásoknak, amelyek nem a múltbeli eseményekre, hanem az előttünk álló lehetőségekre irányítják a figyelmünket, Mint ilyenkor szokásos, nagymértékben kibővül azoknak a köre is, akik a hagyományos magyar szalmaláng-lelkesedés *[ha nem sor végére kerül is, akkor is kötőjelezni kell!]* jegyében szivárványszínű álmokat kergetnek; de azoké is, akik a legcsekélyebb nehézség láttán kétségbe vonják a sikert, és kétségbeesnek.

Hogyan tovább, mi lesz ez év augusztus 20-a után? Bizonyára nem tévedünk, ha azt valljuk: ezt a maroknyi országot — ezekkel az itt élő emberekkel, reménykedőkkel és borúlátókkal, terveket szövőkkel és máról holnapra élőkkel — várja az Európai Unió. S hogy ne várjon bennünket hiába, abban segíthet majd, hogy volt egyszer a Kárpát-medencei magyarságnak egyetlen húsz hónapos éve: a millennium emlékéve.

Kétszáz éve annak, hogy 1802-ben Széchényi Ferenc gróf a magyar nemzet számára följánlotta könyv-, régiség- és éremtárát. Az 1802. november 25-én a magyar nemzetnek adományozott gyűjtemény 11 844 nyomtatványból, 15 000 kötet könyvből, 1152 kéziratból állt, az ehhez kapcsolt nagycenki könyvtár állományának a leltár szerint 6000 rézmetszete, 9205 könyve volt. A nemes lelkű adományozó érdemeit az 1807. évi országgyűlés törvénybe iktatta. József nádor az 1807. évi országgyűlésen azon tervvel lépett föl, hogy a följánlott kincsek gyűjteménye általános múzeummá bővítettessék ki. Ezért mondhatjuk, hogy Széchényi Ferenc nemcsak a Magyar Nemzeti Múzeumnak, hanem az Országos Széchényi Könyvtárnak is megalapítója.

A Magyar Nemzeti Múzeum Európában a harmadik ilyen jellegű gyűjtemény. A nemzet tulajdonába került anyag az évtizedek során bővült, az 1832–36-os országgyűlés félmillió forintot szavazott meg egy új, önálló épület felállítására. A klasszicista stílusú épület 1847-ben, tízéves munka eredményeképpen készült el, s jelentős szerepet játszott az 1848-as forradalom és szabadságharc időszakában. Évről évre ma is itt emlékezünk

meg nemzeti ünnepünkről, március 15-éről. Az épület körül esztétikus múzeumkertet terveztek és hoztak létre, az ehhez szükséges anyagiakat koncertek rendezésével gyűjtötték össze. A múzeum feladatkörét és jelentőségét kétszáz éves folyamat alakította ki: megalapítása és létezése hozzájárult az újkori nemzeti öntudat kialakulásához és a polgári szabadságeszmék elterjedéséhez.

Az Országos Széchényi Könyvtár 1803-ben nyílt meg a látogatók előtt, fenntartásához önkéntes megajánlások, majd kötelező járulékok és mecénások adományai is jelentős segítséget nyújtottak. A könyvtárt 1808-ban törvénycikk illesztette a Magyar Nemzeti Múzeum keretébe, s csak százötven éves együttes működés után, 1949-ben vált ismét önállóvá. Új helyére, Budára 1985-ben költözhetett. Napjainkban a könyvtár mintegy hétmillió egységgel rendelkezik: a könyvek száma több mint kétmillió, az időszakos kiadványoké háromszázezer, a térképeké körülbelül kétszázezer. A képek és a metszetek száma meghaladja a kétszázkilencvenezretet, a hangzó anyagé a tizenhatezret. Plakátból és apróbb nyomtatványokból körülbelül két és fél milliót, mikrofilmen őrzött dokumentumokból kétszázhuszezret számlálhatunk össze. A könyvállomány különlegességei közé tartozik az első magyarországi nyomtatott mű 1473-ból. Itt őrzik a legrégebbi összefüggő magyar nyelvű szöveget, a Halotti beszédet, Mátyás király könyvtárának 32 darabját, Kölcsey Himnuszának kéziratát. A könyvtár értékes részei híres történelmi személyiségek magánkönyvtárai, mint Madách Imre és Kossuth Lajos könyvtára.

1802-ben született Kossuth Lajos, aki a múzeum- és könyvtáralapító gróf fiát, Széchényi Istvánt, a Magyar Tudományos Akadémia megalapítóját a legnagyobb magyarnak nevezte.

1. sz. melléklet

30 pontos helyesírási teszt

1. Ilyen szó nincs is! De melyik az? Tehát a nem létező szót kell kiválasztania!

- a) megye – b) meggye – c) megyje
- a) lakkja – b) lakka – c) lakja

2. Ügyeljünk a magánhangzók időtartamára! A három példa közül valamelyik kakukktozás, azaz nem illik a sorba. Válassza ki a kakukktozást! Segítségül annyit: a kakukktozás mindig az egyetlen helyes szó!

- a) izes – b) ízes – c) izzes
- a) szerviz – b) szervíz – c) serviz
- a) borkóstoló – b) borkóstoló – c) borkóstoló
- a) kulturális – b) kultúrális – c) kúltúra

3. Az igekötős igék helyesírását ugyancsak alapfokon sajátítjuk el. Melyik a helyes?

- a) el ne késs! – b) elne késs! – c) el nekéss!

4. A következő példában azonban – a jelentéstől függően – kétféle helyesírás is elfogadható. Csak a helytelenet válassza ki!

- a) le szokott utazni vidékre – b) leszokott a dohányzásról – c) le-szokott nézni a szüleikhez

5. Gyakran eltévesztik a következő szavak helyesírását. Most válassza ki az egyedüli helyes formát!

- a) kisebbség – b) kissebbség – c) kissebség
- a) menyország – b) menjország – c) mennyország

6. Felszólító módban olykor egy -d, néha kettő áll a szó végén. És adott helyzetben mindegyik helyes. Jelen példáink közül is csak az egyik helytelen! Azt kell megtalálni!

- a) kérd el b) mondd el c) küld el

7. Össze ne keverje! Betörés esetén csak az egyik helyes, azt válassza ki!

a) kaszafűrő – b) kasszafűrő – c) kassafűrő

8. Ha nem tudjuk fejből az ábécét, akkor a szótárhasználat sem megy könnyen.

Lássunk erre most egy kis fejtörőt. Melyik a helyes ábécésorrend?

a) p-r-s-q – b) p-q-r-s – c) s-p-q-r

9. Mi a 'kevésnek tart' egyszavas helyes formája?

a) kevesell – b) kevesel – c) kevesl

10. Rakja össze a következő szavakat!

mész + szag: a) mésszag – b) mézszag – c) mésszszag

kulcs + csont + törés: a) kulccsont-törés, – b) kulccsonttörés – c) kulccsont-törés

11. Mi hiányzik a híres történelmi nevekből?

Rákó..i Ferenc: a) c – b) cz – c) ch

Batthyá.. Lajos: a) ni – b) nyi – c) ny

12. Hová utazunk – helyesen? Vigyázat, csak az egyik helyes, azt kell kiválasztani!

a) Tisza-hátra – b) Tisza-partra – c) Tiszán-túlra

13. Melyik hídon megyünk át – helyesen? Csak az egyik helyes!

a) Lánc-hídon – b) lánc-hídon – c) Lánchídon

14. Melyik a helyes névelő a mozaikszó előtt?

a) a MTA (Magyar Tudományos Akadémia), – b) az MTA – c) a MR (Magyar Rádió)

15. A többség jó – látszólag. De az egyik hibás? Melyik?

a) tizes – b) hirdetés – c) nyilvános

- a) bólya – b) pólya – c) gólya
- a) lökdös – b) pünkösöd – c) szidkozódik
- a) céhvel – b) finn-nel c) padisahhal
- a) Árpád-híd – b) Bükk hegység – c) Csendes-óceán

16. Ha nem tudjuk, elkerüljük. Ilyen az elválasztás. De most éppen erre kérdezzük rá. Az egyik helytelen!

- a) ka-pá-ló-dzik – b) ped-zi – c) ma-ha-ra-dzsa

17. Az alábbi formák közül csak az egyik helyes. Válassza ki!

- a) összevissza beszél – b) össze-visszabeszél – c) össze-vissza beszél

18. Az ly-os szavak esetében van egy-két eset, amely bizonytalanságot szül!

- a) mordálya – b) mordája – c) mordállya
- a) csevelye – b) csevelje – c) cseveje

19. Az egyik -i képzős forma helytelen. De melyik?

- a) nemzeti múzeumi – b) Kölcsey Ferenc gimnáziumi – c) Vas-megyei

20. Sok helytelen között csak egyetlen a helyes. Vajon megtalálja?

- a) hagyja – b) haggya – c) hadja
- a) higgyen – b) higgyen – c) hidjen
- a) Naszálytej – b) Naszájtej – c) Naszálytely

21. Egészítse ki a helyes rövidítéssel a mondatot!

A megemlékezés ... 4 órakor kezdődik.

- a) Du. – b) du. – c) d. u.

22. Hova érkezünk helyesen?

- a) a budapestferihegyirepülőtérre – b) a Budapest Ferihegyi repülőtérre – c) a Budapest ferihegyi repülőtérre

a) a velencei-tóhoz – b) a velenceitóhoz – c) a Velencei-tóhoz

23. Melyik a helyes cím az alábbiak közül?

a) Arany: Toldi estélye – b) Arany János: A Toldi estélye – c) Arany: Toldi estéje

a) Madách Ember tragédiája – b) Madách Imre: Az ember tragédiája – c) Madách Imre: Az Ember tragédiája

24. A hagyományos nevek leírása inkább középfokú feladat. Ám ha toldalékolni is kell őket, sokszor megakadunk. Melyik a helyes forma?

a) Kossuthtal – b) Kossuthal – c) Kossuth-tal

a) Anonymusszal – b) Anonymus-szal – c) Anonymussal

a) Montesquieu-i – b) Montesquieui – c) montesquieu-i

a) Thomas Mannal – b) Thomas Mann-nal – c) Thomas Man-nal

25. A következő -s képzős formák közül is csak az egyik helyes. Még hivatalos dokumentumokban is sokszor rosszul szerepelnek. De melyik?

Újabb ... gazdaságfejlesztési pályázat.

a) Európai Uniós b) európai uniós c) Európai uniós

26. A dátumok írásában sokszor tapasztalunk bizonytalanságot (még alapfokon is). Három alakot mutatunk be, de csak az egyik rossz! Azt kell kiválasztani!

a) március 1.-jén – b) március 1-jén – c) március 5-én

27. Szövegben még inkább elbújnak a hibák! Csak egyetlen szó hibás az alábbi három mondatban? Melyik mondatban található?

a) Effajta betegségről még nem is hallottam. – b) Én is akképp vélekedem, mint te. –
c) Affelől érdeklődöm, hogy előfordult-e már máskor hasonló eset?

28. Ha úgy érezzük, hogy van egy kis bizonytalanság a helyesírásunkban, akkor utánanézhethünk hasznos segédkönyvekben. De a segédkönyvek címét is helyesen kell ám írni. Melyik nem helyes az alábbiak közül!

a) A magyar helyesírás szabályai – b) Magyar nyelvhasználati szótár – c) Értelmező kéziszótár

29. Foglaljak egy-egy mondatba az alábbiakban található hibás példák kijavított alakjait!

Bíró István Gimnázium, Kazinci Verseny, Zenei Világnap, szent Ferenc rend,
Kincskereső, Szekszárd vidéke, Gáldi–Uzonyi-szótár, Húsvét, Szemere kormány.

30. Pótolja a mássalhangzókat a következő szavakban!

Ba ___ ancs, kö ___ eny, a ___ ancs, ki ___ ebb, fe ___ eg, sza ___ ag,
je ___ mez, vi ___ any, ro ___ ul, a ___ ony

2. sz. melléklet

100 kérdéses helyesírási teszt

Hogyan helyes: briliáns vagy brilliáns?

- a.) briliáns
- b.) brilliáns

Hogyan írjuk helyesen: Nagy-Britannia, Nagy Britannia vagy Nagybritannia ?

- a.) Nagy-Britannia
- b.) Nagy Britannia
- c.) Nagybritannia

Hogyan írjuk helyesen: offenziva, ofenzíva vagy offenzíva?

- a.) offenziva
- b.) ofenzíva
- c.) offenzíva

Melyik a helyes: végülis vagy végül is ?

- a.) végülis
- b.) végül is

Melyik a helyes: meg van hívva vagy meg van híva?

- a.) meg van híva
- b.) meg van hívva

Melyik a helyes: tavaj vagy tavalj?

- a.) tavaj
- b.) tavalj

Hogyan írjuk helyesen: réges(?)rég?

- a.) réges-rég
- b.) régesrég
- c.) réges rég

Hogyan írjuk helyesen: neandervölgyi, Neander völgyi vagy Neander-völgyi?

- a.) neandervölgyi
- b.) Neander völgyi

c.) Neander-völgyi

Hogyan írjuk helyesen: nagy nehezen, nagy-nehezen vagy nagynehezen?

a.) nagy nehezen

b.) nagynehezen

c.) nagy-nehezen

Melyik a helyes: megbízatás vagy megbizatas?

a.) megbízatás

b.) megbizatas

Hogyan írjuk helyesen: szebbnél szebb, szebbnél szebb vagy szebbnél szebb?

a.) szebbnél-szebb

b.) szebbnél szebb

c.) szebbnél szebb

Melyik a helyes: Petőfi-híd vagy Petőfi híd?

a.) Petőfi híd

b.) Petőfi-híd

Hogyan írjuk helyesen: diszharmónia, diszharmónia vagy dísszharmónia?

a.) diszharmónia

b.) diszharmónia

c.) dísszharmónia

Hogyan írjuk helyesen: adóvisszafizetés, adó-visszafizetés vagy adóvisszafizetés?

a.) adó-visszafizetés

b.) adóvisszafizetés

c.) adó visszafizetés

Hogyan írjuk helyesen: papír(?)zsebkendő?

a.) papírzsebkendő

b.) papír-zsebkendő

c.) papír zsebkendő

Hogyan írjuk helyesen: Habsburg Birodalom, Habsburg-birodalom vagy Habsburg birodalom?

- a.) Habsburg Birodalom
- b.) Habsburg-birodalom
- c.) Habsburg birodalom

Melyik a helyes: észak-nyugat vagy északnyugat?

- a.) észak-nyugat
- b.) északnyugat

Melyik a helyes: póruljár vagy pórul jár?

- a.) póruljár
- b.) pórul jár

Melyik a helyes: biztat vagy bíztat?

- a.) biztat
- b.) bíztat

Hogyan írjuk helyesen: nőttönnő, nőttön-nő vagy nőttön nő?

- a.) nőttön nő
- b.) nőttönnő
- c.) nőttön-nő

Hogy írjuk: 2008(?) januárjában?

- a.) 2008. januárjában
- b.) 2008 januárjában

Melyik a helyes: bakancs vagy bakkancs?

- a.) bakancs
- b.) bakkancs

Hogyan írjuk helyesen: Kárpát-medence, Kárpátmedence vagy Kárpát medence?

- a.) Kárpát-medence
- b.) Kárpátmedence
- c.) Kárpát medence

Hogyan írjuk helyesen: balett...?

- a.) balettáncos
- b.) balett táncos

c.) balett-táncos

Melyik a helyes: még egyszer vagy mégegyszer?

a.) mégegyszer

b.) még egyszer

Hogyan írjuk helyesen: ítélethirdetés, ítélthírdetés vagy ítélthirdetés?

a.) ítélethirdetés

b.) ítélthirdetés

c.) ítélthírdetés

Hogyan írjuk helyesen: Balkán félszigeti, balkán-félszigeti vagy Balkán-félszigeti?

a.) Balkán félszigeti

b.) balkán-félszigeti

c.) Balkán-félszigeti

Melyik a helyes: magyar ajkú vagy magyarajkú?

a.) magyar ajkú

b.) magyarajkú

Melyik a helyes: kora délutáni vagy koradélutáni?

a.) kora délutáni

b.) koradélutáni

Egybeírjuk vagy külön: memoárirodaom vagy memoár irodalom?

a.) memoár irodalom

b.) memoárirodalom

Hogyan írjuk helyesen: hanyatt-homlok, hanyatt homlok vagy hanyatthomlok?

a.) hanyatt-homlok

b.) hanyatt homlok

c.) hanyatthomlok

Hogyan írjuk helyesen: öntöttvaskályha, öntöttvas-kályha öntött vaskályha vagy öntöttvas kályha?

a.) öntöttvas-kályha

b.) öntöttvaskályha

- c.) öntött vaskályha
- d.) öntöttvas kályha

Melyik a helyes barikádharc vagy barrikádharc?

- a.) barikádharc
- b.) barrikádharc

Hogyan írjuk helyesen: melegvítároló, melegvíz-tároló vagy melegvíz tároló?

- a.) melegvítároló
- b.) melegvíz tároló
- c.) melegvíz-tároló

Melyik a helyes: papagáj vagy papagály?

- a.) papagáj
- b.) papagály

Hogyan írjuk helyesen: területmértékegység, terület-mértékegység vagy terület mértékegység?

- a.) terület mértékegység
- b.) területmértékegység
- c.) terület-mértékegység

Melyik a helyes: nagy hirtelen vagy nagyhirtelen?

- a.) nagyhirtelen
- b.) nagy hirtelen

Melyik a helyes: minden nap sportol vagy mindennap sportol?

- a.) minden nap sportol
- b.) mindennap sportol

Melyik a helyes: jólöltözött vagy jól öltözött?

- a.) jól öltözött
- b.) jólöltözött

Melyik a helyes: tűzijáték vagy tūzijáték?

- a.) tűzijáték
- b.) tūzijáték

Melyik a helyes: lelki állapot vagy lelkiállapot?

- a.) lelki állapot
- b.) lelkiállapot

Egybeírjuk: magastermetű, vagy külön: magas termetű?

- a.) magas termetű
- b.) magastermetű

Hogyan írjuk helyesen: mostmár, most-már vagy most már?

- a.) mostmár
- b.) most-már
- c.) most már

Hogyan írjuk: számtankönyv, számtan-könyv vagy számtan könyv?

- a.) számtankönyv
- b.) számtan-könyv
- c.) számtan könyv

Hogyan helyes: jobbnáljobb, jobbnál-jobb vagy jobbnál jobb?

- a.) jobbnáljobb
- b.) jobbnál-jobb
- c.) jobbnál jobb

Melyik a helyes: még inkább vagy méginkább?

- a.) még inkább
- b.) méginkább

Hogyan helyes: frissesség vagy frissesség?

- a.) frissesség
- b.) frissesség

Melyik a helyes: ezidőtájt, ezidő tájt vagy ez idő tájt?

- a.) ezidőtájt
- b.) ezidő tájt
- c.) ez idő tájt

Melyik a helyes: tízesével vagy tízesével?

- a.) tízesével
- b.) tízesével

Hogyan írjuk: lélegzetvisszafojtva vagy lélegzet-visszafojtva?

- a.) lélegzetvisszafojtva
- b.) lélegzet-visszafojtva

Melyik a helyes: egytől egyig vagy egytől-egyig?

- a.) egytől egyig
- b.) egytől-egyig

Hogyan írjuk: hideg vizes borogatás vagy hidegvizes borogatás?

- a.) hidegvizes borogatás
- b.) hideg vizes borogatás

Hogyan írjuk helyesen: Mariannal, Mariann-nal vagy Mariann-al?

- a.) Mariannal
- b.) Mariann-nal
- c.) Mariann-al

Melyik a helyes: nyavaja vagy nyavalya?

- a.) nyavaja
- b.) nyavalya

Hogyan írjuk helyesen: ELTÉ-re, Eltére vagy ELTE-re?

- a.) ELTÉ-re
- b.) Eltére
- c.) ELTE-re

Hogyan írjuk helyesen: lehelet vagy lehellet?

- a.) lehelet
- b.) lehellet

Melyik a helyes: század eleji vagy századeleji?

- a.) század eleji
- b.) századeleji

Hogyan írjuk helyesen: fül-, orr-, gégészet; fülorrgégészet vagy fül-orr-gégészet?

- a.) fül-, orr-, gégészet
- b.) fülorrgégészet

c.) fül-orr-gégészet

Hogyan írjuk helyesen: süthús, sült hús vagy súlt hús?

- a.) süthús
- b.) sült hús
- c.) súlt hús

Hogyan írjuk helyesen: sulykol, sújkol vagy súlykol?

- a.) sulykol
- b.) sújkol
- c.) súlykol

Melyik a helyes: bujdokol vagy bújdokol?

- a.) bujdokol
- b.) bújdokol

Melyik a helyes: harmonikus vagy harmónikus?

- a.) harmonikus
- b.) harmónikus

Hogyan írjuk helyesen: Eiffel torony, Eiffel-torony vagy Eiffeltorony?

- a.) Eiffel torony
- b.) Eiffel-torony
- c.) Eiffeltorony

Melyik a helyes: annak idején vagy annakidején?

- a.) annak idején
- b.) annakidején

Melyik a helyes: kulturális vagy kultúrális?

- a.) kulturális
- b.) kultúrális

Hogyan írjuk: friss árú vagy friss áru?

- a.) friss árú
- b.) friss áru

Hogyan helyes: alacsony áru termék vagy alacsony árú termék?

- a.) alacsony áru termék

b.) alacsony árú termék

Melyik a helyes írásmód: el kell, elkell vagy elkel... egy kis segítség?

a.) el kell

b.) elkell

c.) elkel

Hogyan írjuk: "Mond meg neki!" vagy "Mondd meg neki!"

a.) Mond meg neki!

b.) Mondd meg neki!

Hogyan írjuk helyesen? a) "-Köszönöm, meg vagyok." vagy b) "-Köszönöm, megvagyok."

a.) Köszönöm, meg vagyok.

b.) Köszönöm, megvagyok.

Hogyan helyes: "az elnök, mint szakértő" vagy "az elnök mint szakértő"?

a.) az elnök, mint szakértő

b.) az elnök mint szakértő

Ha a börtöntáborban lakott volna,

a.) az elítéltek rövid úton végeztek volna vele.

b.) az elítéltek rövid úton végeztek volna vele.

A kert a tengerre nézett,

a.) és kókuszdió liget vette körül.

b.) és kókusz dióliget vette körül.

c.) és kókuszdió–liget vette körül.

d.) és kókuszdióliget vette körül.

Hogyan írjuk szavakkal? CO₂ + kibocsátás =

a.) széndioxidkibocsátás

b.) szén-dioxid-kibocsátás

c.) széndioxid-kibocsátás

d.) széndioxid kibocsátás

e.) szén-dioxid kibocsátás

Melyik helyes? A Forma...

- a.) Forma 1-es
- b.) Forma-1-es
- c.) Forma–1-es

"... ezzel is segítve megvalósulni egy _____ , nyugodtabb, kiegyensúlyozottabb ..."

- a.) kultúráltabb
- b.) kulturáltabb

Ő lehetett ennek az _____ angol csapatnak az első, nem brit játékos.

- a.) izzigvérig
- b.) izig-vérig
- c.) ízig-vérig
- d.) izzig-vérig

Ottlik Géza: Iskola a határon c. könyvében szerepel az alábbi párbeszéd részlet. Hogyan helyes?

- a.) – Nem lesz itt semmi baj – mondta végre a tiszt. – Ugye, fiacskám?
- b.) – Nem lesz itt semmi baj. – mondta végre a tiszt. – Ugye, fiacskám?
- c.) – Nem lesz itt semmi baj. – Mondta végre a tiszt. – Ugye, fiacskám?

Paul Lewis krimijében, "A Hold-elmélet"-ben szerepel az alábbi részlet.

Hogyan helyes?

- a.) – Lám, milyen profi lett – megint felvillantotta a szélesvásznu mosolyát, és Crawley még jobban lenyugodott
- b.) – Lám, milyen profi lett. – Megint felvillantotta a szélesvásznu mosolyát, és Crawley még jobban lenyugodott
- c.) – Lám, milyen profi lett – Megint felvillantotta a szélesvásznu mosolyát, és Crawley még jobban lenyugodott

Hogyan kell helyesen központozni a következő mondatot? (Rideg Sándor: Indul a bakterház)

- a.) – No – mondom –, mégiscsak lesz valami, ha már a bakterom is ennyire fölkészült... – Lett is.

b.) – No. – mondom. Mégiscsak lesz valami, ha már a bakterom is ennyire fölkészült... – Lett is.

c.) – No, – mondom – mégiscsak lesz valami, ha már a bakterom is ennyire fölkészült... Lett is.

Gyakran előfordul, hogy több mondatot idézünk valakitől, és saját megjegyzésünk (idéző mondatunk) ezeken belül jelenik meg. Ön szerint melyik a helyes központosítás a következők közül?

a.) „A fogalmazás számára nyilvánvaló szükséglet és mélységes kielégülés” – írja Ottlik Géza Márai Sándorról. – „Mondatokat, fejezeteket, regényeket ír ilyen módon, s minthogy úgyszólván semmi más nem hajtja, mint az alkotás öröme, azt mondhatnám róla, társai közül ő az, akit leginkább lehet hivatásos művésznek, játékos, naiv, ösztönös művésznek nevezni.”

b.) „A fogalmazás számára nyilvánvaló szükséglet és mélységes kielégülés – írja Ottlik Géza Márai Sándorról. – Mondatokat, fejezeteket, regényeket ír ilyen módon, s minthogy úgyszólván semmi más nem hajtja, mint az alkotás öröme, azt mondhatnám róla, társai közül ő az, akit leginkább lehet hivatásos művésznek, játékos, naiv, ösztönös művésznek nevezni.”

c.) „A fogalmazás számára nyilvánvaló szükséglet és mélységes kielégülés. – írja Ottlik Géza Márai Sándorról. Mondatokat, fejezeteket, regényeket ír ilyen módon, s minthogy úgyszólván semmi más nem hajtja, mint az alkotás öröme, azt mondhatnám róla, társai közül ő az, akit leginkább lehet hivatásos művésznek, játékos, naiv, ösztönös művésznek nevezni.”

Melyik a helyes megoldás? (Mándy Iván: A gitáros völgy...)

a.) – Nem megy el? – Élesen nézett rám. – Mi az, hogy nem megy el?

b.) – Nem megy el? – élesen nézett rám. – Mi az, hogy nem megy el?

c.) – Nem megy el? – Élesen nézett rám. Mi az, hogy nem megy el?

Mi változna akkor, ha az előbbi Mándy Iván-idézetben az író közbevetése más szórenddel követné az idézett mondatot? Melyik lenne a helyes megoldás?

a.) – Nem megy el? – nézett rám élesen. – Mi az, hogy nem megy el?

b.) – Nem megy el? – Nézett rám élesen. – Mi az, hogy nem megy el?

c.) – Nem megy el? – nézett rám élesen. Mi az, hogy nem megy el?

Melyik a hibás mondat?

a.) – Nem értem – fordult vissza a többiekhez. – Akkor most mit tegyünk?

b.) – Nem értem. – Visszafordult a többiekhez. – Akkor most mit tegyünk?

c.) – Nem értem. – visszafordult a többiekhez. – Akkor most mit tegyünk?

A focista Real Madridbeli, Real Madrid-beli vagy real madridbeli ?

a.) real madridbeli

b.) Real Madrid-beli

c.) Real Madridbeli

viaszszerű vagy viasszerű lehet az a tárgy, ami gyertyával lett bevonva?

a.) viasszerű

b.) viasszerű

c.) viasz-szerű

Hogyan helyes: zszndelytető zszndejtető?

a.) zszndelytető

b.) zszndejtető

Hogyan helyes: C-vitaminhiány, C-vitamin hiány vagy C-vitamin-hiány?

a.) C-vitaminhiány

b.) C-vitamin hiány

c.) C-vitamin-hiány

Hogyan helyes: barriton vagy bariton?

a.) barriton

b.) bariton

Hogyan helyes: diktatorikus vagy diktatórikus?

a.) diktatorikus

b.) diktatórikus

Hogyan helyes: úti cél vagy úticél?

a.) úti cél

b.) úticél

Hogyan helyes: szögesdrótkerítés, szögesdrót-kerítés, vagy szögesdrót kerítés?

- a.) szögesdrótkerítés
- b.) szögesdrót-kerítés
- c.) szögesdrót kerítés

Hogyan helyes: vigasztal vagy vígasztal?

- a.) vigasztal
- b.) vígasztal

Hogyan helyes: száz százalékos, száz-százalékos, vagy százszázalékos?

- a.) száz százalékos
- b.) száz-százalékos
- c.) százszázalékos

Hogyan helyes: Churchillel, Churchill-lel, vagy Churchill-el?

- a.) Churchillel
- b.) Churchill-lel
- c.) Churchill-el

Hogyan helyes: ÁFA-törvény, ÁFA törvény, vagy áfatörvény?

- a.) ÁFA-törvény
- b.) ÁFA törvény
- c.) áfatörvény

Hogy írjuk helyesen: összevissza beszél vagy össze-vissza beszél?

- a.) összevissza beszél
- b.) össze-vissza beszél

Hogy írjuk helyesen azt, hogy a hó első napján...?

- a.) 1-jén
- b.) 1-én

Hogy írjuk helyesen: nyerseség vagy nyersesség?

- a.) nyerseség
- b.) nyersesség

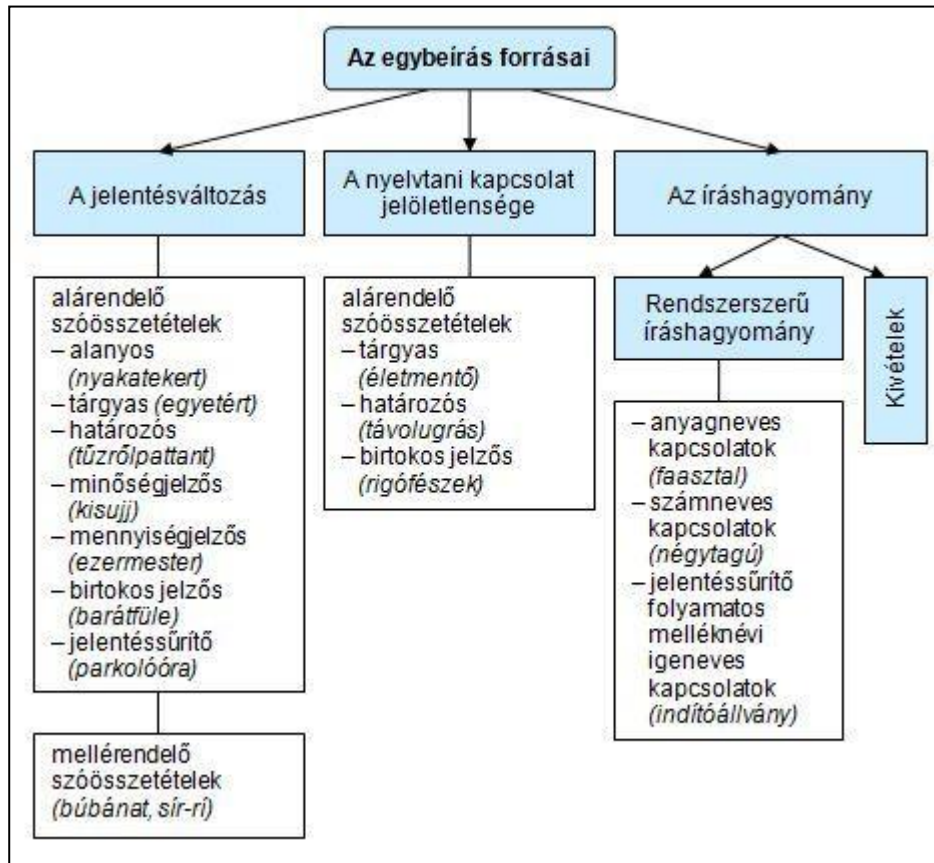
Hogy írjuk helyesen: ember alakú vagy emberalakú?

- a.) emberalakú
- b.) ember alakú

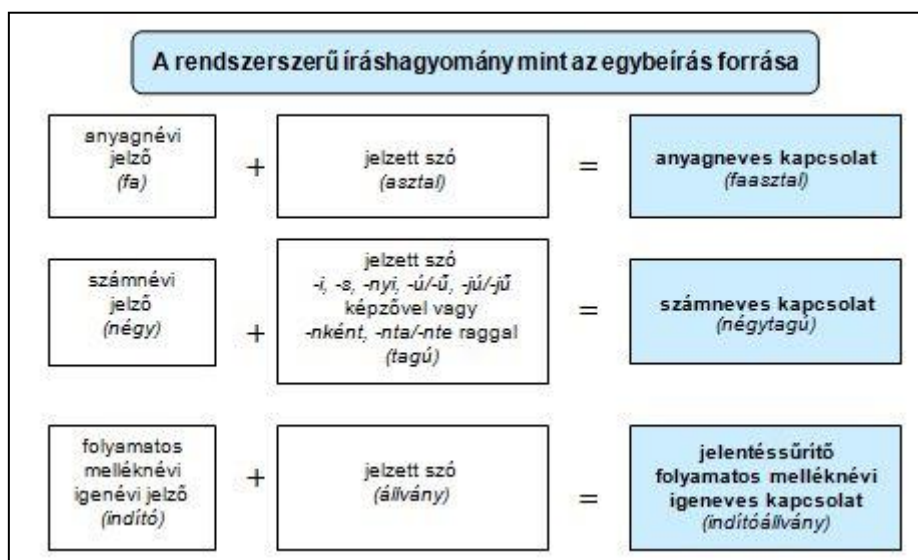
3. melléklet

Helyesírási táblázatok

A szótagszámlálás szabálya az alárendelő összetett szavak írásában

A rendszerszerű íráshagyomány mint az egybeírás forrása

Az ismétlések írása

Az ismétlések			
	Szóismétlés	Töismétlés	
		Az egyik tag nem él önálló szóként.	Mindkét szó önállóan is él.
Kötőjeles egybeírás	<i>néha-néha már-már</i>	<i>réges-régi unos-untalan</i>	
Különírás			<i>házzról házzra szebbnél szebb</i>

Az anyagneves, a számneves és a jelentéssűrítő folyamatos melléknévi igeneves kapcsolatok írása

Az egybeírás forrása: a rendszerszerű íráshagyomány			
A kapcsolat tagjainak a szerkezete	Anyagneves kapcsolat	Számneves kapcsolat	Jelentéssűrítő folyamatos melléknévi igeneves kapcsolat
egyszerű szó + egyszerű szó	<i>faasztal</i>	<i>négyszögű</i>	<i>indítóállvány</i>
egyszerű szó + összetett szó	<i>fa íróasztal</i>	<i>négy szögű</i>	<i>indító állványszerkezet</i>
összetett szó + egyszerű szó	<i>tölgyfa asztal</i>	<i>tizennégy szögű</i>	<i>rakétaindító állvány</i>
összetett szó + összetett szó	<i>tölgyfa íróasztal</i>	<i>tizennégy szögű</i>	<i>rakétaindító állványszerkezet</i>

A mozgószabályok alkalmazása

Mozgószabályok	
Az eredeti szerkezet	A bővült szerkezet
<i>időjárás-jelentés + szerkesztés kerekasztal-konferencia + rendező</i>	<i>időjárásjelentés-szerkesztés kerekasztalkonferencia-rendező</i>
<i>hétvégi ház + bemutató számítógép + házi feladat</i>	<i>hétvégiház-bemutató számítógép-házifeladat</i>
<i>kajakverseny + kenuverseny zöldségkereskedő + gyümölcskereskedő</i>	<i>kajak-kenu verseny zöldség-gyümölcs kereskedő</i>

Kis kezdőbetűs nyelvi elemek

Kis kezdőbetűs nyelvi elemek	
Ünnepek, nevezetes napok neve	<i>karácsony, anyák napja</i>
Történelmi események neve	<i>honfoglalás, francia forradalom</i>
Rendezvények neve	<i>írókongresszus, erdészeti konferencia</i>
Népnevek	<i>észti, kínai, magyar</i>
Vallási megnevezések	<i>katolikus, református</i>
Az aláírás alatti megjelölés	<i>elnök, rektor</i>
Családnevek előtt a <i>dr., ifj., gróf</i> stb.	<i>dr. Kiss Imre, ifj. Nagy Aladár, gróf Széchenyi István</i>

A mellérendelő szóösszetételek és az ikerszók írása

A mellérendelő szóösszetételek és az ikerszók		
	Mellérendelő szóösszetételek	Ikerszók
Kötőjeles egybeírás: mindkét tag toldalékos vagy toldalékolható.	<i>eget-földet</i> <i>süt-főz</i> → <i>sütnek-főznek</i>	<i>fidres-fodros</i> <i>izeg-mozog</i> → <i>izegnek-mozognak</i>
Teljes egybeírás: csak a szó végén toldalékolható.	<i>rúgkapál</i> → <i>rúgkapálnak</i> <i>szóbeszéd</i> → <i>szóbeszédet</i>	<i>limlom</i> → <i>limlomot</i> <i>hercehurca</i> → <i>hercehurcának</i>

Kis kezdőbetűs nyelvi elemek

Kis kezdőbetűs nyelvi elemek	
Ünnepek, nevezetes napok neve	<i>karácsony, anyák napja</i>
Történelmi események neve	<i>honfoglalás, francia forradalom</i>
Rendezvények neve	<i>írókongresszus, erdészeti konferencia</i>
Népnevek	<i>észti, kínai, magyar</i>
Vallási megnevezések	<i>katolikus, református</i>
Az aláírás alatti megjelölés	<i>elnök, rektor</i>
Családnevek előtt a <i>dr., ifj., gróf</i> stb.	<i>dr. Kiss Imre, ifj. Nagy Aladár, gróf Széchenyi István</i>

Nagy kezdőbetűs nyelvi elemek

Nagy kezdőbetűs nyelvi elemek	
A mondatok	<i>Sűt a nap. Menjünk napozni!</i>
A megszólítások első tagja (+ lehet a többi köznévi tag is nagy kezdőbetűs)	<i>Tisztelt Rektor Úr! Mélyen tisztelt Asszonyom! Kedves ötödikes Diák!</i>
A feliratok, ábrák alatti szöveg első eleme, a táblázatok címe	<i>Bejárat, B porta, Az életszínvonal növekedése, A személynevek típusai</i>
A tulajdonnevek	<i>Rákóczi, Cirmos, Sárospatak, Orion, Vígszínház, Opel, Kossuth-díj, Szózat</i>

A személynevek írása, toldalékolása és összetett alakjai

A személynevek írása, toldalékolása és összetett alakjai		
	Egyelemű személynevek	Többelemű személynevek
Alapalakok	<i>Miklós, Miki, Aranka, Füredi, Szabó</i>	<i>Füredi Miklós, Szabó Aranka, Fürediné Szabó Aranka, Füredi-Szabó Aranka, Füredi Miklósné</i>
+ <i>-i, -s</i> képzős alakok	<i>mikszáthos, mórícz</i>	<i>Mikszáth Kálmán-i, Mórícz Zsigmond-os, rippl-rónais, erdey-grúzi</i>
<i>-val, -vel</i> ragos alakok	<i>Kováccsal, Mikszáthtal, Gáll-lal, Mariannal</i>	<i>Mikszáth Kálmánnal</i>
<i>-fajta, -féle, -szerű</i> utótagú alakok	<i>Kovács-fajta, Mórícz-féle, Munkácsy-szerű</i>	<i>Kovács János-fajta, Mórícz Zsigmond-féle, Munkácsy Mihály-szerű</i>
Egyéb utótagú összetételek	<i>Mikszáth-szobor, Munkácsy-kép</i>	<i>Mikszáth Kálmán-szobor, Munkácsy Mihály-kép</i>

Az intézménynevek és az államnevek írása és toldalékolása

Az intézménynevek és az államnevek írása, toldalékolása		
	Alapalakok	Melléknévképzős alakok
Intézménynevek	<i>Magyar Távirati Iroda, Pest Megyei Adóhivatal, Arany János Gimnázium</i>	<i>magyar távirati irodai, Pest megyei adóhivatali, Arany János gimnáziumi</i>
Államnevek	<i>Magyar Köztársaság, Amerikai Egyesült Államok</i>	<i>magyar köztársasági, amerikai egyesült államokbeli</i>

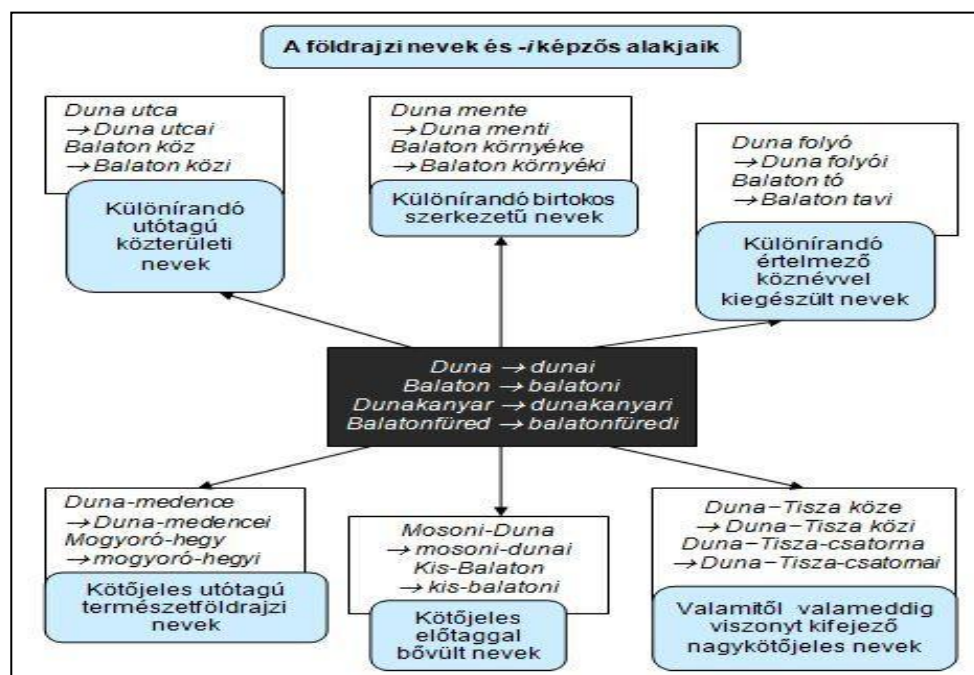
A díjak nevének írása és toldalékolása

A díjak neve és toldalékolása	
Alapalakok	Melléknévképzős alakok
<i>Jászai Mari-díj, Állami Díj</i>	<i>Jászai Mari-díjas, állami díjas</i>

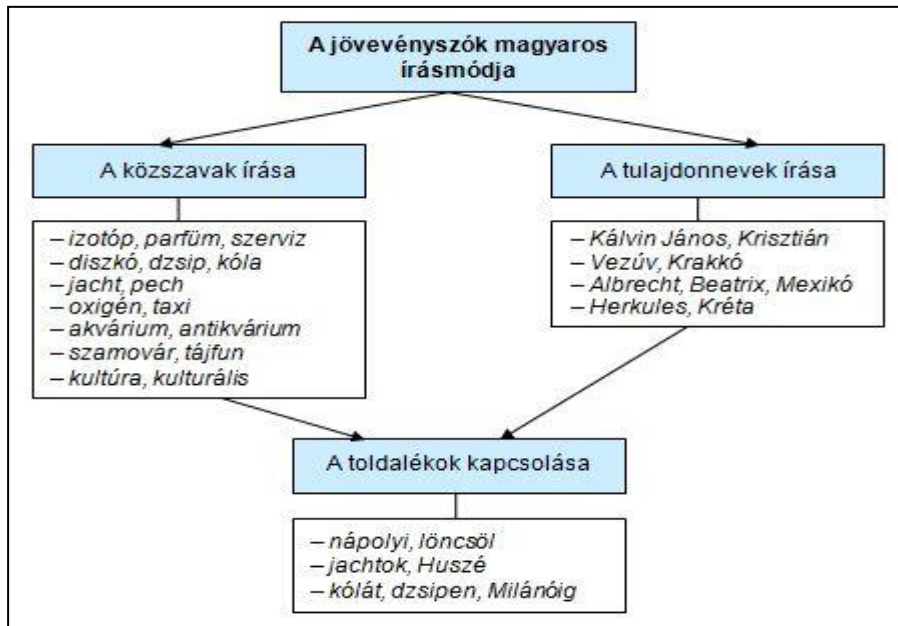
A címek írása és toldalékolása

A címek és toldalékolása		
	Alapalakok	Toldalékos alakok
Állandó címek	<i>Magyar Hírlap Simonyi Zsigmond Helyesírási Füzetek</i>	<i>Magyar Hírlapban, Magyar Hírlap-beli Simonyi Zsigmond Helyesírási Füzeteket</i>
Egyedi címek	<i>Egri csillagok Magyar helyesírási szótár</i>	<i>Egri csillagokról, Egri csillagok-beli Magyar helyesírási szótár-beli</i>

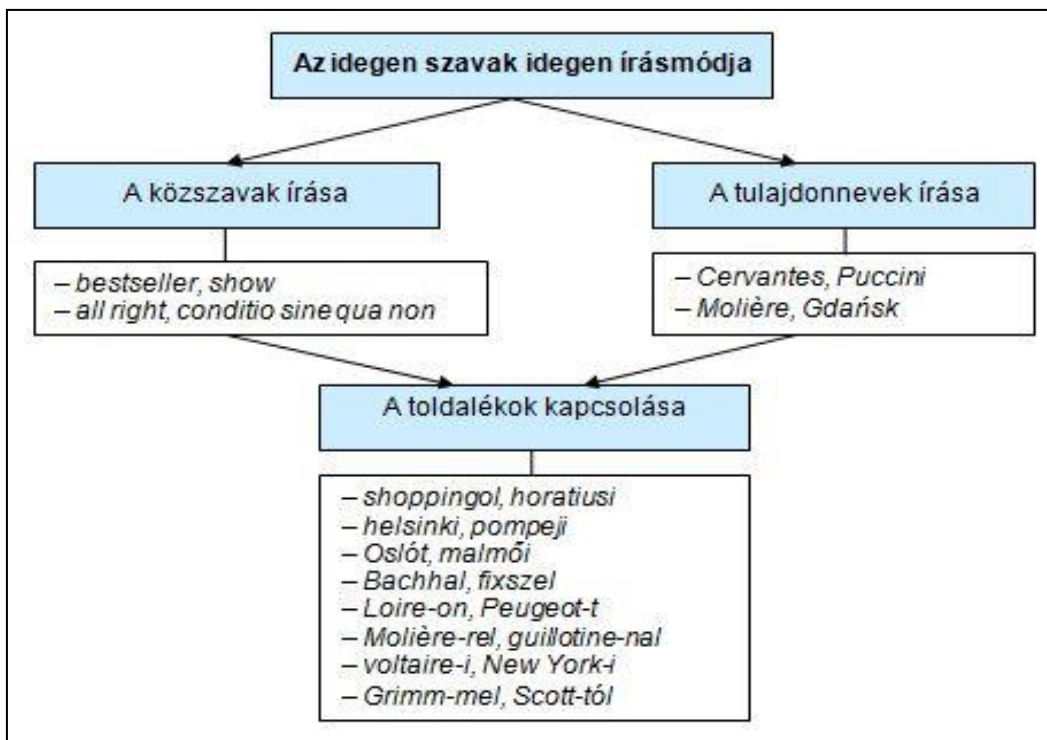
A földrajzi nevek és -i képzős alakjaik

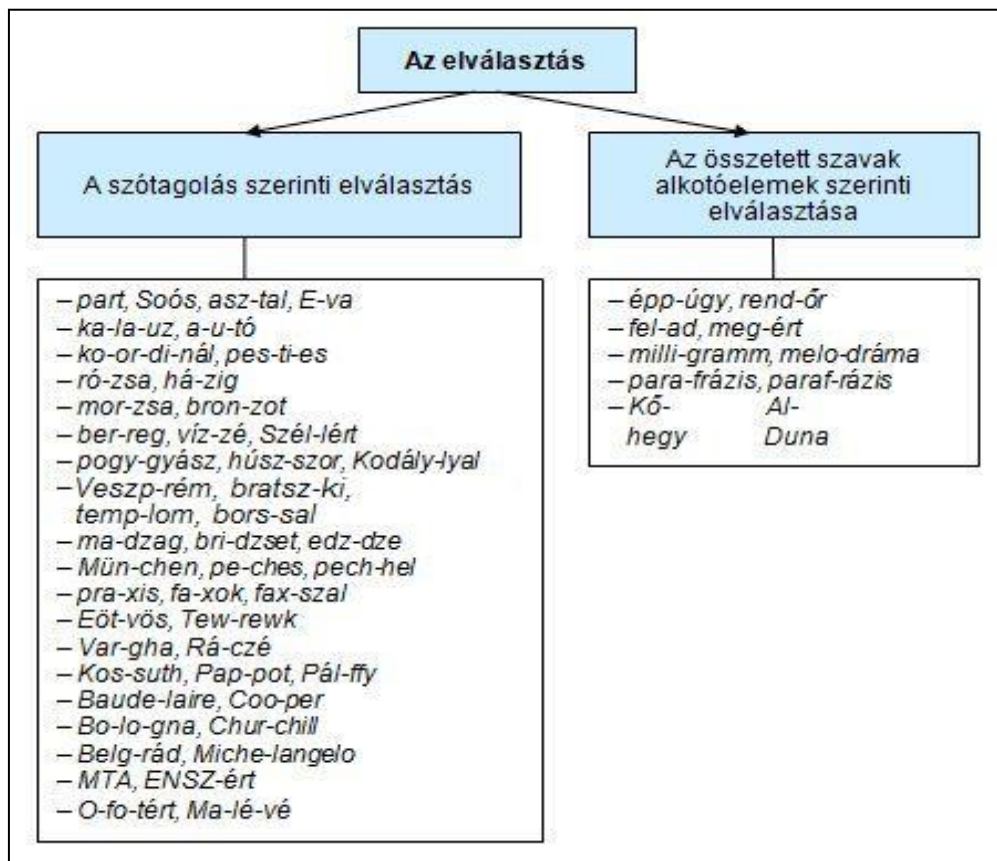

A jövevényszók magyaros írásmódja

Az idegen szavak idegen írásmódja

A kötőjel, a nagykötőjel és a gondolatjel használata

A kötőjel, a nagykötőjel és a gondolatjel használata		
A kötőjel használata (szóköz nélkül írjuk)	Toldalékok kapcsolására	<i>Kiss-sel, voltaire-i, Képes Újság-beli, Kis János-i</i>
	Szóösszetételekben	<i>édes-bús, dimbes-dombos, időjárás-jelentés, aláírás-gyűjtemény, kajak-kenu verseny, japánautó-szerelő, meg-megáll, le-föl sétál, Afrika-kutató, Petőfi-szobor</i>
	Elhagyott előtag vagy utótag jelölésére	<i>fagyialt- és ostyakészítő, fagyialtkészítő és -forgalmazó</i>
	Többbelemű tulajdonnevekben	<i>Rippl-Rónai, Ráckevei-Duna, Erd-Ofalu, Balaton-felvidék</i>
	Az -e kérdőszó írásakor	<i>Tudod-e? Jobbra-e vagy balra?</i>
	Összetett (2000 feletti) és számjeggyel írt toldalékos számokban	<i>kétezer-kilencszázhat, 5-én, 5.-re</i>
	Hozzávetőlegességet kifejező számkapcsolatokban	<i>egy-két könyv, nyolc-tíz napra, 3-4 éves</i>
	Rövidítések és betűszók toldalékolásakor	<i>db-ot, l-t, D-re, m-es, CI-t, tv-t, MTA-ban, ELTE-s</i>
	Rövidítésekből, betűszókból és tulajdonnévi mozaikszókból keletkezett összetételekben	<i>ig.-helyettes, Bp.-térkép, tv-állvány, MTA-tag, ELTE-hallgató, Malév-vezető, Ofotért-üzlet</i>
A nagykötőjel használata (általában szóköz nélkül írjuk)	Népek (nyelvek) nevének kapcsolatát jelölő szerkezetben	<i>magyar-észt szótár, német-angol szak, Osztrák-Magyar Monarchia</i>
	Tulajdonnevek kapcsolatának jelölésére	<i>Hadrovics-Gáldi, Újpest-Ferencváros</i>
	Valamitől valameddig viszony jelölésére	<i>Budapest-Bécs vasútvonal, Duna-Tisza mente, 18-19. század, 2010-2012. évi, január-március, kelet-nyugati, a 4-6. oldalon, Fő út 10-12.</i>
	Géptípusok nevében	<i>TU-154, Apollo-11</i>
A gondolatjel használata (általában szóközzel írjuk)	Párbeszéd jelölésére	<i>– Mióta élsz itt? – kérdezte a róka.</i>
	Közbevetés, idézet jelölésére	<i>Éva – születése óta – mindig úton van. „Mikor van otthon?” – kérdezte a költő.</i>
	Felsorolásjelként	<i>A toldalékok típusai: – a képző, – a jel, – a rag.</i>
	Tagmondat hozzátoldásakor	<i>Megvette a könyvet, és elolvasta a drámát – még színházban is megnézte.</i>

A rövidítések írása és todalékolása

A rövidítések írása és todalékolása		
	Jelszerű rövidítések	Valódi rövidítések
Alapalakok	<i>DK (délkelet), km (kilométer), C (szén), H (Magyarország), lg (logaritmus)</i>	<i>Kr. e. (Krisztus előtt), sz. (század), vsz. (versszak)</i>
Toldalékos alakok	<i>DK-ről, km-rel, C-t</i>	<i>Kr. e.-ről, sz.-ban, vsz.-ot</i>

A mozaikszók írása és todalékolása

A mozaikszók írása és todalékolása		
	Betűszók	Szóösszevonások
Alapalakok	<i>EFTE (Egri Focitámogatók Egyesülete)</i>	<i>Épker (Építőipari Kereskedelmi Szövetkezet), Epexpo (Építőipari Exportvállalat)</i>
Toldalékos alakok	<i>EFTE-be, EFTE-s</i>	<i>Épkerbe, épkeres</i>
Szóösszetételek	<i>EFTE-tag</i>	<i>Épker-dolgozó</i>
Hangzónyúlás	<i>EFTE-ben</i>	<i>Épexpóba, épexpós</i>

A számok írása

A számok írása	
A tőszámnevek	<i>ezerkilencszázkilencvenkilenc; kétezer-egy 28; 5396; 28 000; 53 3996</i>
A sorszámnevek	<i>1. osztály; az 1.-be jár; Március 15. tér; Március tizenötödike tér; Múzeum utca 4.-ben; 10–12. oldal</i>
A törtszámnevek	<i>egy negyed; háromnegyed óra múlva; negyed kilenckor; $\frac{1}{4}$, 10,7</i>

**Antalné Szabó Ágnes. A magyar helyesírás vizuális rendszere. //Anyanyelv-
pedagógia 2010./ 4.**

Ajánlott szakirodalom jegyzéke

1. A magyar helyesírás szabályai. – Bp.: Akadémiai Kiadó, 2015.
2. Antalné Szabó Ágnes. A magyar helyesírás vizuális rendszere. //Anyanyelv-pedagógia 2010/4.
3. Antalné Szabó Ágnes. Hogyan írjam? – Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó, 1996.
4. Bakos József. A kérdőjelek poétikája. //Magyar Nyelvőr 1981/41–51.
5. Balázs Géza. Nyelvstratégia és helyesírás. In: Helyesírásunk időszerű kérdései a 21. század kezdetén. Szerk.: Bozsik Gabriella – V. Raisz Rozsa. – Eger: Esterházy Károly Főiskola Magyar Nyelvészeti Tanszéke, 2001–2002 – 15–23.o.
6. Bárczi Géza – Benkő Loránd – Berrár Jolán. A magyar nyelv története. – Budapest: Tankönyvkiadó, 1967.
7. Deme László – Fábíán Pál – Bencédy József: A magyar helyesírás rendszere. – Bp.: Akadémiai Kiadó, 1966.
8. Deme László. A szöveg alaptermészetéről. // A szövegtan a kutatásban és az oktatásban. Szerk.: Szathmári István – Várkonyi Imre. – MNyTK. 1979./ 154: 57–65.
9. Fábíán Pál – Földi Ervin – Hőnyi Ede. A földrajzi nevek helyesírása. – Bp.: Akadémiai Kiadó, 1998.
10. Fábíán Pál. Az akadémiai helyesírás előzményei. A helyesírásunk átalakítására irányuló tudatos törekvések 1772 és 1832 között. – Budapest: Akadémiai Kiadó, 1967.
11. Farkas Vilmos. Helyesírásunk hangjelölés-rendszerének története. – Budapest: Akadémiai Kiadó, 1971.
12. Fercsik Erzsébet. Helyesírási kalauz.– Budapest: Korona Kiadó, 1995.
13. Fercsik Erzsébet. Ki szavatol a helyesírás biztonságáért? Tanulási segédlet a helyesírás tanulásához pedagógusjelöltek számára. – Budapest: Korona Kiadó, 1993.
14. Gerloczy Ferenc–Pethő Zsófia. Minek nevezzek? Latin betűs írások. //Heti Világgazdaság. 1998. december 12.

15. Hagymány és újítás a helyesírásban. In: Válogatás a Nagy J. Béla országos helyesírási verseny kötetének anyagaiból. Szerk.. Bozsik Gabriella – Eőry Vilma – V. Raisz Rózsa – Eger: Líceum Kiadó., 2007.

16. Helyesírás és tanárképzés. In: A Nagy J. Béla országos helyesírási versenyek előadásai, egyéb tanulmányok, feladatsorok. Szerk.: Bozsik Gabriella – V. Raisz Rózsa. Eger: Eszterházy Károly Főiskola, 2000.

17. Helyesírási és tipográfiai tanácsadó. Szerk.: Timkó György. – Budapest: Nyomdaipari Egyesülés, 1972.

18. Helyesírási kultúránk fejlesztéséért. In: Tízéves a pedagógusjelöltek Nagy J. Béla országos helyesírási versenye. Szerk.: O. Bozsik Gabriella – V. Raisz Rózsa – Zimányi Árpád. – Eger: Eszterházy Károly Tanárképző Főiskola. 1996.

19. Helyesírás-tanításunk helyzete határon innen és túl. In: A Nagy J. Béla országos helyesírási verseny előadásai, feladatai és egyéb tanulmányok. Szerk.: Bozsik Gabriella . – Eger: Eszterházy Károly Főiskola, 2013.

20. Helyesírásunk elvi és gyakorlati kérdéseiből. In: Tanulmányok, cikkek, feladatok. Szerk.: Bozsik Gabriella – V. Raisz Rózsa. – Eger: Eszterházy Károly Tanárképző Főiskola, 1996.

21. Helyesírásunk időszerű kérdései a 21. század kezdetén. Szerk.: Bozsik Gabriella – V. Raisz Rózsa.– Eger: Eszterházy Károly Főiskola, 2001–2002.

22. Helyesírásunkról, helyesírásunkért. In: A Nagy J. Béla országos helyesírási versenyek előadásai, egyéb tanulmányok, feladatsorok. Szerk.: O. Bozsik Gabriella – V. Raisz Rózsa – Zimányi Árpád. – Eger: Eszterházy Károly Tanárképző Főiskola, 1998..

23. Hernádi Sándor. A helyesírási készség fejlesztése. – Szeged: Mozaik Kiadó, 1994.

24. Hernádi Sándor. Észtekergető helyesírási játékok. – Budapest: Tankönyvkiadó, 1993.

25. Hernádi Sándor. Helyesírási önképző. – Budapest: Ciceró, 2000.

26. Horányi József–Szépe György. A jel tudománya. – Budapest: Gondolat, 1975.

27. <http://docplayer.hu/1714559-Ket-evtized-a-helyesirasert-a-nagy-j-bela-orszagos-helyesirasi-verseny-eloadasai-es-feladatai.html>
28. Jakó Zsigmond. Írás, könyv, értelmiség. – Bukarest: Kriterion Könyvkiadó, 1977.
29. Keszler Borbála. Írásjel-használati gyakorlókönyv. – Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó, 2006.
30. Keszler Borbála. Írásjeltan. Az írásjelhasználat szabályai, problémái és története. – Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó, 2004.
31. Két évtized a helyesírásért. 2005–2007. In: A Nagy J. Béla országos helyesírási versenyek előadásai, feladatai, egyéb tanulmányok. Szerk.: Bozsik Gabriella. – Eger: Líceum Kiadó, 2008.
32. Kniezsa István. A magyar helyesírás története. – Budapest: Tankönyvkiadó, 1959.
33. Kniezsa István. Helyesírásunk története a könyvnyomtatás koráig. – Budapest: Akadémiai Kiadó, 1952.
34. Korjelző változások, megoldandó írásmódok. In: A Nagy J. Béla országos helyesírási verseny előadásai és egyéb tanulmányok. Szerk.: Bozsik Gabriella – V. Raisz Rózsa. – Eger: Eszterházy Károly Főiskola, 2003–2004.
35. Korompay Klára. Helyesírás-történet. – Budapest: Tankönyvkiadó, 2003.
36. Korompay Klára. Művelődéstörténeti vonatkozások a magyar helyesírás történetében. // *Tanulmányok Jean Perrot tiszteletére*. Szerk.: Mihalovics Árpád. – Budapest: Bessenyei György Könyvkiadó, 2000. 51–59.
37. Lackó Krisztina – Mártonfi Attila. Helyesírás. – Budapest: Osiris Kiadó, 2004.
38. Magyar helyesírási szótár. Szerk.: Deme László–Fábián Pál–Tóth Etelka. – Budapest: Akadémiai Kiadó, 1999.
39. Nádasdy Ádám. Ízlések és szabályok. – Budapest: Magvető Kiadó, 2003.
40. Noll Katalin. Helyesírás mindenkinek. – Budapest: Mozaik Kiadó, 2006.
41. O. Bozsik Gabriella—V. Raisz Rózsa—Zimányi Árpád. Helyesírási kultúránk fejlesztéséért. – Eger: EKTF, 2000.

- 42.** Pásztor Emil. Helyesírásunk az iskolában. // Magyartanítás 1987-6. – Pécs: Szikra Nyomda, 1987
- 43.** Szathmári István. A magyar helyesírás alapjai. – Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó, 1995.
- 44.** Szemere Gyula. Az akadémiai helyesírás története (1832–1954). – Budapest: Akadémiai Kiadó, 1974.
- 45.** Szemere Gyula. Hogy is írjuk?. – Budapest: Gondolat, 1987.
- 46.** Tompa József. Anyanyelvi olvasókönyv. – Budapest: Gondolat Kiadó, 1976.
- 47.** V. Raisz Rózsa-Bozsik Gabriella. Helyesírásunk elvi és gyakorlati kérdéseiből. – Eger: Esterházy Károly Tanárképző Főiskola, 1996.
- 48.** Vásáry István. A magyar rovásírás. A kutatás története és helyzete. // Keletkutatás, 1974.
- 49.** Vass Antal. Nem is nehéz a helyesírás. Szabályok, feladatok, megoldások. – Budapest: Athenaeum 2000 Kiadó, 2003.

Гарнітура Times New Roman. Папір офсетний.
Формат видання 60x84/16.
Умовн. друк. арк. 3,72 Наклад:100. Зам. №00.
Видавництво ПП «АУТДОР – ШАРК»
88000, м. Ужгород, Україна
пл. Жупанатська, 15/1.

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготовників
і розповсюджувачів видавничої продукції.
Серія 3т № 40 від 29 жовтня 2012 року.*